

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

**Наскрізна програма
практик:
навчальні матеріали,
методичні рекомендації,
схеми занять.**

**Навчально-методичний
посібник
(для спеціальності
012 Дошкільна освіта)**

Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

Кафедра методик дошкільної та початкової освіти
Кафедра педагогіки дошкільної та початкової освіти

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Наскрізна програма практик:
навчальні матеріали, методичні рекомендації,
схеми занять

Навчально-методичний посібник
(для спеціальності 012 Дошкільна освіта)

Дніпро
«Середняк Т.К.»
2021

УДК 378.091.33-027.22:373.2(075.8)

Д 71

Рекомендовано

*методичною радою Центральноукраїнського державного педагогічного
університету імені Володимира Винниченка
(протокол № 1 від 18 листопада 2020 року)*

Рецензенти:

Тарапака Н. В. – завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти, КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», кандидат педагогічних наук, доцент.

Савченко Н. С. – доктор педагогічних наук, професор кафедри педагогіки та менеджменту освіти.

Семез А. А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціальної роботи, соціальної педагогіки та психології.

Науковий редактор:

Гладі О. І. – доктор філологічних наук, завідувач кафедри методик дошкільної та початкової освіти.

Д 71 Дошкільна освіта. Наскрізна програма практик: навчальні матеріали, методичні рекомендації, схеми занять. Навчально-методичний посібник (для спеціальності 012 Дошкільна освіта) / Розробники: Котелянець Н. В., Горська О. О., Мартін А. М., Демченко Ю. М., Нікітіна О. О., Кіндей Л. Г., Жигора І. В., Вдовенко В. В., Радул О. С., Цуканова Н. М., Баранюк І. Г., Шарапова Т. А., Міненко О. О. / Упорядники: О. О. Нікітіна, О. О. Горська. ЦДПУ імені Володимира Винниченка. Дніпро : Середняк Т. К., 2021. 192 с.

ISBN 978-617-7953-80-6

Посібник містить навчально-методичні матеріали для проходження практичної підготовки студентами спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Детально описані програми практик, передбачених освітньо-професійною програмою підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти. Для студентів, молодих фахівців у галузі дошкільної та початкової освіти.

УДК 378.091.33-027.22:373.2(075.8)

Д 71

ISBN 978-617-7953-80-6

© О. О. Нікітіна, О. О. Горська, 2021

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Дошкільна освіта є важливим етапом для цілісного розвитку дитини. Нині її зміст органічно пов'язаний із ідеями Нової української школи: він забезпечує наступність між дошкільною та початковою освітою в умовах шкільної реформи.

В Україні дошкільна освіта є обов'язковою частиною у системі безперервного навчання. Відповідальність за навчання дитини у дитячому садку несуть її батьки або особи, які їх замінюють, та навчальні заклади, де діти перебувають.

Практична підготовка студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» – обов'язкова складова освітньо-професійної програми фахової підготовки майбутніх вихователів дітей раннього та дошкільного віку згідно з вимогами державного стандарту (для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів) вищої освіти. Організація практичної підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта» Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка враховує специфіку галузі дошкільної освіти та має наскрізний характер.

Організація та проходження практики студентами спеціальності Дошкільна освіта відбувається відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка, Положення про організацію практичної підготовки в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка, розробленого відповідно до Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556- VII; Закону України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145- VIII; «Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України», затвердженого наказом МОН України від 08.04.1993 № 93; Рекомендацій про проведення практики студентів вищих навчальних закладів України, розроблених Державною науковою установою «Інститут інноваційних технологій і змісту освіти» у 2013 році; «Положення про організацію освітнього процесу в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка».

Метою практики є:

- закріплення теоретичних знань, здобутих студентами за час навчання;
- набуття й удосконалення практичних навичок і умінь для набуття компетентностей, визначених стандартом вищої освіти відповідної спеціальності;
- формування та розвиток у здобувачів вищої освіти професійних умінь приймати самостійні рішення в конкретних умовах роботи;

– оволодіння сучасними методами, формами організації праці, знаряддями праці в галузі майбутньої спеціальності здобувачів освіти;

– виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх використовувати в практичній діяльності для підтримання власної конкурентоспроможності на сучасному ринку праці.

Відповідно до «Положення про організацію практичної підготовки в Центральнотуркранському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка», до основних завдань практики віднесено:

– набуття студентами професійних якостей майбутнього фахівця, виховання поваги до обраної професії;

– залучення студентів до безпосередньої практичної діяльності, формування в них професійних умінь і навичок, необхідних для подальшої успішної трудової діяльності;

– закріплення зв'язку теоретичних знань, здобутих студентами під час навчання, з практикою;

– вироблення в студентів творчого дослідницького підходу до майбутньої професійної діяльності, набуття ними навичок аналізу результатів своєї праці та самоосвіти.

Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення, а також оволодіння студентами практичними знаннями і вміннями відповідно до різних ступенів вищої освіти (першого (бакалаврського), другого (магістерського)). Види та обсяг практик визначено стандартами вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» певного рівня вищої освіти та викладено в освітньо-професійних програмах і навчальних планах.

Практика в межах навчального року може проводитись як певними періодами, так і шляхом чергування з теоретичними заняттями, що відображено в графіку освітнього процесу згідно з навчальним планом відповідної спеціальності та змістом відповідної ОПП. Тривалість практики передбачена освітньо-професійною програмою згідно з вимогами стандарту вищої освіти та складає не менше 20 % від загального обсягу кредитів (ЄКТС) відповідного рівня вищої освіти. Заходи, пов'язані з організацією та проведенням практик, визначаються наказом ректора, розпорядженнями проректора з науково-педагогічної роботи, декана факультету.

Практична підготовка майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти має в основі такі принципи: послідовність у підготовці фахівця, наступність практичної підготовки, інтеграція, спрямованість на особистісно орієнтовану та компетентнісну модель освіти. Послідовність передбачає поступове ускладнення педагогічних завдань, завершеність практичної підготовки

студентів, ступеневе формування загально педагогічних та спеціальних професійних умінь і навичок, необхідних для самостійної навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку.

Зміст і завдання кожного виду практики конкретизуються відповідно до рівня фахової підготовки студентів, визначаються наскрізною програмою, яка є основним нормативним та навчально-методичним документом, у якому окреслено концептуальні засади практичної підготовки фахівця даної спеціальності, що регламентує послідовність проведення, мету, обсяги та зміст різних видів практики та етапів практичної підготовки, порядок підбиття їх підсумків, і містить рекомендації щодо видів і форм контролю рівня знань, умінь і навичок, яких студенти мають набути під час проходження кожного виду практики для певного рівня вищої освіти. На основі наскрізної програми практик спеціальності «Дошкільна освіта» розробляються робочі програми відповідних видів практик.

Під час розробки ОПП, до змісту яких уведені практики, враховувалися визначені стандартом вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» такі результати навчання, які виявляються у здатності фахівця:

На першому (бакалаврському) рівні вищої освіти:

– розуміти та визначати педагогічні умови, закономірності, принципи, мету, завдання, зміст, організаційні форми, методи та засоби, що використовуються у роботі з дітьми від народження до навчання в школі; знаходити типові ознаки й специфіку освітнього процесу та розвитку дітей раннього та дошкільного віку;

– здійснювати взаємодію в роботі закладу дошкільної освіти, сім'ї та школи. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми раннього і дошкільного віку в умовах закладу дошкільної освіти;

– планувати освітній процес у закладах дошкільної освіти з урахуванням вікових та індивідуальних можливостей дітей раннього й дошкільного віку, дітей з особливими освітніми потребами та складати прогнози щодо його ефективності;

– уміти складати індивідуальні програми розвитку для дітей із особливими освітніми потребами та необхідні для навчання документи; бути знайомим із універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням;

– будувати цілісний освітній процес із урахуванням основних закономірностей його перебігу. Оцінювати власну діяльність як суб'єкта педагогічної праці;

– здійснювати управління якістю освітнього процесу, дотримуючись

психолого-педагогічних принципів його організації в системі дошкільної освіти та взаємодії з сім'єю;

- проектувати педагогічні заходи, залучаючи фахівців суміжних галузей, батьків, громадських діячів та ін. для реалізації завдань всебічного розвитку дітей;

- здійснювати суб'єкт-суб'єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками;

- володіти технологіями організації розвивального предметно-ігрового, природно-екологічного, пізнавального, мовленнєвого середовища в різних групах раннього і дошкільного віку;

- розробляти індивідуальні програми соціалізації й адаптації дітей раннього і дошкільного віку;

- дотримуватись умов безпеки життєдіяльності дітей раннього і дошкільного віку.

На другому (магістерському) рівні вищої освіти:

- критично осмислювати концептуальні засади, цілі, завдання, принципи функціонування дошкільної освіти в Україні;

- впроваджувати інформаційні та комунікаційні технології, генерувати нові ідеї при організації освітнього процесу ЗДО різного типу;

- встановлювати взаємодію з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців та батьками з метою забезпечення якості дошкільної освіти, реалізації дослідницьких та інноваційних проектів;

- аналізувати й порівнювати результати педагогічного впливу на індивідуальний розвиток дитини дошкільного віку в різних видах діяльності;

- організовувати методичний супровід освітньої діяльності в мультикультурному середовищі ЗДО; здійснювати психолого-педагогічне керівництво індивідуальним розвитком особистості дитини;

- знати й використовувати в практичній діяльності законодавчу базу дошкільної освіти;

- виявляти та відтворювати в практичній діяльності вихователя закладу дошкільної освіти передовий педагогічний досвід та результати досліджень;

- застосовувати в професійній діяльності сучасні дидактичні та методичні засади викладання психолого-педагогічних дисциплін і обирати відповідні технології та методики;

- володіти уміннями й навичками аналізу, прогнозування, планування, організації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти з урахуванням

принципів дитиноцентризму, здоров'язбереження, інклюзії, розвивального навчання, особистісно-орієнтованого підходу, суб'єкт-суб'єктної взаємодії;

- організувати харчування, медичне обслуговування, оздоровлення дітей;
- уміти планувати та координувати фінансово-господарську діяльність закладів дошкільної освіти.

2. ВИДИ ТА ТЕРМІНИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИК

Основними видами практики студентів університету залежно від спеціальності, освітньо-професійної програми, рівня вищої освіти є навчальна та виробнича. Перелік та обсяг усіх видів практик для кожної спеціальності, форми й тривалість їх проведення визначаються стандартами вищої освіти, освітньо-професійною програмою, навчальними планами, тоді як терміни проведення – графіком освітнього процесу.

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти <i>ОПП Дошкільна освіта та Початкова освіта 2016 рік вступу</i>	Семестр	Кількість кредитів	Другий (магістерський) рівень вищої освіти <i>ОПП Дошкільна освіта та Початкова освіта 2020 рік вступу</i>	Семестр	Кількість кредитів
Навчальна практика «Польова»	4	1,5	Навчальна практика в ЗДО	1	3
Навчальна практика «У групах раннього віку»	8	1,5	Навчальна практика-тренінг «ІКТ в організації освітнього процесу ЗДО»	2	1,5
Виробнича практика «Педагогічна в групах дошкільного віку»	8	9	Виробнича практика «Педагогічна практика в ЗДО»	2 та 3	10,5
			Виробнича практика «Педагогічна практика в школі»	3	6
Другий (магістерський) рівень вищої освіти <i>ОПП Дошкільна освіта 2019 рік вступу</i>	Семестр	Кількість кредитів	Другий (магістерський) рівень вищої освіти <i>ОПП Дошкільна освіта 2020 рік вступу</i>	Семестр	Кількість кредитів
Виробнича практика «Педагогічна практика у закладі дошкільної освіти»	4	12	Навчальна практика «Навчання через гру»	1	3
			Навчальна практика-тренінг «ІКТ в організації освітнього процесу ЗДО»	2	1,5
			Навчальна практика «Ознайомлювальна»	1	1,5
			Виробнича практика «Педагогічна практика в ЗДО»	3 та 4	18

3. БАЗИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

Відповідно до «Положення про організацію практичної підготовки здобувачів вищої освіти в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка», базами проведення практики здобувачів вищої освіти університету можуть бути підприємства (організації, установи) різних галузей економіки, державного управління, науки, освіти, культури, тощо а також навчальні кабінети, навчальні та навчально-наукові лабораторії, навчально-виробничі майстерні, навчально-практичні центри, зокрема, університету, а також бази за межами України за умови забезпечення ними виконання у повному обсязі робочих програм відповідних видів практики.

Визначення баз практики здійснюється ректоратом університету на основі договорів про практичну підготовку з підприємствами, організаціями, установами, фізичними особами незалежно від їх організаційно-правових форм і форм власності.

Виробнича практика є інтегральним і стрижневим компонентом особистісно-професійного становлення спеціаліста, сполучною ланкою між теоретичним навчанням і самостійною роботою в закладах загальної середньої освіти. У період практики особливо інтенсивно проходить формування професійних умінь, навичок та компетентностей, оскільки вона проводиться в умовах, максимально наближених до майбутньої професійної діяльності, спрямованої на розв'язання конкретних професійних навчально-виховних завдань.

Виробничу практику «Педагогічна практика в школі» проходять здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» (Освітньо-професійні програма: «Дошкільна освіта» та «Початкова освіта») в закладах загальної середньої освіти. Виробнича практика проводиться в різних типах закладів загальної середньої освіти, які відповідають вимогам програми практики, мають необхідну навчально-матеріальну та методичну базу й кваліфіковані педагогічні кадри. Здобувачі вищої освіти проходять виробничу практику в базових ЗЗСО міста Кропивницького та області. Бази практик за основною спеціальністю «Дошкільна освіта»:

1. Кропивницький дошкільний навчальний заклад № 22 «Оленка».
2. Кропивницький дошкільний навчальний заклад № 68 «Золота рибка».
3. Кропивницький дошкільний навчальний заклад № 21 «Струмок».
4. Кропивницький дошкільний навчальний заклад № 60 «Ягідка».
5. Кропивницький дошкільний навчальний заклад № 14 «Калинка».

6. Комунальний дошкільний навчальний заклад № 116 Криворізької міської ради.

7. Олександрійський дошкільний навчальний заклад «Лісовичок».

8. Новостародубський дошкільний навчальний заклад № 2 «Малятко».

9. Кропивницький дошкільний навчальний заклад № 54 «Чебурашка».

10. Кропивницький дошкільний навчальний заклад № 67 «Дельфін».

11. Марто-Іванівський загальноосвітній навчальний заклад I–II ступенів – дошкільний навчальний заклад Олександрійської міської ради.

12. Бобринецький дошкільний навчальний заклад «Сонечко».

13. Сазонівський навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня школа I–III ступенів – дошкільний навчальний заклад».

14. Новомиргородський дошкільний навчальний заклад «Теремок».

15. Навчально-виховний комплекс «Виноградівська загальноосвітня школа I–II ступенів – дошкільний навчальний заклад» Компаніївської районної ради Кіровоградської області.

16. Українська загальноосвітня школа-садок Криничанської районної ради Криворізької області.

17. Комунальний дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 241 комбінованого типу Криворізької міської ради.

18. Кропивницький дошкільний навчальний заклад № 62 «Супутник».

19. Кропивницький дошкільний навчальний заклад № 28.

20. Світловодський дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) № 19.

21. Кропивницький дошкільний навчальний заклад «Вікторія-II».

22. Навчально-виховне об'єднання № 33 «Загальноосвітня школа I–II ступенів – дошкільний навчальний заклад» Кропивницької міської ради.

23. Олександрійський дошкільний навчальний заклад – ясла-садок № 18 «Оленка».

Бази виробничої практики в школі:

1. Комунальний заклад «Навчально-виховне об'єднання – «Спеціалізований загальноосвітній навчальний заклад школа I ступенів «Гармонія» – гімназія імені Тараса Шевченка – центр позашкільного виховання «Контакт» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області.

2. Комунальний заклад «Навчально-виховне об'єднання № 6 «Спеціалізована загальноосвітня школа I–III ступенів, центр естетичного виховання «Натхнення» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області».

3. Комунальний заклад «Навчально-виховне об'єднання «Загальноосвітній навчальний заклад I–III ступенів № 16 – дитячий юнацький центр «Лідер» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області.

4. Комунальний заклад «Навчально-виховний комплекс «Загальноосвітня

школа I–II ступенів № 34 економіко-правовий ліцей «Сучасник» дитячий юнацький центр» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області.

5. Комунальний заклад «Навчально-виховний комплекс «Загально-освітній навчальний заклад I–III ступенів № 26 – дошкільний навчальний заклад – дитячий юнацький центр «Зорецвіт» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області.

Також передбачено можливість проходити практику студентами за місцем роботи за індивідуальним клопотанням із закладу загальної середньої освіти міста Кропивницького та області.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ

Педагогічна практика студентів університету здійснюється згідно з «Положенням про організацію практичної підготовки здобувачів вищої освіти в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» і є важливою ланкою підготовки фахівців у системі вищої освіти. Загальний контроль за організацією та проведенням практики здійснює проректор з науково-педагогічної роботи. Контроль за організацією практики на факультеті здійснює декан факультету. Безпосереднє навчально-методичне керівництво та виконання програми практики забезпечують відповідні кафедри.

У ході практики закріплюються та поглиблюються теоретичні знання, яких набули студенти у закладі вищої освіти, виробляються навички та вміння педагогічної роботи. Основні умови ефективності педагогічної практики: теоретична обґрунтованість системи підготовки студентів; її навчальний, розвивальний і виховний характер; комплексний підхід до визначення завдань, змісту, форм і методів її організації та проведення; забезпечення наступності та системності на різних етапах її проведення.

Практика проходить у закладах загальної середньої та дошкільної освіти і є завершальним етапом професійної підготовки майбутніх учителів. Вона характеризується вищим рівнем самостійності й відповідальності студентів, збільшенням обсягу та поглибленням складності змісту, використанням сучасних педагогічних технологій і нових інформаційних засобів навчання. Під час цієї практики студенти оволодівають системою навчально-виховної діяльності вихователя, учителя і класного керівника. Студенти розподіляються на практику відповідно до договору з управлінням освіти міської ради міста Кропивницького та/або індивідуальних клопотань із закладів освіти.

Розподіл студентів на практику здійснює завідувач педагогічної практики університету. Підставою для розподілу студентів на практику є доповідні

керівників практики від кафедр, що подаються завідувачу педагогічної практики університету не пізніше, ніж за 10 днів до початку практики.

Організаційні питання, хід та підсумки з усіх видів практики періодично обговорюються на засіданнях кафедр, методичній раді університету, вчених радах факультетів та вченій раді університету. Відповідальність за організацію та проведення педагогічної практики покладається на навчально-методичний відділ університету, керівника педагогічної практики університету та деканати факультетів.

Навчальні практики, як правило, організовуються на I–III курсах в умовах університету, а також безпосередньо на підприємствах, в установах, організаціях. Метою навчальних практик є ознайомлення студентів зі специфікою майбутнього фаху, здобуття первинних професійних умінь і навичок, ознайомлення студентів із методами планування й організації виробничої діяльності тощо. Тривалість навчальної практики становить, як правило, 1–2 тижні.

Навчальна практика з фаху проводиться, як правило, протягом 1–4 тижнів (по 1,5–6 кредитів) для поглиблення та розширення знань, здобутих у процесі вивчення теоретичних фахових дисциплін, необхідних для виконання обов'язків, властивих майбутній професійній діяльності.

Тривалість робочого часу практикантів під час проходження практики не може перевищувати 30 годин (1 кредит) на тиждень, і загалом це складає 5–6 годин на день. Режим роботи студентів під час практики (I чи II зміна) визначається керівниками практики та узгоджується з правилами внутрішнього розпорядку бази практики. Кафедрою педагогіки дошкільної та початкової освіти для безпосереднього керівництва практикою студента-практиканта призначається керівник від кафедри відповідно до встановлених обсягів навчального навантаження. Особливості проходження окремих видів практик визначаються відповідними робочими програмами з урахуванням загальних засад організації практичної підготовки. До обов'язків керівника практики від кафедри входить: контроль за відповідністю бази практики вимогам робочої програми певного виду практики, дотриманням нормальних умов праці практикантів та проведення з ними обов'язкових інструктажів із охорони праці та техніки безпеки; забезпечення проведення всіх організаційних заходів перед направленням студентів спеціальності «Дошкільна освіта» на практику: проходження медичного огляду, що є обов'язковим для відвідування закладів дошкільної освіти, інструктаж про порядок проходження практики надання практикантам необхідних документів (направлення, програми, щоденника, календарного плану, індивідуального завдання, методичних рекомендацій та ін.).

Перед початком практики проводиться настановна конференція, в ході

якої студенти ознайомлюються з програмою практики: керівники роз'яснюють їм мету практики, ставлять конкретні завдання, інформують про зміст діяльності під час проходження практики, форму звітності, критерії оцінювання тощо. На період практики в кожній підгрупі студентів призначається староста, який веде облік відвідування студентами практики, організовує та координує роботу підгрупи, виконує доручення керівника практики, методистів, адміністрації та працівників базового навчального закладу чи установи щодо організації і перебігу практики, інформує студентів про консультації, семінари. Послідовність реалізації завдань практики студент визначає в індивідуальному плані проходження практики. Він складається в перші дні практики, схвалюється викладачем-методистом та керівником від бази практики (вихователем, вихователем методистом, завідувачем, викладачами кафедри). Кожен студент працює відповідно до свого індивідуального плану.

Студенти-практиканти при проходженні практики зобов'язані:

- до початку практики одержати від керівника практики консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і вказівками її керівників;
- вивчити та суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки та виробничої санітарії;
- нести відповідальність за виконану роботу;
- своєчасно подати керівнику практики звітну документацію, передбачену програмою практики, й скласти залік із практики.

Педагогічна практика студентів заочної форми навчання

Студенти-заочники залежно від наявності в них педагогічного досвіду та з огляду на характер іншої практичної діяльності поділяються на три групи:

- 1) студенти, які працюють педагогічними працівниками за фахом у закладах дошкільної/загальної середньої освіти;
- 2) студенти, які працюють педагогічними працівниками не за фахом у закладах дошкільної та загальної середньої освіти;
- 3) студенти, які не мають досвіду педагогічної роботи.

Студенти-заочники першої групи звільняються від педагогічної практики та подають керівнику практики такі документи:

- позитивну характеристику з місця роботи (підписану директором закладу освіти);
- копію трудової книжки (завірену керівником закладу освіти);

– довідку від адміністрації закладу освіти із зазначенням кількості годин щотижневого навантаження.

Студенти-заочники другої групи проходять педагогічну практику в закладах освіти без відриву від виробництва.

Студенти-заочники, які належать до третьої групи, можуть проходити педагогічну практику в закладах освіти за місцем проживання або в закладах освіти, визнаних базами практик університету. Організацію та керівництво педагогічною практикою студентів-заочників здійснюють керівники практики від кафедр.

5. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Після завершення практики студент обробляє зібраний матеріал і складає звіт, у якому подає аналіз усіх напрямів своєї роботи під час практики, характеризує повноту виконання завдань, труднощі, з якими стикався, зазначає досягнення та нереалізовані ідеї, визначає причини недоліків та упущень, намічає основні шляхи самовдосконалення. Важливим документом є щоденник практики. Звіт студента-практиканта має містити відомості про виконання ним усіх розділів програми практики та індивідуального плану, висновки і пропозиції щодо покращення проведення того чи того виду практики. Оформлюється звіт за вимогами, які містяться у програмі практики. Звіт про проходження практики захищається (з диференційованою оцінкою) в комісії, призначеній завідувачем кафедри методик дошкільної освіти, до складу якої входять керівники практики від кафедри, (за можливості) від баз практики, викладачі кафедри, які викладали практикантам спеціальні дисципліни. Оцінка за практику виставляється в заліково-екзаменаційну відомість і в залікову книжку (індивідуальний план). Практика завершується підсумковою конференцією. У ході конференції студенти звітують про свою роботу під час практики, дають узагальнений аналіз її результатів, обмінюються досвідом у формі презентації перебігу практики, обговорюють причини труднощів та висловлюють пропозиції щодо покращення практичної підготовки студентів до майбутньої професійної діяльності.

6. ЗМІСТ ПРАКТИК

Практична підготовка студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

6.1. Навчальна практика «Польова»

Польова практика – форма навчальної діяльності, націлена на закріплення теоретичних знань, здобутих студентами під час аудиторних занять; розрахована на вироблення в студентів умінь і навичок вивчення географічних об'єктів, оволодіння методикою польових досліджень; розвиток наукового мислення, уміння виявляти й аналізувати взаємозв'язки між окремими компонентами природи.

Метою польової практики є:

- поглиблення і розширення знань студентів, здобутих у процесі вивчення теоретичного курсу, та творче використання цих знань на практиці;
- формування в студентів умінь і навичок проведення спостережень у природі, збирання й опрацювання польового матеріалу;
- підготовка студентів до організації і проведення екскурсій у природу;
- виховання в студентів бережливого ставлення до природи рідного краю та ознайомлення їх із прийомами та методами природоохоронної діяльності.

Під час проведення польової практики важливо зосередити увагу на засвоєнні та узагальненні знань про:

- живу та неживу природу;
- явища природи;
- царства живої природи.

Під час польових занять студенти набувають умінь та навички:

- порівнювати живу та неживу природу;
- пояснювати природні явища;
- визначати характерні ознаки органічного світу;
- застосовувати наявні знання для збереження живої природи.

Проходження практики забезпечує формування відповідних *компетентностей*.

Загальні компетентності: здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності та досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі знань про природу й суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя; здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово; здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт; здатність до міжособистісної взаємодії; здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями; здатність застосовувати знання на практиці; здійснення безпечної діяльності.

Спеціальні (фахові компетентності): здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації; здатність до розвитку в дітей базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага); здатність до допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей; здатність до формування в дітей уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля, властивості й відношення предметів; розвитку самосвідомості.

Завдання польової практики:

1. Щоденні спостереження за зміною температур у природі (ведення календаря погоди).
2. Виконання практичних завдань у польових щоденниках.
3. Характеристика флори та фауни свого краю.

Звітна документація:

1. Календар погоди.
2. Щоденник польової практики.
3. Фотокартки тварин та рослин своєї місцевості з їх описом (додаються до звіту).
4. Звіт.

Структура й склад звіту. Звіт має включати такі складові частини:

- титульний аркуш із зазначенням студента-виконавця;
- зміст;

- вступ;
- розділ I – жива й нежива природа;
- розділ 2 – різноманітність рослинного світу свого краю;
- розділ 3 – різноманітність тваринного світу свого краю;
- висновки;
- список використаної літератури.

Вимоги до звіту. Титульний аркуш повинен уміщувати такі реквізити: повну назву вузу; повне найменування кафедри, що приймає звіт із польової практики; назва звіту (набирається шрифтом, більшим за розміром); прізвище та ініціали виконавця; посаду викладача – керівника практики; навчальний рік; місто; рік складання звіту. У змісті зазначають розділи, що наводяться в звіті, і зазначають номери сторінок, на яких вони розміщені. Кожний розділ слід починати з нової сторінки. Рекомендований обсяг звіту – до 20 сторінок тексту, набраному в текстовому редакторі «Word» шрифтом Times New Roman, кегль – 14 пунктів, інтервал – 1,5. Звіт оформляється на аркушах формату А4, при цьому поля сторінок повинні становити 20 мм.

Кількість балів за виконання всіх завдань із польової практики залежить від дотримання таких вимог:

- своєчасність виконання навчальних завдань;
- повний обсяг їх виконання;
- якість виконання навчальних завдань;
- самостійність виконання.

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

№ п/п	Складові оцінювання	Кількість балів
1.	Ведення календарів погоди	10
2.	Ведення щоденника (наявність виконаних завдань)	10
3.	Оформлення фотозвіту	10
4.	Оформлення звіту польової практики	40
5.	Захист навчально-польової практики	30
Загальна кількість балів		100

Рекомендована література

1. Атлас тварин і рослин України. Київ : Талант, 2014. 64 с.
2. Заповідні куточки Кіровоградської землі / За ред. Т. Андрієнко. Київ : Арктур-А, 1999. 237 с.
3. Кіровоградська область: «Моя мала Батьківщина» : географічний атлас / КДПУ ім. В. Винниченка; відп. ред. Т. В. Погурельська; авт. карт: Л. Л. Семенюк, А. І. Кривульченко [та ін.]. Київ : МАПА, 2012. 19 с.
4. Ковальчук Г. В. Зоологія з основами екології. Київ : Вища школа, 1988. 295 с.
5. Ковтун М. Ф. Порівняльна анатомія хребетних: Навчальний посібник. Харків: «ОВС», 2003. Ч.1- 2.
6. Мороз І. В. Ботаніка з основами екології. Київ : Вища школа, 1994. 240 с.
7. Мусієнко М. М. Фізіологія рослин. Київ : Вища школа, 1995. 503 с.
8. Стеблянко М. І. Ботаніка: Анатомія і морфологія рослин: Навч. посібник. Київ : Вища школа, 1995. 384 с.
9. Щербак Г. Й. Зоологія безхребетних: Підручник: У 3- х книгах. Київ : Либідь, 1995–1997.

6.2. Навчальна практика в групах раннього віку

Мета – ознайомити студентів-практикантів зі специфікою діяльності закладу дошкільної освіти та особливостями розвивально-освітнього процесу в групах дітей раннього віку; залучити до психолого-педагогічних спостережень щодо вивчення особистості дитини в освітньому процесі. Сприяти розвитку практичних умінь із організації і методики проведення освітньої роботи з дітьми раннього віку; формуванню культури педагогічної діяльності (культура мовлення, культура спілкування, культура зовнішнього вигляду).

Завдання:

- закріпити та поглибити знання студентів про вікові особливості раннього дитинства та специфіку роботи з дітьми дошкільного віку;
- формувати в студентів здатність спостерігати, аналізувати своєрідність навчально-виховного процесу в групах раннього віку, оцінювати їх ефективність;
- навчити студентів помічати зміни в розвитку дитини під впливом педагогічних дій, користуватися різними методиками для виявлення розумового, морального, естетичного розвитку дітей;

- формувати в студентів вміння спілкуватися з дітьми дошкільного віку, організовувати та проводити окремі режимні процеси, спостереження, ігри;
- сформувати в майбутніх організаторів дошкільної освіти вміння надавати педагогічну допомогу батькам, діти яких не відвідують заклади дошкільної освіти;
- орієнтувати магістрантів до педагогічної творчості, самостійності, дослідницької діяльності;
- формування професійного інтересу до педагогічної діяльності вихователя ЗДО;
- вивчення специфіки роботи вихователя (функції та професійні обов'язки педагога закладу дошкільної освіти);
- формування вміння вести записи спостережень, опрацьовувати, узагальнювати інформацію, здобуту під час спостережень, повно та правильно відобразити її у щоденнику практики.

У результаті проходження практики студент повинен **знати:**

- педагогічну технологію як інструмент педагогічного впливу на формування особистості вихователя;
- види педагогічних технологій, їхні особливості;
- особливості організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти на основі використання педагогічних технологій у практиці своєї професійної діяльності.

Уміти:

- планувати освітню діяльність, використовуючи технологічний підхід до організації освітнього процесу закладу дошкільної освіти;
- реалізовувати зміст освітніх програм засобами різних видів інноваційних педагогічних технологій;
- аналітично застосовувати інноваційні педагогічні технології, методики дошкільної освіти в процесі своєї професійної діяльності.

Сформовані/закріплені компетентності:

- практика спрямована на формування в майбутніх фахівців у галузі дошкільної освіти педагогічної, дидактичної, виховної, комунікативної компетентностей.

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

1. Організаційно-педагогічна діяльність студентів-практикантів у групах дітей раннього віку ЗДО:

- складання індивідуального плану роботи на період психолого-педагогічної практики;

– ознайомлення з плануванням освітньої роботи та веденням документації вихователем;

– участь у бесідах із завідувачем (директором) закладу дошкільної освіти, вихователем-методистом, медичними працівниками, вихователями.

2. Науково-дослідна діяльність студентів-практикантів у групі дітей раннього віку ЗДО:

– здійснення психолого-педагогічної діагностики розвитку дитини: провести спостереження за однією дитиною та визначити рівень її розвитку за наступними показниками: моторика; навички уміння; мовлення; образотворча діяльність; емоційно-соціальний розвиток; предметна діяльність;

– складання психолого-педагогічної характеристики дитини раннього віку;

– вивчення та елементарне узагальнення характерних особливостей поведінкових реакцій дітей і типових реакцій вихователя;

– вивчення індивідуальних особливостей дітей раннього віку;

– вправлення у виокремлюванні різноманітних психологічних фактів, які виявляють діти в іграх, спілкуванні та на спеціально організованих заняттях;

– надання допомоги вихователю щодо забезпечення психолого-педагогічних умов розвивально-освітнього процесу в групі.

3. Вивчення особливостей розвивально-освітнього процесу в групах дітей раннього віку в ЗДО:

– ознайомлення зі специфікою розвивально-освітнього процесу в групах дітей раннього віку;

– з'ясування особливостей розподілу обов'язків між вихователем і помічником вихователя щодо організації життєдіяльності дітей;

– аналіз змісту та структури розвивального середовища груп раннього віку: обладнання, підбір іграшок і дидактичного матеріалу (демонстраційного та роздаткового), з'ясування його відповідності віковим, психічним і гігієнічним вимогам;

– вивчення особливостей організації природного розвивального середовища у груповій кімнаті;

– ознайомлення з календарно-тематичним планом освітньої роботи групи та засобами, які використовує вихователь у розвивально-освітньому процесі.

Основні завдання навчальної практики:

Програма навчальної практики структурована за 2-ма модулями.

Модуль перший (змістовний теоретичний). Заклад дошкільної освіти як освітній заклад, його структура та функції. Організація навчально-виховного процесу в групах раннього віку в ЗДО.

Завдання:

1. Ознайомитися з закладом дошкільної освіти, його типом, організацією діяльності, функціями, які він виконує (педагогічний супровід завідувача ЗДО).
2. Ознайомитися з організацією педагогічного процесу в закладі дошкільної освіти, плануванням його роботи (педагогічний супровід методиста ЗДО).
3. Екскурсія закладом дошкільної освіти.

Педагогічний колектив, медичний та обслуговуючий персонал, їх функціональні обов'язки.

Завдання:

1. Ознайомитися з посадовими обов'язками завідувача ЗДО, зі специфікою його роботи.
2. Ознайомитися з посадовими обов'язками методиста ЗДО, переліком його функціональних обов'язків.
3. Ознайомитися з роботою практичного психолога, музичного керівника.
4. Ознайомитися з роботою обслуговуючого персоналу.
5. Ознайомитися з роботою ЗДО з батьками вихованців.

Модуль другий (змістовний практичний). Спостереження за дітьми раннього віку та роботою вихователів і помічників вихователів.

Завдання:

1. Ознайомитися з професією вихователя в практичному вимірі (спостереження за роботою вихователя в групах раннього розвитку: організація режимних процесів, спілкування та взаємодія з дітьми та їхніми батьками).
2. Здійснити хронометраж діяльності вихователя та його помічника щодо організації режимних процесів.
3. Ознайомитися з роботою помічника вихователя в практичному вимірі (спостереження за роботою помічника вихователя).
4. Оформити щоденник спостережень (до 40 балів).
5. Написати педагогічні роздуми «Діти раннього віку моїми очима». Відзначте ваше особисте враження від спостережень за дітьми (до 30 балів) (оформити на аркушах формату А4).
6. Підготувати письмову відповідь на питання: що дала вам навчальна практика в закладі дошкільної освіти? (до 10 балів) (записати в щоденнику практики, в кінці щоденних спостережень).
7. Підготувати колективну (від кожного ЗДО) медіапрезентацію про своє перебування на практиці (до 20 балів кожному) (відобразити своє враження від даного виду практики, виконання завдань практики).

6.3. Виробнича практика

«Педагогічна в групах дошкільного віку»

Педагогічна практика в групах молодшого, середнього й старшого дошкільного віку є одним із основних етапів наскрізної педагогічної практики студентів спеціальності «Дошкільна освіта» першого рівня вищої освіти «Бакалавр». Метою виробничої педагогічної практики в групах молодшого й старшого дошкільного віку є:

- поглиблення й закріплення теоретичних знань, набутих студентами в університеті;
- забезпечення розуміння майбутніми педагогами особистісних, вікових та індивідуальних особливостей дітей 4, 5 та 6 років життя;
- виховання в студентів відповідального ставлення до організації та проведення освітньо-виховної роботи з дітьми 4–6 років;
- розвиток педагогічної спостережливості, педагогічної інтуїції, уявлень;
- формування практичних умінь застосування в роботі методів науково-педагогічних досліджень.

Завдання передбачали виробничу практику протягом шести тижнів на робочому місці вихователя, проведення залікових виховних заходів із усіх методик дошкільної освіти, позакласні та виховні заняття, які оцінювалися вихователями, методистами дошкільних закладів та дослідження психолого-педагогічних особливостей дітей дошкільного віку.

Завдання виробничої педагогічної практики:

1. Забезпечити розуміння та глибоке усвідомлення студентами значення кожного вікового періоду для подальшого розвитку дитини.
2. Поглиблювати знання в галузі психолого-педагогічних, фізіологічних, вікових та індивідуальних особливостей дітей кожної вікової групи.
3. Знайомити з особливостями педагогічної діяльності вихователя молодшої, середньої, старшої груп.
4. Проаналізувати організаційно-педагогічну й методичну роботу вихователя групи.
5. Виховувати в студентів любов до дітей, милосердне, доброзичливе ставлення до них у процесі сумісної освітньо-виховної роботи.
6. Розвивати інтерес до проведення науково-експериментальної роботи з моделювання тієї чи тієї системи методів, форм, прийомів, засобів освітньо-виховної роботи з дітьми.
7. Проводити педагогічно-організаційні бесіди з батьками дітей.
8. Формувати вміння узагальнювати як передовий педагогічний, так і особистий досвід роботи з метою використання його при підготовці рефератів, курсових, дипломних робіт, доповідей тощо.

Розподіл балів із педагогічної практики в дошкільних закладах

№ п/п	Перелік видів роботи	Кількість балів
1.	Розвиток мовлення	8
2.	Художня література	8
3.	Формування елементарних математичних уявлень	8
4.	Ознайомлення з довкіллям	8
5.	Художня праця та основи дизайну	8
6.	Музичне мистецтво	8
7.	Фізична культура	7
8.	Завдання з дошкільної педагогіки (2 сюжетно-рольові гри, кожна з яких оцінюється в 5 балів та виховний захід – 15 балів)	25
9.	Завдання з психології	15
10.	Організаційний модуль	5
Загальна кількість балів		100

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

ЗАВДАННЯ З ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

1. Проаналізувати систему планування навчально-виховної роботи в дошкільному закладі щодо його структури та спрямування.

2. Скласти конспект залікового виховного заходу (свята, екскурсії, розваги, прогулянки тощо).

3. Провести самостійно виховний захід за розробленим і затвердженим конспектом.

4. Описати дві гри та самостійно здійснювати педагогічне керівництво різними видами ігор дітей (сюжетно-рольовими, театралізованими, на спілкування та ін.).

Підсумковий контроль

Під час проходження практики студент-практикант зобов'язаний:

1. Брати участь у настановних конференціях.

2. Дотримуватись графіку роботи закладу дошкільної освіти.

3. Вивчати спеціальну педагогічно-методичну, психологічну літературу щодо проведення практики в групах молодшого, середнього та старшого дошкільного віку.

4. Організувати й проводити з дітьми заняття, ігри, режимні процеси.

5. Здійснювати планування окремих режимних елементів навчально-виховного процесу; складати конспекти занять, режимних процесів, ігор.

6. Під керівництвом фахового методиста виробничої педагогічної практики в ЗДО скласти індивідуальний план практики.

7. Виконувати всі завдання, які передбачені програмою практики.

8. Своєчасно оформити необхідну документацію для звіту про проходження практики.

Після завершення практики студент у встановлений термін здає на кафедрі відповідну **документацію**:

1. Щоденник педагогічних спостережень.

2. Психолого-педагогічну характеристику на дитину.

3. Звіт студента про виробничу практику в групах молодшого, середнього та старшого віку.

4. Конспекти залікових занять із фахових методик.

5. Конспект проведення режимного процесу (прогулянки) в ЗДО з дітьми дошкільного віку (I та II половина дня).

6. Картотеку методичної літератури з фахових методик.

7. Конспект проведення гри (рухливої, гри-драматизації, дидактичної ін.).

8. Характеристику на студента, завірену методистом, завідувачем, гербовою печаткою, оцінкою.

Уміння, якими оволодівають магістри після проходження виробничої практики:

1. Встановлювати взаємозв'язок між теоретичними положеннями, даними експериментальних досліджень і практичної роботи закладу дошкільної освіти.

2. Самостійно спостерігати, аналізувати навчально-виховний процес у групах дошкільного віку, визначати позитивне і негативне в роботі вихователя, свого товариша, бачити шляхи оптимізації навчально-виховного процесу з урахуванням даних діагностики.

3. Додавати записи в щоденник, оформляти документацію проходження практики.

4. Самостійно складати психолого-педагогічну характеристику на дитину дошкільного віку.

5. Проводити хронометраж самостійної діяльності дітей дошкільного віку.

ЗАВДАННЯ З ПСИХОЛОГІЇ

Завдання з психології під час проходження педагогічної практики в дошкільних навчальних закладах полягає у вивченні особистості дошкільника – вихованця ДНЗ та складанні його психолого-педагогічної характеристики. Це завдання педагогічної практики студент починає виконувати з перших днів перебування в групі дошкільників.

Основні складові звіту з психології, які подає студент після завершення практики:

1. Титульний аркуш матеріалів практики з психології (див. зразок).
2. Не менше 5 протоколів спостереження (або психодіагностичного дослідження) за обраною дитиною дошкільного віку. Важливо, щоби спостереження (дослідження) відображало особливості дитини в різних видах діяльності (провідній, продуктивній, трудовій) та розкривало особливості пізнавальної, емоційної, вольової сфер розвитку особистості дошкільника (див. зразок бланку протоколу спостереження та дослідження). Орієнтовні психодіагностичні методики можна знайти за електронними адресами:

Інформаційні ресурси

- <http://194.44.152.155/elib/local/862.pdf>
- <https://sites.google.com/site/krempeddoshk/metodicna-skarbni/psihologicna-diagnostika>
- http://dnz450.edu.kh.ua/storinka_psihologa/testi_psihologichnogo_rozvitku_3-4_rokiv/
- <http://ped-kopilka.com.ua/psihologija/testy-dlja-detei-3-4-5-let.html>
- https://psycholog-dnz.at.ua/publ/testi_dlja_psihologo_pedagogichnoji_diagnostiki_doshkilnjat/1-1-0-31
- <https://bigmirledy.com/test-dlya-ditej-korysna-i-tsikava-pidbirka/>

3. Матеріали досліджень (бланки, підрахунки, малюнки дитини, відгуки вихователів, батьків, фотографії та ін.).

4. Таблиця узагальнених результатів спостережень (досліджень).

5. На основі спостереження та результатів проведених психодіагностичних методик студент подає «Психолого-педагогічну характеристику особистості дитини дошкільного віку» (схема психолого-педагогічної характеристики дошкільника подана нижче).

**ЗРАЗОК ТИТУЛЬНОГО АРКУША
ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ПРАКТИКИ З ПСИХОЛОГІЇ**

Міністерство освіти і науки України
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

**Матеріали з психології
виробничої педагогічної практики
в закладі дошкільної освіти**

(прізвище, ім'я, по батькові)
студента _____ курсу
денної (заочної) форми навчання

База практики ДНЗ _____
Термін практики _____
Кількість балів _____
Методист з психології _____

Кропивницький – 20 ____

ЗРАЗОК БЛАНКУ ПРОТОКОЛУ СПОСТЕРЕЖЕННЯ

ПРОТОКОЛ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СПОСТЕРЕЖЕННЯ №__

1. Дата _____ час _____ місце спостереження _____
2. Об'єкт спостереження: _____
3. Предмет спостереження: _____
4. Мета, завдання спостереження: _____

5. Результати спостереження: _____

6. Аналіз результатів спостереження: _____

7. Висновки спостереження: _____
8. Підпис експериментатора _____

ЗРАЗОК БЛАНКУ ПРОТОКОЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Протокол №

1. Об'єкт дослідження: _____
2. Мета дослідження: _____
3. Експериментатор: _____
4. Обстежуваний: _____
5. Психодіагностичний інструментарій: _____
6. Дата і час проведення обстеження: _____
7. Інструкція: _____
8. Результати психологічного обстеження: _____
9. Аналіз результатів: _____
10. Висновки: _____
11. Підпис експериментатора: _____

СХЕМА

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ДИТИНИ

1. Загальні відомості про дитину – прізвище, ім'я, по батькові, вік. Найменування ДООУ, тип і номер групи.

2. Відомості про родину та особливості сімейного виховання. Соціально-економічна характеристика родини. Найбільш авторитетні та найулюбленіші для дитини члени родини. Члени родини, з якими дитина проводить найбільше часу. Стиль сімейного виховання (гіперопіка, гіперпротекція, потурання тощо).

3. Стан здоров'я дитини (діагнози, особливості психофізичного розвитку). Стан сенсорно-перцептивної системи – зір, слух. Розвиток моторики.

4. Розвиток особистості дитини. Індивідуальні особливості, які мали прояв ще в ранньому дитинстві. Динаміка й характер змін у процесі розвитку особистості дитини. Кризові та психотравмуючі ситуації в житті дитини (гострі чи хронічні).

Соціально-побудові навички, рівень адаптованості дитини. Ставлення до провідної діяльності (гри) відповідно віку. Особливості організації ігрової діяльності. Улюблені ігри. Пізнавальна активність. Вольові якості (самоконтроль, наполегливість, цілеспрямованість, організованість, дисциплінованість, відповідальність).

Самооцінка (адекватна/неадекватна, завищена/занижена, впевненість у собі, своїх силах). Особливості характеру: сильні та слабкі сторони характеру. Царина інтересів (захоплення та схильності – наявність, стійкість, стереотипність, адекватність).

5. Індивідуально-психологічні особливості особистості дитини. Тип темпераменту, особливості вищої нервової діяльності (загальна активність, темпові характеристики діяльності, співвідношення збудження й гальмування, рухливість/інертність, витривалість, стресостійкість, інтровертованість/екстравертованість, адаптивність та ін.).

Здібності: зміст, ступінь прояву. Особливості емоційної сфери (переважаючий настрій, інтенсивність емоційних реакцій).

6. Статус і особливості взаємин у дитячому колективі: лідер (офіційний, неофіційний), прийнятий, ізольований, відкинутий; товариський, нетовариський; ініціативний, залежний, агресивний, конфліктність, соціальна компетентність тощо. Труднощі в спілкуванні.

7. Рівень розвитку пізнавальних процесів: сформованість та особливості відповідно до віку, сприйняття, пам'яті, уваги, мислення, уяви, мовлення; інтелектуальні здібності, обізнаність.

8. Складнощі у вихованні та навчанні дитини. Характер складностей дитини (навчальні складнощі, відхилення в поведінці, емоційні проблеми, у чому вони виявляються). Аналіз причин ускладнень. Прогноз подальшого розвитку дитини.

9. Рекомендований індивідуальний підхід у навчанні та вихованні дитини. Постановка навчальних і виховних задач у роботі з дитиною. Рекомендації вихователям. Рекомендації батькам. Можливі напрямки корекції у вихованні цієї дитини.

Рекомендації щодо написання психолого-педагогічної характеристики дитини

Психолого-педагогічна характеристика дитини – це узагальнення об'єктивних даних, отриманих у ході: психологічної діагностики (тести, опитування, проєктивні методики тощо), безпосереднього спілкування з дитиною, спостереження за нею впродовж певного часу в різних ситуаціях, спілкування з ближнім оточенням дитини, батьками та вихователями.

Обираючи дитину як об'єкт спостереження, студент-практикант повинен порадитися з вихователем групи, психологом дошкільного закладу. Перш за все слід скласти план вивчення особистості дитини.

Користуючись психолого-педагогічною літературою, виділити основні критерії для оцінки фізичного, пізнавального, особистісного рівнів розвитку дитини певного віку, обрати методи психолого-педагогічної діагностики, які будуть застосовуватись під час збору відомостей про дитину.

При цьому студент-практикант повинен враховувати, що в роботі з дітьми дошкільного віку здебільшого не використовують стандартизованих психологічних методик. Головним методом вивчення дитини має бути психолого-педагогічне спостереження. Отримані за час спостережень відомості доповнюються й уточнюються в бесідах з батьками дитини, вихователями групи, під час індивідуальних діагностичних ігрових вправ, які проводить з дитиною студент-практикант, вивчення педагогічної та методичної документації дошкільного закладу.

Хід і результати вивчення особистості дитини студент-практикант фіксує в матеріалах звіту з психології. При цьому студент-практикант повинен також зазначити в звіті свої зауваження, основні труднощі й проблеми, з якими зіткнувся практикант; відзначаються умови та фактори успішного дослідження дошкільника. Бажано висловити власні припущення науково-практичного характеру, рекомендації.

До звіту обов'язково додаються: матеріали експериментальних досліджень, бланки, підрахунки, малюнки дитини, відгуки вихователів, батьків, фотографії та ін. Вони підшиваються, підклеюються або міцно закріплюються.

Вікові особливості особистості дитини дошкільного віку, на які доцільно орієнтуватися в процесі створення психолого-педагогічної характеристики дитини

Особливості провідної діяльності. Сюжетно-рольова гра значно збагачується. Зміст її відбиває не тільки зовнішні показники поведінки дорослих, а й її внутрішній бік. Дітей цікавить, із якою метою виконують ті чи ті дії дорослі, які стосунки між людьми виникають під час реалізації певного, конкретного виду діяльності. Розширюється тематика гри, ускладнюються її сюжети. Зникають багаторазові повторення тих самих дій. Розгортанню гри обов'язково передують задум. Гра переростає в справжню спільну гру дітей. Вони шукають партнерів, домовляються, в яку саме гру вони гратимуться, які ролі виконуватимуть. Серед дітей виокремлюються лідери ігрової діяльності, які її організують, і більш пасивні учасники. Усі учасники гри суворо дотримуються її правил. Роль, яка виконується, не змінюється на іншу до кінця гри. Величезну

роль у цьому віці відіграють дидактичні й рухливі ігри, що сприяють розвитку вміння підкорятися правилам і розвивають пізнавальну сферу дитини.

Особливості інших видів продуктивної діяльності дитини. В образотворчій діяльності діти вже використовують колір як обов'язкову ознаку певних предметів і зафарбовують ці предмети в різних малюнках завжди однаково. Різноманітнішою стає тематика малюнків, конструкцій тощо. Задум усе ще нестійкий і нечіткий. Проте з'являються перші елементи композиції (предмети розташовуються ритмічно в ряд). Діти можуть передати за допомогою малюнка нескладний сюжет, можуть розповісти про те, що вони відобразили. У цілому характерними для образотворчої діяльності можна вважати безпосередність, декоративну яскравість, наївність образів, які свідчать про те, що психологічно дитина «ввійшла в образ».

У процесі художньо-мовленнєвої діяльності діти виокремлюють певні образи, елементи сюжету й можуть складати з них власні казки. Дошколята мають деякі літературні вподобання: надають перевагу певним героям, конкретним літературним творам тощо. До показників розвитку трудової діяльності в цьому віці можна віднести виконання дітьми трудових доручень.

Особливості пізнавальної сфери дошкільника:

Сприймання. Відбувається подальше оволодіння внутрішніми способами сприймання. Дитина обстежує предмет, послідовно виділяє окремі частини, встановлює зв'язки між ними. Залишається недосконалим сприйняття сюжетних зображень. Коли дитина самостійно будує розповідь за картинкою, то вона обмежується переліком зображених на ній людей і предметів.

Пам'ять. Уперше складається довільне запам'ятовування. Найпростіший прийом, який використовується при цьому, – повторення.

Мислення. Надалі розвивається наочно-образне мислення, яке поволі стає міркуючим. Дитина може згрупувати предмети за матеріалом, якістю і призначенням; засвоює відношення «частина – ціле», «рівність – нерівність»; розуміє найпростіші причинні зв'язки, що відомі їй із досвіду; самостійно встановлює зв'язки між окремими фактами; вдається до практичної перевірки, щоби з'ясувати невідоме. Частіше виявляє ініціативу в з'ясуванні питань, роздумах, спонтанних образних асоціаціях («Чому листя пожовкло?», «Навіщо поливають квіти?»).

Уява. Посилюється її стійкість. Доказом цього може слугувати те, що діти можуть досить довгий час грати в одну гру, неодноразово повертатися до її певних сюжетів. Образи уяви надзвичайно яскраві, жваві, тісно пов'язані з почуттями. Найвіддаленіша схожість між тим, що сприймає дитина, і її попередніми враженнями викликає бурхливий потік нових асоціацій. Діти

надзвичайно довірливо ставляться до цих витворів фантазії. У цьому віці уява все ще тісно пов'язана із зовнішньою діяльністю.

Мовлення. З'являються спроби осмислити значення слів, хоча й не завжди успішно. Зростає інтерес до змісту невідомих слів. Діти вже можуть переказувати невеличкі твори, розповідати про деякі події власного життя, про іграшки тощо.

Особливості емоційного розвитку дитини. Почуття дитини стають дедалі стійкішими. Продовжується розвиток моральних почуттів. Дитина здатна співчувати іншим і робить це вже не за вказівкою дорослого, а спонтанно, самостійно. З'являється бажання бути корисною дорослому. Ставлення до ровесників з нейтрального перетворюється на дружелюбне.

Формуються естетичні почуття. Підвищується здатність емоційно відгукуватися на зміст літературних і музичних творів. Під час прослуховування літературних творів сприймаються перш за все яскраві зображувальні мовленнєві засоби. Красивим вважається все те, що зрозуміле дитині, ймовірно, моральне (позитивні герої казок завжди привабливі).

Особливості вольової сфери дитини. Саме в середньому дошкільному віці починається формування процесу усвідомленої постановки мети. Діти також можуть для досягнення мети виконувати дії, які самі по собі не привабливі.

Інша важлива зміна в розвитку вольової сфери дитини полягає в усвідомленні нею морального змісту правил поведінки й оволодіння вміннями керувати ними у власних вчинках. Це усвідомлення формується на основі розуміння узагальненого характеру правил і їхньої загальнообов'язковості. Тому діти можуть скаржитися на порушників порядку в дитячому колективі, які, власне, їх самих не скривдили. У тому випадку, коли дорослі не визнають дитину, ставляться до неї без достатніх почуттів і розуміння, формується недисциплінована, груба, іноді навіть агресивна, поведінка дітей. Уміння свідомо керувати своєю поведінкою, контролювати її виявляється в тому, що діти спроможні стежити за своїми рухами та поведінкою. Однак у цьому віці контроль здійснюється за умови спонукання дорослих, за їхніми вказівками, сам процес контролю дискретний у часі, відбувається нібито уривками. Як результат розвитку оцінно-контрольних дій дитини можна вважати зародження в цей час відповідальності за доручену справу. Починає складатися підпорядкування цілей однієї дії іншій, більш важливій. Довільними, навмисно керованими стають не лише практичні дії дитини, але й частково пізнавальні психічні процеси (пам'ять, мислення).

Розвиток особистості дошкільника. До основних мотивів поведінки дитини, поряд із ігровими, належать мотиви встановлення й збереження

позитивних взаємин із дорослими та дітьми, мотиви самоствердження. Нормативним є те, що самооцінка дітей у цьому віці завищена. Вони перебільшують усі свої позитивні якості, і це є свідченням нормального особистісного розвитку дитини. Така особливість дитячої самооцінки є наслідком дії психологічного захисту особистості від негативних оцінок оточення. Досвід успіхів і невдач впливає на виконання доцільних цілеспрямованих дій, на бажання їх виконувати або не виконувати, однак не зачіпає позитивного характеру самооцінки. Як показник доброзичливості спілкування дитини з дорослими та ровесниками є наявність у неї позитивного образу «Я». Оцінка власної зовнішності емоційна та цілісна.

У другій половині 5-го року життя різко зростає потреба дитини в спілкуванні з однолітками. Для неї дуже важлива оцінка з боку дитячого колективу. Дитина утримується від учинків, які викликають осуд інших дітей. Формуються комунікативні навички, елементи мовленнєвого етикету: привітання, прощання, звернення до іншого на ім'я тощо. Дитина цього віку самостійна й ініціативна. Це виявляється в самостійному розв'язуванні завдань, які виникають у процесі гри, у виборі тематики гри, у постановці запитань і судженнях. Починаючи із чотирирічного віку, складаються вподобання до занять певними видами діяльності, інтереси до пізнання світу не взагалі, а до певних його сторін. До цього ж періоду належать перші переконливі прояви раннього розвитку здібностей та обдарованості (художньої, математичної, академічної тощо).

Новоутворення дитини дошкільного віку. Свідомі дії, що контролюють поведінку; усвідомлення морального змісту правил поведінки; бажання бути корисним дорослому; пізнавальні процеси набувають довільного характеру, інтелектуалізуються; сюжетно-рольова гра дітей; чутливість до пояснювального мовлення.

Рекомендована література

1. Абраменкова В. Во что играют наши дети? Игрушка и АнтиИгрушка. Москва : Яуза, Эксмо, Лепта Книга, 2006. 640 с.
2. Аралова М. Справочник психолога ДООУ. Москва : ТЦ Сфера. 2010. 272 с.
3. Веракса А. Н. Практический психолог в детском саду. Москва : Мозаика-Синтез, 2012. 144 с.
4. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ : Просвіта, 2001. 416 с.
5. Григорьева М. Р. Интеллектуально-развивающие занятия со старшими дошкольниками. Москва : Учитель, 2020. 136 с.

6. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: Навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
7. Истратова О. Н. Большая книга детского психолога: от 3 до 10 лет. / О. Н. Истратова, Г. А. Широкова, Т. В. Эксакусто. Ростов н/Д : Феникс, 2008. 568 с.
8. Королева С. Г. Развитие творческих способностей детей 5–7 лет. Москва : Учитель, 2020. 114 с.
9. Крамченкова В. О. Психодіагностика розвитку дошкільників: старший вік. Харків : Ранок, 2013. 192 с.
10. Медведева И., Шишова Т. Дети нашего времени. Москва, 2003. 256 с.
11. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: Навч. посіб. Київ : Академвидав, 2008. 432 с.
12. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Психологічний інструментарій в умовах дошкільного закладу. Київ, 2019. 226 с.
13. Развитие внимания и эмоционально-волевой сферы детей 4–6 лет / Сост. Ю. Е. Веприцкая. Москва : Учитель, 2020. 123 с.
14. Широкова Г. Справочник дошкольного психолога. Москва : Феникс, 2010. 384 с.

ЗАВДАННЯ З ДОШКІЛЬНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Метою педагогічної практики є узагальнення, систематизація та поглиблення знань із методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку; усвідомлення специфіки педагогічної діяльності вихователя, спрямованої на формування мовленнєвих навичок дітей дошкільного віку; формування фахових компетентностей та потреби до систематичного самовдосконалення мовлення як основного засобу мовленнєвого розвитку дітей.

Основні завдання педагогічної практики:

- поглибити та узагальнити теоретичні знання з методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку;
- формувати практичні навички організації освітнього процесу з мовленнєвого розвитку дітей у закладах дошкільної освіти;
- оволодіти практичними вміннями та навичками застосування методів, прийомів, форм та засобів формування мовленнєвої та комунікативної компетенцій дошкільників;
- розвивати вміння творчо підходити до розробки, організації та проведення мовленнєвих занять;
- застосовувати інноваційні освітні технології мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку;

– вивчати та впроваджувати передовий педагогічний досвід роботи вихователів з мовленнєвого розвитку дітей у дошкільних закладах;

– розвивати інтерес та творче ставлення до діяльності вихователя, спрямованої на оволодіння дошкільниками українським мовленням.

У процесі проходження педагогічної практики в закладах дошкільної освіти студенти оволодівають такими **компетентностями**:

– вільно орієнтуватись у завданнях та змісті програмових вимог із мовленнєвого розвитку дітей різних вікових груп;

– визначати завдання навчання, виховання й розвитку дітей мовленнєвого спрямування;

– планувати мовленнєві заняття різних типів із урахуванням особливостей мовленнєвого розвитку дітей певної вікової групи;

– обирати ефективні форми, методи та прийоми реалізації визначених завдань занять мовленнєвого спрямування;

– визначати оптимальні засоби для реалізації завдань мовленнєвого розвитку дітей;

– ефективно застосовувати фахові знання в практичних ситуаціях;

– самостійно і творчо вирішувати педагогічні завдання пов'язані із мовленнєвим розвитком дошкільників в умовах реального освітнього процесу;

– застосовувати інноваційні технології навчання дітей, що відповідають сучасному рівню науки і практики;

– моделювати освітній процес на основі використання інноваційних технологій;

– критично оцінювати власну педагогічну діяльність, визначати позитивні аспекти проведеного заняття та його недоліки, пропонувати власні варіанти їх усунення.

Завдання:

1. За період практики провести **спостереження** за мовленнєвими заняттями та заняттями з художньої літератури, які проводяться у закріпленій за студентом групі. Всі заняття відобразити у **щоденнику спостережень** (оформити «фотографії» відвіданих занять), подати до них коментарі, зауваження та пропозиції.

2. Розробити та провести **по два-три пробних заняття**: розвитку мовлення та художньої літератури. Конспекти пробних занять та необхідна наочність додаються до документації з педагогічної практики.

3. Провести **два залікові заняття** різного спрямування: комплексне мовленнєве заняття та заняття з художньої літератури або навчання грамоти – за вибором студента та залежно від вікової групи, в якій проходять практику студенти (середня, старша чи підготовча).

4. Теми та конспекти залікових занять повинні бути узгоджені з вихователем групи та **затверджені методистом** не пізніше ніж за три дні до їх проведення.

5. **Залікові заняття** оформлюються окремо. До конспектів подаються розгорнуті рецензії вихователя та наводяться оцінки за проведені заняття або відеозаписи їх проведення. Підпис вихователя повинен бути затверджений печаткою закладу дошкільної освіти, в якому студент проходив педагогічну практику.

6. **До проведених залікових занять** додається використана **наочність** (демонстраційна та роздаткова) та електронна презентація матеріалів.

У процесі розробки пробних та залікових занять необхідно дотримуватись основних вимог до їх структури.

Навчання мовленню здійснюється на мовленнєвих заняттях, які містять такі **напрямки роботи:**

- виховання відчуття звукової структури мови;
- збагачення індивідуального словника;
- формування граматичних навичок;
- навчання зв'язного мовлення – монологу та діалогу (на кожному занятті).

Кінцевою метою роботи є оволодіння кожною дитиною зв'язним мовленням. До монологічного мовлення вихователь веде дітей через поступове засвоєння кожного компонента окремо: граматики, лексики, фонетики.

Дітей необхідно навчити:

- розуміти лексичне значення слова;
- граматичне значення його форм;
- словозміні: відмінюванню та дієвідмінюванню;
- розуміти значення інтонації речення;
- виділяти на слух у мовленні фонемі;
- артикулювати звуки мовлення;
- моделювати інтонацією фрази.

Система роботи вихователя над зв'язним мовленням та його компонентами на комплексному занятті містить:

1. Читання/розповідь дітям зв'язного тексту різного обсягу залежно від віку дітей.

2. Виділення з тексту речення або словосполучення (у процесі формування граматичних навичок).

3. Виділення словосполучення або окремих слів, якщо необхідно з'ясувати їхнє лексичне значення (у процесі проведення словникової роботи).

4. Виділення окремих звуків мови, їх активне артикулювання, якщо вихователь тренує їх у правильній вимові (у процесі формування звукової культури мовлення).

Структура комплексного мовленнєвого заняття

Тема:

Мета/Програмовий зміст:

– *освітня:*

для комплексного заняття обираються три напрями роботи з розвитку мовлення з чотирьох: обов'язково розвиток зв'язного мовлення (діалогічного та монологічного) і два з трьох напрямів роботи на вибір – звуковимови, словника чи граматики.

– *розвивальна:*

– *виховна:*

Обладнання/Матеріали: *демонстраційний матеріал* (вказати);
роздавальний матеріал (вказати).

Хід заняття

I. Організаційний момент

Привітання.

II. Вступна частина

- Читання- слухання художнього твору (загадка, вірш, оповідання);
- Розповідь вихователя про певні події;
- Спеціально підготовлена бесіда.

III. Мовленнєва частина

Проведення системи мовленнєвих дидактичних ігор та вправ із метою вправляння дітей на мовному матеріалі, адаптованому до мети навчання: окремих словах, словосполученнях, реченнях, діалогах, текстах, звуках, звукосполученнях. Формування/розвиток лексичних, граматичних, фонетичних навичок, навичок зв'язного мовлення (відповідно до визначеної мети).

IV. Підсумкова частина

- Дидактична гра, яка дозволяє узагальнити проведену систему роботи та систематизувати набуті уміння і навички дітей.
- Узагальнююча розповідь вихователя (для дітей молодших груп).
- Узагальнююча бесіда (для дітей старших груп).

Тематичні заняття присвячуються формуванню лише граматичних навичок або навичок вимови чи розвитку лексичних навичок. На таких заняттях робота над зв'язним текстом залишається, але має допоміжний характер. Для старшої групи додається й тематичне заняття з розвитку зв'язного мовлення.

Методика формування звуковимови

Структура процесу вивчення звука:

1. Показ та пояснення артикуляції звука.
2. Багатократний повтор звука за вихователем (в образній формі).
3. Вимова ізольованого звука з одночасним виконанням вправ на розвиток мовного дихання й виразності мовлення.
4. Вимова складів, вправи на звуконаслідування зі зміною сили, висоти, темпу мовлення.
5. Вправляння у вимові звука в словах і фразах (читання віршів, промовляння чистомовок і скоромовок, проведення дидактичних та рухливих ігор із текстами, інсценізації).

Методика словникової роботи

Розгляд предметів та бесіда про них:

1. Показ предмета.
2. Бесіда з метою активізації пізнавальної діяльності дитини, збудження інтересу до предмету.
3. Називання **нового слова** з показом предмета за допомогою різних прийомів: підсиленої артикуляції, чіткою дикцією, логічним наголосом (уведення нових слів: для дітей молодших груп – 4–5 слів; старших – 6–8 слів).
4. Пояснення значення слова, звернення уваги на якості предмета, на те, які дії з ним можна виконувати, на призначення предмета.

Розгляд картинок та розповідь за ними

1. Повідомлення теми і мети, збудження інтересу дітей до змісту картинки.
2. Коротка вступна бесіда, яка готує до сприйняття зображеного на картинці. Прийоми що допомагають дітям зрозуміти зміст картинки: загадка, читання вірша, уривків із оповідання, звернення до життєвого досвіду.
3. Розгляд картинки та бесіда за її змістом.
4. Пояснення **нових слів**.
5. Коротка узагальнююча розповідь вихователя з метою систематизації відповідей дітей та закріплення нових слів.

Методика розвитку діалогічного мовлення

Методика проведення бесіди:

1. Вступна частина з метою збудження інтересу дітей до теми розмови (прийоми: загадка, читання вірша відповідної тематики; розгляд картинки, іграшки чи предмета).
2. Розвиток теми розмови. Бесіда за темою.

3. Заключна частина (прийоми: читання вірша, загадка відповідної тематики; показ картинки з коментарем вихователя; приспівування пісні; логічні висновки вихователя з використанням слів, слівформ, синтаксичних конструкцій на закріплення; дидактична гра).

Методика розвитку монологічного мовлення

Розповідь за картинкою:

1. Розгляд картинки (прийоми: загадка, утішка, читання невеликого оповідання чи вірша відповідної тематики; інсценування з метою активізації уваги, пам'яті, виклику позитивних емоцій).

2. Бесіда за змістом зображеного. Пояснення та поширення відповідей дітей.

3. Заключна, узагальнена розповідь за змістом картинки.

Розповідь із власного досвіду:

1. Повідомлення теми, завдань заняття.

2. Вступна коротка бесіда (3–4 запитання) з метою активізації життєвого досвіду дітей.

3. Зразок розповіді вихователя.

4. Самостійні розповіді дітей.

5. Аналіз і оцінка дитячих розповідей.

Складання листа:

1. Повідомлення теми, завдань заняття.

2. Вступна коротка розповідь/бесіда з метою пригадування, як звернутися до адресата.

3. Бесіда, колективне обговорення, що і як треба написати в листі.

4. Додатковий прийом: складання плану.

5. Самостійні висловлювання дітей.

6. Додаткові прийоми: запитання, зауваження, підказування.

7. Запис і зачитування складеного листа.

8. Підпис конверта та відправлення адресату.

Методика навчання переказу художніх творів:

1. Вступна бесіда з метою збудження інтересу дітей до змісту.

2. Читання художнього твору – двічі.

3. Бесіда за змістом твору.

4. Повторне читання твору з установкою на переказ.

5. Переказ твору дітьми.

6. Аналіз та оцінка переказів дітей.

Орієнтовна структура заняття з художнього читання

Тема:

Мета/Програмовий зміст:

- *освітня:*
- *розвивальна:*
- *виховна:*

Обладнання/Матеріали: *демонстраційний матеріал* (вказати).

Хід заняття

I. Організаційний момент

Привітання.

II. Вступна частина

1. Коротка підготовча бесіда з метою збудження інтересу дітей до змісту твору.
2. Показ обкладинки книжки, ілюстрації, що пов'язані з сюжетом твору.
3. Пригадування знайомих творів цього автора, цього жанру.
4. Слухання та відгадування загадки, відгадка якої вказує на героїв твору.
5. Словникова робота.

III. Основна частина

1. Читання/розповідання художнього твору (для молодших груп – два рази; для старших – один).
2. Коротка бесіда спрямована на обмін враженнями.
3. Словникова робота (за потреби).
4. Розгляд ілюстрацій до твору.

IV. Повторне читання та аналіз твору

1. Повторне читання твору з установкою на бесіду за змістом.
2. Бесіда за змістом твору.
3. Характеристика героїв.
4. З'ясування ідеї твору. Виведення морального правила.

V. Закріплення раніше вивчених художніх творів

1. Повторення прочитаних творів.
2. Дидактичні ігри та вікторини за змістом прочитаних творів.
3. Розігрування діалогів. Інсценування.
4. Відпрацювання виразності мовлення.

VI. Підсумок заняття

Якщо студент проходять практику в групах старшого дошкільного віку, то замість заняття з художньої літератури можливе проведення залікового заняття з навчання грамоти.

Методика навчання дошкільників елементів грамоти

Структура процесу вивчення звуку:

1. Показ та пояснення артикуляції звуку.
2. Багатократний повтор звуку за вихователем (в образній формі).
3. Вимова ізольованого звуку з одночасним виконанням вправ на розвиток мовного дихання та виразності мовлення.
4. Вимова складів, вправи на звуконаслідування зі зміною сили, висоти, темпу мовлення.
5. Вправляння у вимові звуків у словах і фразах (читання віршів, промовляння чистомовок і скоромовок, проведення дидактичних та рухливих ігор із текстами, інсценізації).

Послідовність виконання звукового аналізу слів:

1. Розгляд предметного малюнка та називання слова.
2. Повільне промовляння слова-назви **вихователем** із інтонаційним виділенням кожного звуку.
3. Вимова слова з виділенням кожного звуку **дітьми** за вихователем.
4. Концентрація уваги дітей на звуковому складі слова – слово складається зі звуків.
5. Розгляд схеми звукового аналізу слова.
6. Позначення звуків фішками **вихователем** на дошці.
7. Складання звукової схеми **дітьми** на сигнальних планшетах за зразком.

Орієнтовна структура заняття з навчання грамоти (читання)

Тема:

Мета/Програмовий зміст:

- *освітня:*
- *розвивальна:*
- *виховна:*

Обладнання/Матеріали: *демонстраційний матеріал* (вказати);
роздавальний матеріал (вказати).

Хід заняття

I. Організаційний момент

Привітання.

II. Ознайомлення з новим звуком

1. Проведення бесіди за сюжетним малюнком чи прослуханим оповіданням спеціально дібраним для виділення нового звуку.
2. Виділення зі зв'язного висловлювання окремого речення.
3. Виділення з речення слова з новим звуком.

4. Поділ виділеного слова на склади, встановлення послідовності складів у слові, виділення складу з новим звуком.
5. Виділення із складу нового звука.
6. Показ артикуляції виділеного звука.
7. Вправляння дітей в артикулюванні нового звуку.
8. Виконання звукових аналітико-синтетичних вправ на закріплення.

III. Ознайомлення з новою буквою

1. Показ друкованої великої і малої букви.
2. Засвоєння алфавітної назви букви.
3. Виконання аналітичних вправ на засвоєння структури нової букви.
4. Читання окремої букви.

IV. Формування умінь читати склади і слова

1. Повторний звуковий аналіз слова з якого виділили новий звук.
2. Поступове викладання складів виділеного слова з букв розрізної азбуки та послідовне їх читання.
3. Плавне читання всього слова по складах.

V. Підсумок заняття

Орієнтовна структура заняття з навчання письма елементів букв

Тема:

Мета/Програмовий зміст:

- *освітня:*
- *розвивальна:*
- *виховна:*

Обладнання/Матеріали: *демонстраційний матеріал* (вказати);
роздавальний матеріал (вказати).

Хід заняття

I. Організаційний момент

Привітання.

II. Вступна частина

1. Вступна бесіда/розповідь.
2. Мотивація навчальної діяльності.

III. Навчання письма елементів букв

1. Створення асоціативного сюжетного малюнка.
2. Аналіз зразка елемента букви.
3. Показ послідовності написання елемента.
4. Фізкультхвилинка. Пальчикові вправи.
5. Вправляння у написанні елемента на нелінованому папері.
6. Штрихування. Розфарбовування малюнків.

7. Фізкультхвилинка. Пальчикові вправи.
8. Вправи на формування вміння орієнтуватися в розліновці зошита.

IV. Підсумок заняття

Орієнтовна структура заняття навчання письма нової букви

Тема:

Мета/Програмовий зміст:

- *освітня:*
- *розвивальна:*
- *виховна:*

Обладнання/Матеріали: *демонстраційний матеріал* (вказати);
роздавальний матеріал (вказати).

Хід заняття

I. Організаційний момент

Привітання.

II. Вступна частина

1. Вступна бесіда/розповідь.
2. Мотивація навчальної діяльності.

III. Навчання письма нової букви

1. Аналіз складових рукописної букви.
2. Вправи на запам'ятання структури букви. Створення асоціативного малюнка.
3. Показ зразка-малюнка.
4. Заучування вірша у якому відбивається зміст асоціативного малюнка та ритм написання букви.
5. Пояснення послідовності написання букви на нелінованому папері під ритм вірша.
6. Фізкультхвилинка. Пальчикові вправи.
7. Відпрацювання послідовності та ритмічності написання букви на нелінованому папері.
8. Пояснення послідовності написання букви в розліновці зошита.
9. Фізкультхвилинка. Пальчикові вправи.
10. Формування вміння написання букви в розліновці зошита.

IV. Підсумок заняття

Основні критерії оцінювання залікового мовленнєвого заняття:

- теоретична компетентність у питаннях дошкільної педагогіки, психології та лінгводидактики;
- реалізація на занятті програмових вимог щодо формування мовленнєвих умінь і навичок дошкільників;

- відповідність обсягу та змісту навчального матеріалу меті заняття, віковій групі дітей;
- відповідність структури заняття визначеній темі та меті;
- повнота та логіка побудови конспекту;
- доцільність та послідовність проведення системи запропонованих мовленнєвих дидактичних ігор та вправ;
- доцільність та своєчасність використання дидактичних матеріалів, дотримання вимог щодо її кількості та оформлення;
- дотримання практикантом норм культури мовлення;
- рівень самостійності та якість підготовки до залікового заняття.

Якість підготовленого та проведеного мовленнєвого заняття визначається рівнями: високим, достатнім, середнім, низьким.

Високий рівень:

- практикант/практикантка виявив/виявила глибокі знання з теоретичної та практичної частин дошкільної лінгводидактики;
- продемонстрував/продемонструвала знання вимог сучасної освітньої програми для дітей дошкільного віку;
- обсяг і зміст дібраного матеріалу відповідав меті заняття, віковій групі дітей;
- структура заняття відповідала визначеному типу заняття та меті;
- реалізовані програмові вимоги щодо визначеної теми заняття;
- виявив/виявила практичні вміння та навички при доборі системи мовленнєвих дидактичних ігор та управ;
- установив/установила міжпредметні зв'язки;
- реалізував/реалізувала визначену мету заняття;
- доцільно дібрав/дібрала та використав/використала наочність, що відповідала загальнодидактичним вимогам;
- під час ведення заняття дотримувався/дотримувалася вимог літературної мови, культури мовлення;
- методично правильно виправляв/виправляла мовленнєві помилки дітей;
- виявив/виявляла творчість у розробці заняття;
- використав/використала новітні технології навчання.

Достатній рівень:

- виявив/виявила міцні знання з теоретичної та практичної частин дошкільної лінгводидактики;
- продемонстрував/продемонструвала знання вимог сучасної освітньої програми для дітей дошкільного віку;
- реалізовані програмові вимоги щодо визначеної теми заняття;

- обсяг та зміст дібраного матеріалу відповідав меті заняття та віковій групі дітей;
- структура заняття відповідала визначеному типу та меті;
- виявив/виявила практичні вміння та навички при доборі системи мовленнєвих дидактичних ігор та вправ, але припустився/припустилася негрубих помилок у визначенні послідовності їх проведення;
- установив/установила міжпредметні зв'язки;
- реалізував/реалізувала визначену мету заняття;
- доцільно дібрав/дібрала наочність, але припустився/припустилася помилки у її оформленні та групуванні матеріалу;
- наявні незначні порушення вимог щодо культури усного мовлення;
- не завжди помічав/помічала, але методично правильно виправляв/виправляла мовленнєві помилки дітей;
- виявив/виявила самостійність у розробці заняття.

Середній рівень:

- виявив/виявила посередні знання з теоретичної та практичної частин дошкільної лінгводидактики;
- виявив/виявила поверхові знання вимог сучасної освітньої програми для дітей дошкільного віку;
- обсяг та зміст викладеного навчального матеріалу лише частково забезпечували реалізацію мети заняття;
- структура заняття частково відповідала визначеному типу та меті;
- частково реалізував/реалізувала програмові вимоги щодо визначеної теми заняття;
- допустив/допустила методичні помилки у визначенні послідовності проведення мовленнєвих дидактичних ігор та вправ;
- частково реалізував/реалізувала визначену мету заняття;
- недоцільно/в неповному обсязі використав/використала наочність, яка частково відповідала загальнодидактичним вимогам;
- допускав/допускала мовленнєві помилки, порушував/порушувала норми української літературної мови;
- не завжди помічав/помічала мовленнєві помилки дітей, виправляв/виправляла їх із порушенням методики;
- не виявив/не виявила самостійності в розробці конспекту заняття, а механічно скористався/скористалася готовими методичними розробками.

Низький рівень:

- практикант/практикантка не володів/не володіла знаннями про методи та прийоми навчання мови дітей у дошкільних закладах;

- обсяг, зміст та логіка викладу навчального матеріалу не забезпечили реалізацію визначеної мети заняття;
- структура заняття не відповідала визначеному типу та меті;
- не реалізовані програмові вимоги щодо визначеної теми заняття;
- з порушенням логіки та методики визначена послідовність проведення мовленнєвих дидактичних ігор та вправ;
- не досяг/не досягла визначеної мети заняття;
- недоцільне використання наочності, яка частково відповідала/не відповідала загальнодидактичним вимогам;
- мовлення не відповідало літературним нормам;
- практикант/практикантка не помічав/не помічала і не виправляв/не виправляла мовленнєві помилки дітей;
- не зміг/не змогла на репродуктивному рівні скористатися методичними розробками занять;
- не мав/не мала на заліковому занятті розробленого і затвердженого методистом конспекту.

Рекомендована література

Основна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція / Науковий керівник: А. М. Богуш. Вихователь-методист дошкільного закладу. Спецвипуск. 2012. С. 25–27.
2. Богуш А., Гавриш Н., Котик Т. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Підручник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 304 с.
3. Богуш А. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Харків : Ранок, 2013. 192 с.
4. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Перші кроки грамоти: передшкільний вік: навч. посіб. Київ : Слово, 2015. 424 с.
5. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Київ : Слово, 2014. 304 с.
6. Дитина. Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: О. В. Огнев'юк; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко та ін.; наук. ред. Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. Освіти і науки України, Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
7. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський,

О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; за заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.

8. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2ч. / Аксьонова О. П. та ін.; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : МЦФЕР-Україна, 2019.

Допоміжна:

1. Богуш А. М. Готуємо руку дитини до письма. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 108 с.

2. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку: навчально-методичний комплект: посібник та предметні картинки Київ : Генеза, 2013. 160 с.

3. Готуємо руку до письма / Кахаєва Л. Є. та ін. Харків : Основа, 2011. 72 с.

4. Ємець А. А., Коваленко О. М. Навчаємо дітей переказувати. Харків : Основа, 2018. 144 с.

5. Калмикова Л. О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностико-розвивальний комплекс: навч.-метод. посіб. Київ : Слово, 2016. 384 с.

6. Кахаєва Л. Є., Кузнєцова Л. О. Мовленнєвий розвиток старших дошкільників. Харків : Основа, 2011. 143 с.

7. Мовленнєвий розвиток дошкільників / укл. Л. А Шик. Харків : Основа, 2012. 223 с.

8. Пальчикові ігри для дошкільників / упор. Шик Л. А. Харків : Основа, 2011. 176 с.

9. Усі розробки ігор та вправ. До Базової програми «Я у Світі» / упор. М. Гладченко, Н. Дикань. Харків : Основа, 2015. 319 с.

10. Шалімова Л. Л. Вивчаємо українську мову. Молодший дошкільний вік. Харків : Ранок, 2014. 176 с.

11. Шалімова Л. Л. Вивчаємо українську мову. Середній дошкільний вік. Харків : Ранок, 2014. 176 с.

12. Шалімова Л. Л. Вивчаємо українську мову. Старший дошкільний вік. Харків : Ранок, 2015. 272 с.

13. Шевцова О. А. Навчання елементів грамоти дітей старшого дошкільного віку. Харків : Основа, 2013. 140 с.

14. Шевцова О. А. Цікава граматики. Пізнавально-ігрові комплекси з навчання грамоти. Харків : Основа, 2016. 192 с.

Інформаційні ресурси

<http://194.44.152.155/elib/local/sk727623.pdf>

<http://udnz15.org/doshkilna-lingvodidaktika>

<https://doshkilnyk.in.ua/category/konspekty-zanjat/>

<https://naurok.com.ua/biblioteka/typ-12>

<https://www.pedrada.com.ua/article/1590-sistema-rozvitku-movlennya-dtey-doshklnogo-vku>

ЗАВДАННЯ З ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ

Мета педагогічної практики студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта полягає у впровадженні та реалізації теоретико-методичних підходів до елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку, самостійному виконанні практичних завдань, формуванні організаційно-методичних навичок та умінь складання планів-конспектів та проведення занять із логіко-математичного розвитку відповідно до сучасних вимог дошкільної освіти.

Основні завдання педагогічної практики:

– формування теоретико-методологічних основ кваліфікаційної підготовки майбутніх вихователів із методики формування елементарних математичних уявлень;

– формування навичок самостійного, усвідомленого та відповідального ставлення студентів до проведення навчально-методичної роботи з математичного розвитку дошкільників;

– закріплення теоретичних знань із формування елементарних математичних уявлень, здобутих студентами в теоретичному курсі навчання, та формування практичних навичок організації навчально-виховної та розвивальної роботи з математики в дошкільному навчальному закладі;

– навчання студентів застосовувати активні методи навчання математики й формувати в дошкільників математичні компетенції та сприяти загальному розумовому розвитку дітей;

– використання потенціалу творчого підходу до організації та проведення занять із логіко-математичного розвитку, із застосування інноваційних освітніх технологій, вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду;

– розвиток особистісних якостей майбутнього вихователя, інтересу до педагогічної діяльності, спрямованості на виховання дошкільників засобами математики.

Проходження виробничої педагогічної практики в дошкільному навчальному закладі забезпечує формування відповідних *компетентностей* майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу:

– знання програмових вимог до вивчення освітніх ліній дошкільного навчання; знання наукових та методичних засад управління в дошкільній освіті та специфіки організації педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі;

– здатність розв’язувати як типові, так і складні завдання та проблеми в галузі професійно-педагогічної діяльності (на основі реалізації теоретичних положень педагогіки, психології та окремих методик навчання, організації науково-педагогічних досліджень комплексного характеру з невизначеністю умов і вимог);

– здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях; володіння навичками використання інформаційних і комунікаційних технологій;

– уміння застосовувати інноваційні технології навчання та виховання в дошкільному навчальному закладі; уміння визначати завдання навчання, виховання й розвитку дітей у різних технологічних системах; уміння моделювати й конструювати навчально-виховний процес на основі використання інноваційних технологій; визначати оптимальні технологічні засоби для реалізації завдань навчання, виховання і розвитку дітей;

– володіти навичками організації пізнавальної діяльності вихованців і власного пізнання, розширення наукової ерудиції, обізнаності та глибини знань фахових дисциплін, мотивації професійної самоосвіти; вміння планувати педагогічну діяльність, визначати її мету і завдання, проектувати зміст навчально-виховної діяльності вихованців відповідно до конкретного освітнього підходу;

– володіння навичками використання інформаційних технологій для розв’язання експериментальних і практичних завдань у галузі педагогічної діяльності.

У результаті проходження виробничої практики в майбутнього фахівця формуються такі програмовані результати навчання:

Обізнаність у законодавчій базі щодо завдань, цілей, принципів, засад функціонування дошкільної освіти; знання нормативно-правових документів, що регламентують діяльність ЗДО.

Знання сучасних концепцій, завдань, змісту, методів організаційних форм і засобів дошкільної освіти; особливостей та інструментарію психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу.

Знання традиційних та інноваційних технологій організацій і проведення методичної роботи в дошкільному навчальному закладі.

Володіння уміннями та навичками забезпечення організації освітнього процесу в ЗДО з урахуванням принципів дошкільної освіти.

Уміння управляти інноваційною діяльністю в системі дошкільної освіти; застосування процедури проектування, моделювання та обґрунтування інновацій; уміння ефективно застосовувати інноваційні технології в процесі організації навчання і виховання в дошкільному навчальному закладі.

Здатність демонструвати знання основ професійно-орієнтованих дисциплін спеціальності в галузі організації навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі.

Здатність оперувати знаннями про основи педагогічної майстерності, володіння уміннями педагогічної техніки.

Здатність до творчого пошуку, оригінального розв'язання педагогічних проблем і ситуацій, ефективного розв'язання освітніх проблем нестандартними способами.

Уміння здійснювати пошук інформації в різних джерелах для розв'язування професійно-педагогічних ситуацій.

До **конкретних завдань** із педагогічної практики з теорії та методики формування елементарних математичних уявлень внесено:

1) оформлення щоденника з дисципліни «Формування елементарних математичних уявлень» (відвідати всі заняття з математики);

2) підготовка та проведення одного пробного заняття з математичного розвитку та одного залікового, яке оцінюється вихователем та методистом із дисципліни;

3) конспект залікового заняття з математичного розвитку затверджується не пізніше, ніж за два дні до його проведення;

4) виготовлення демонстраційної наочності до залікового заняття з математики та роздаткового матеріалу до заняття;

5) після закінчення педагогічної практики здати таку документацію: а) щоденник із дисципліни; б) план-конспект залікового заняття з математики, завірений методистом, та наочність до залікового заняття.

Подаємо пояснення щодо якості виконання завдань до педагогічної практики з теорії та методики ФЕМУ:

1. У щоденнику мають бути фотографії занять із математики, на яких був присутній студент (у вихователя, де він проходить практику), а також план-конспекти пробного заняття. Загальна кількість тих та тих залежить від вікової групи та календарно-тематичного планування вихователя. Фотографії занять повинні відображати зміст, аналіз організаційної структури та методичного забезпечення. План-конспект пробного заняття має бути розширеним, тобто не менше 5 сторінок, і включати опис усіх етапів заняття та видів роботи.

2. План-конспект залікового заняття слід оформити з дотриманням вимог щодо структури заняття з математики в дошкільному навчальному закладі.

Структура заняття з математики має початок (організаційний момент, оголошення теми, мотивація навчально-пізнавальної діяльності), етап вивчення нового матеріалу та закріплення на системі дидактичних ігор та використання знань, здобутих у нових навчальних ситуаціях.

На заняттях обов'язкові одна – дві фізкультхвилинки між структурними складовими заняття.

Типи занять: інтегровані; у формі дидактичних ігор; у формі дидактичних завдань; як поєднання перших двох.

За дидактичною метою заняття класифікуються: за вивченням нового матеріалу; застосування знань; комбіновані заняття; контрольні-оцінні.

Структура заняття з математики

Тема заняття:

Мета:

- *освітня:*
- *розвивальна:*
- *виховна:*

Обладнання: *демонстраційний матеріал* (перерахувати).
роздатковий матеріал (перерахувати).

Тип заняття: навчальне (вивчення нового); розвивальне (поглиблення, розширення знань); комбіноване (різні теми); контрольні-діагностичне (підсумкове).

Хід заняття

I. Організаційний момент

1.1. Привітання.

1.2. Оголошення теми заняття.

1.3. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності. (Сюрпризний момент)

II. Основна частина

2.1. Актуалізація опорних знань (питання – очікувана відповідь).

2.2. Вивчення нового матеріалу.

2.2.1. Пояснення (розповідь, бесіда, проблемне питання тощо)

2.2.2. Дидактична гра «...» (зазначити назву прийому, описати зміст і (в дужках) очікувану відповідь).

Фізхвилинка (зміст має відповідати темі заняття)

2.3. Закріплення вивченого

2.3.1. Практичні вправи з роздатковим матеріалом у вигляді дидактичних ігор (робота в зошитах із друкованою основою (самостійно; в парах) тощо).

2.3.2(відповіді)

Фізхвилинка (зміст має відповідати темі заняття)

2.4. Повторення раніше вивченого матеріалу (якщо заняття комбіноване).

2.4.1. Завдання.....(відповіді)

III. Заключна частина

3.1. Бесіда

Чого навчилися?

Що сподобалося найбільше?

Що я вмію робити?

Чого хочу навчитися ще?

3.2. Дати словесну оцінку діяльності дітей на заняття (Молодець! Чудово працювали! Були активними! тощо). Можна зробити сюрпризний момент: подарувати «смайлики», «сердечка». Можна, щоб діти самостійно оцінили себе за допомогою «смайликів», «сонечка» тощо.

Сучасні концепції дошкільного виховання націлюють педагогів на необхідність здійснення навчальних завдань не лише на заняттях, а й у різних формах роботи в повсякденному житті: на екскурсіях, прогулянках, під час різноманітних спостережень, дидактичних ігор, виконання ігрових вправ.

Бажано, щоби залікове заняття з математики було проведено у формі інтегрованого заняття, заняття-подорожі, сюжетно-динамічного заняття тощо. Тому структура заняття залежить від форми його проведення.

Оцінювання педагогічної діяльності студентів під час педагогічної практики здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання. Ми визначили чотири рівні: високий, достатній, середній, низький. Опишемо рівні щодо сформованості знань, умінь та навичок студентів із теорії та методики формування елементарних математичних уявлень.

Високий рівень:

- студент опанував теоретичні знання з курсу, знає теоретичні основи викладання математики в дошкільному навчальному закладі та ілюструє зв'язок між математикою як наукою та математикою як навчальним предметом;
- знає зміст освітньої галузі «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» БК Дошкільної освіти та зміст програм із математичного розвитку дітей дошкільного віку;
- знає зміст початкового курсу математики за роками навчання, темами початкового курсу математики та методику викладання конкретних тем елементарного курсу математики з метою реалізації принципу наступності;
- викладає в повному обсязі та ілюструє усвідомленість навчального матеріалу з методики формування елементарних математичних уявлень;
- опанував алгоритми формування основних мисленневих операцій у дітей дошкільного віку;

- оперує традиційними та новими методичними підходами до організації занять із математики та викладання конкретних тем, використовує методичні підходи до навчання математики дошкільників за сучасними підходами, з досвіду передового педагогічного досвіду;

- робить узагальнення та ілюструє теоретичні положення прикладами щодо методики викладання конкретних тем початкового курсу математики та уміє застосовувати набуті знання у різних дидактичних ситуаціях;

- студент досяг поставленої мети (дидактичної, розвивальної, виховної, практичної).

Достатній рівень:

- студент володіє теоретичними знаннями з курсу, знає теоретичні основи викладання математики в дошкільному навчальному закладі та ілюструє зв'язок між математикою як наукою та математикою як навчальним предметом;

- знає зміст освітньої галузі «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» БК Дошкільної освіти та зміст програм з математичного розвитку дітей дошкільного віку;

- знає зміст початкового курсу математики за роками навчання, темами початкового курсу математики; знає методику викладання конкретних тем елементарного курсу математики з метою реалізації принципу наступності;

- достатньо повно та усвідомлено викладає навчальний матеріал із методики формування елементарних математичних уявлень;

- знає та застосовує традиційні та нові методичні підходи до викладання конкретних тем математики;

- вміє робити узагальнення та ілюструвати теоретичні положення прикладами щодо методики викладання конкретних тем, застосовувати набуті знання у дидактичних ситуаціях;

- студент досяг поставленої мети (дидактичної, розвивальної, виховної, практичної).

Середній рівень:

- студент володіє теоретичними знаннями з курсу, знає теоретичні основи викладання математики в дошкільному навчальному закладі;

- знає зміст освітньої галузі «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» БК Дошкільної освіти та зміст програм із математичного розвитку дітей дошкільного віку;

- знає зміст початкового курсу математики за роками навчання, темами початкового курсу математики та методику викладання конкретних тем елементарного курсу математики з метою реалізації принципу наступності;

- володіє традиційними методичними підходами до викладання

конкретних тем математики в ЗДО;

- узагальнення, які роботи студент, стосуються конкретних питань викладання математики в дошкільному навчальному закладі;
- студент досяг однієї з поставлених цілей (дидактичної, розвивальної, виховної, практичної).

Низький рівень:

- має неглибокі знання з курсу, не може проілюструвати зв'язок між математикою як наукою та математикою як навчальним предметом;
- виявляє нечіткі знання науково-методичних засад у вивченні математики дітьми дошкільного віку згідно з БК Дошкільної освіти;
- припускається порушень послідовності викладу навчального матеріалу з математики;
- дає неповні відповіді щодо методики формування елементарних математичних уявлень, припускається грубих помилок у викладі навчального матеріалу в ході заняття;
- поверхово володіє традиційними методичними підходами до викладання конкретних тем математики;
- не вміє робити узагальнень та ілюструвати теоретичні положення прикладами щодо методики викладання конкретних тем, застосовувати набуті знання у різних дидактичних ситуаціях;
- студент не досяг поставленої мети (дидактичної, розвивальної, виховної, практичної).

Рекомендована література

Основна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція): затверджений наказом МОНмолодьспорту України від 22.05.2012 р. за № 615 [Текст] *Дошкільне виховання*. 2012. № 7. С. 4–19. [Електрон.]
2. Гречук В. Ю. Математика: зошит з геометрії: 1 клас. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Тернопіль : Навчальна книга Богдан, 2012. 68 с.
3. Іщенко Л. В. Педагогічні технології супроводження процесу формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку : навчальний посібник [для студентів спеціальності «Дошкільна освіта»]. Вид. 2-ге, перер. та доп. Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. 149 с.
4. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; за заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.

5. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2ч. / Аксьонова О. П. та ін.; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ: ТОВ «МЦФЕР- Україна», 2019.

6. Плетенецька Л., Крутій К. Логіко-математичний розвиток дошкільників. Запоріжжя : ЛІПС. Лтд, 2002. 156 с.

Допоміжна:

1. Криворучко Т. Логіко- математичні ігри. *Дошкільне виховання*. 2007. № 2. С. 10–12.

2. Лишенко Г. Робота з простими задачами на знаходження невідомого компонента дії. *Початкова школа*. 2003. № 12. С. 8–9.

3. Логачевська С. Вчимося розв’язувати задачі. Київ : Початкова школа. 2003. 48 с.

4. Логачевська С. Методичні рекомендації до посібників «Вчимося розв’язувати задачі». *Початкова школа*. 2003. №5. С. 12–14.

5. Цікаві цифри: Використання прийомів ейдетики при ознайомленні з цифрами. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 128 с.

Інформаційні ресурси

<https://www.ed-era.com/mon.html>

<https://dorobok.edu.vn.ua/>

<https://Uroki.net>. Все для вчителя

<http://osvita.ua/>

www.emaze.com

www.prezi.com

www.genial.ly

www.plickers

www.getkahoot

www.triventy.com

LearningApps.org

ЗАВДАННЯ З ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ ТА ОСНОВ ДИЗАЙНУ

Мета педагогічної практики студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта полягає у підготовці майбутніх вихователів до комплексного вирішення завдань виховання дітей дошкільного віку, формування умінь, необхідних для проведення занять із художньої праці в навчальному закладі дошкільної освіти, формування організаційно-методичних навичок та вмінь складання планів-конспектів і проведення занять із художньої праці відповідно до сучасних вимог дошкільної освіти.

Основні завдання педагогічної практики:

- формування теоретико-методологічних основ кваліфікаційної підготовки майбутніх вихователів із художньої праці;
- формування навичок самостійного, усвідомленого та відповідального ставлення студентів до проведення навчально-методичної роботи;
- закріплення теоретичних знань із художньої праці, здобутих студентами в теоретичному курсі навчання, та формування практичних навичок організації навчальної та розвивальної роботи в закладі дошкільної освіти;
- навчання студентів застосовувати активні методи навчання, формування та сприяння творчому розвитку дітей;
- використання потенціалу творчого підходу до організації та проведення занять із художньої праці, із застосування інноваційних освітніх технологій, вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду;

Проходження виробничої педагогічної практики в дошкільному навчальному закладі забезпечує формування відповідних *компетентностей* майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти:

- 1) володіння знаннями про різні види матеріалів, їхні властивості, технологією виготовлення, обробки та застосування;
- 2) володіння знаннями про назви інструментів, що використовуються при обробці матеріалів, їхню будову, призначення, прийоми використання;
- 3) володіння знаннями щодо правил техніки безпеки праці при обробці різних матеріалів, вимоги до гігієни праці;
- 4) вміння використовувати методики проведення позакласних занять із художньої праці в закладах дошкільної освіти;
- 5) вміння втілювати задум у виробі, вносячи в нього творчу ініціативу та організацію;
- 6) вміння планувати процес виготовлення виробу, економічно витратити матеріали, підтримувати своє робоче місце в порядку;

7) знання про види декоративно-прикладного мистецтва та народних промислів;

8) володіння загальними основами сучасного виробництва, художньої промисловості України;

9) володіння навичками використання інформаційних технологій для розв'язання експериментальних і практичних завдань у галузі педагогічної діяльності.

Завдання педагогічної практики з художньої праці та основ дизайну передбачають:

1) оформити щоденник із дисципліни (відвідати всі заняття з художньої праці);

2) вивчити тематичні плани роботи педагога в певній групі, ознайомитися з розділами навчальної програми, які вивчаються під час проходження практики, зі змістом навчального матеріалу в підручниках, посібниках; розробити плани-конспекти пробних навчальних занять;

3) підготувати та провести одне пробне та одне залікове заняття, яке оцінюється вихователем та методистом із дисципліни;

4) конспект залікового заняття з художньої праці затверджується не пізніше, ніж за два дні до його проведення;

5) виготовити демонстраційну наочність до залікового заняття та роздатковий матеріал до заняття;

6) після закінчення педагогічної практики здати таку документацію: а) щоденник із дисципліни; б) план-конспект залікового заняття, завірений методистом, та наочність до залікового заняття.

Перед самостійним проведенням залікових форм роботи (занять) практикант обов'язково присутній на попередньому занятті та подає на затвердження керівнику практики розгорнутий конспект власного заняття. Конспект має бути готовий не менше ніж за два дні до проведення занять. Дата проведення заняття має відповідати календарному планові. В один день не повинно бути більше двох залікових видів роботи. При підготовці конспектів слід враховувати перспективний план роботи групи, використовувати методичні матеріали ЗДО, групи, журнальні статті, новинки літератури, ІКТ.

Розробляючи конспект залікової форми роботи студент має враховувати структуру заняття, продумувати ефективні прийоми активізації пізнавальної діяльності дітей дошкільного віку.

Після закінчення залікового заняття відбувається самоаналіз студента та колективне обговорення й оцінювання заняття. Оцінка виставляється на титульній сторінці конспекту. До заняття додаються використані в процесі роботи наочні посібники, дидактичні ігри, аналіз методиста або вихователя

групи, на якій проходило заняття, самоаналіз студента.

План-конспект залікового заняття слід оформити з дотриманням вимог щодо структури заняття з художньої праці в закладі дошкільної освіти.

Форма звіту: щоденник педагогічної практики, план-конспект залікового заняття, завірений методистом; наочність до залікового заняття, протокол його обговорення, відео-презентація роботи під час педагогічної практики.

Структура занять із художньої праці

Структура занять із художньої праці ґрунтується на послідовному оволодінні вміннями й навичками. Вона визначається поставленими завданнями та тривалістю активної дитячої працездатності, зумовленої віковими та індивідуальними особливостями. Саме від цього залежать ефективність навчання та виховання дошкільників на заняттях із художньої праці. Організація та проведення художньої праці вимагає від вихователя певної підготовки: педагог має дібрати навчальний матеріал, продумати послідовність його подачі, прийоми демонстрації окремих операцій. Також, плануючи кожне заняття з художньої праці, вихователь має враховувати, з якою мірою працездатності та зацікавленості діти будуть опановувати навчальний матеріал.

Психологи довели, що в дитини стан працездатності збігається з перебігом психічних процесів – уваги, зосередженості, швидкості реакції на нові повідомлення й через це найточніших рухів під час виконання трудових дій. Тому доцільною є така структура занять із художньої праці:

I. Попередня робота. Спостереження в довкіллі, предметно-просторовому середовищі, природі, відвідування виставок, спостереження за роботою майстрів декоративно-вжиткового мистецтва, розглядання творів мистецтва, читання літературних творів, імітаційні ігри.

II. Підготовча робота є своєрідним підґрунтям для безпосереднього навчання дітей трудових дій. Цей етап заняття спрямований на мобілізацію уваги дітей, емоційну настанову на зацікавлення їх предметом майбутньої діяльності. У вступній частині педагогу доречно використовувати сюрпризний момент (ігрову ситуацію), коли вихователь використовує «несподівану появу» ігрового персонажа або незвичайне подання дітям зображального матеріалу.

III. Мотивація передбачає повідомлення дітям того, задля чого варто зробити запропоноване дорослим творче завдання реалізувати ідею. На заняттях із художньої праці ігрова мотивація, використана вихователем, дозволяє не тільки уникнути постановки завдання в категоричній формі, але й спонукає дітей до практичних дій, викликає в дошкільників бажання прийти на допомогу казковому герою, зробити вироби як подарунок близьким людям або

меншим дітям, надає можливість перебувати в діяльності, заповненій грою. Результатом цієї частини заняття має бути психологічна готовність дошкільника включитись у працю й оволодіти певними вміннями та навичками. Важливу роль у цьому відіграє емоційна розповідь вихователя, гарні ілюстрації, демонстрування зразків, використання художньої літератури та фольклору (загадки, прислів'я та ін.), музики.

IV. Процес художньо-продуктивної діяльності, що передбачає безпосередню спільну діяльність та спілкування педагога й вихованців. Сутність цієї частини полягає в реалізації набутих дошкільниками знань у практичній діяльності, в оволодінні ними конкретними вміннями та навичками, що впливають із завдань конкретного заняття. На заняттях із художньої праці, зважаючи на їхню специфіку, вихователем повинні добиратися такі елементи педагогічної діяльності (спеціальні форми роботи, методи та прийоми її організації), які нададуть можливість більш ефективно й цікаво для дітей організувати роботу.

Практичній роботі дітей повинно передувати виконання спеціальних управ – *пальчикова гімнастика*. Розминка суглобів зап'ястка та пальців сприяє підготовці незміцнених рук малюків до рухів, необхідних у художньо-предметній діяльності. Це дає можливість дітям правильно, тривало й без видимих зусиль використовувати інструменти, більш упевнено обробляти різні матеріали (папір, рослинний матеріал, глину, солоне тісто тощо). Цілком зрозуміло, що всі пальчикові вправи, які проводить вихователь перед початком практичної роботи, мають бути ігрового, цілеспрямованого характеру. Динамічні вірші включають серію імітаційних рухів відповідно до змісту вірша: кожен рядок вірша супроводжується конкретним рухом рук і промовлянням тексту разом із педагогом. Вихователь спочатку читає дітям текст повністю, щоби вони ознайомилися із сюжетом та більш вдумливо пройняли його змістом. Виконання пальчикової гімнастики передбачає такі етапи: прийняття вихідного положення, власне рухів рук та показу асоціативних образів. Асоціативний образ утворюється в уяві дітей, допомагаючи їм запам'ятати рух у цікавій ігровій формі.

Після проведення пальчикової гімнастики в основній частині заняття з художньої праці вихователь відповідно до визначеної мети заняття може використовувати різні за призначенням вправи:

- на удосконалення технічних навичок;
- творчі;
- в ігровій формі.

Ефективність основної частини заняття багато в чому залежить від попередньої підготовки вихователя: добору матеріалу, продуманості

послідовності його подачі, відповідності прийомів показу окремих операцій. Організація занять із художньої праці в основній частині передбачає реалізацію певних етапів: показ вихователем способів виконання роботи, безпосередня робота дітей над опануванням нових умінь або удосконаленням раніше засвоєних. Якщо заняття з матеріалом, технікою роботи буде першим, вихователь повинен приділити належну увагу кожній дитині з тим, щоби допомогти їй засвоїти основні прийоми. Вихователь також звертає увагу вихованців групи на правильне й безпечне користування інструментами.

V. У заключній частині вихователь аналізує дитячу діяльність на занятті, тобто трудові вміння й навички, а також результативність праці, характеризує творчі здобутки кожної дитини стосовно виконаної нею роботи. Після проведеного оцінювання дошкільники можуть організувати міні-виставку робіт або використати їх у подальшій ігровій діяльності. Так, виготовлені власноруч іграшки діти можуть використати в іграх-драматизаціях, у сюжетно-рольових іграх, розвагах тощо. Завдання вихователя в проведенні заключної частини заняття з художньої праці – спонукати малят до активного обговорення та оцінювання робіт, а також поведінки в процесі виготовлення виробу. Потрібно акцентувати на проявах під час роботи таких позитивних моральних якостей, як взаємодопомога, чуйність, тактовність, захоплення вдалою роботою товариша, самокритичність.

Індивідуальне довготривале завдання: підготовка тексту експериментальної роботи. Звіт про це індивідуальне довготривале завдання студент-практикант подає науковому керівнику роботи, який робить у щоденнику студента-практиканта відмітку про якість його виконання, оцінюючи роботу студента.

Схема самоаналізу педагогічної діяльності вихователя

Вимоги до спостереження та аналізу

Організаційна діяльність вихователя – це ті форми, методи та прийоми, які він використовує для організації дітей для виконання поставлених завдань. Врахування індивідуальних особливостей педагога. Дотримання доброзичливого довірливого тону. Об'єктивне оцінювання праці педагога. Ефективність роботи дошкільного закладу значною мірою залежить від систематичного контролю за чітко розробленою пам'яткою.

1. Перехід від гри до заняття. Раціональне використання часу.
2. Дидактична діяльність – дотримання основних принципів дидактики (доступності, систематичності, послідовності), підбір і раціональне використання посібників, наочності, роздаткового матеріалу, дидактичних ігор.
3. Володіння методикою проведення різних типів занять.

4. Використання диференційованого підходу навчання, врахування індивідуальних і фізіологічних особливостей дітей.

5. Забезпечення активізації та формування самостійності дітей.

6. Мова вихователя, вміння чітко та доступно пояснювати завдання, педагогічний такт. Дотримання доброзичливого довірливого тону, партнерського стилю спілкування з дітьми (темп, тембр, емоційна виразність мовлення вихователя).

7. Раціональне чергування видів діяльності дітей. Оптимальність визначення часового співвідношення частин заняття. За рахунок чого забезпечувалася працездатність дітей на занятті? Які заходи було використано з метою запобігання втоми дітей на мовленнєвому занятті?

8. Дисциплінованість, взаємовідношення дорослого та дитини, створення емоційно-позитивного психологічного комфорту в дитячому колективі.

9. Засвоєння матеріалу. Оцінка та самооцінка дітей.

10. Яка допомога необхідна вихователю в роботі з цією віковою групою з боку адміністрації.

Оцінювання педагогічної діяльності студентів під час педагогічної практики здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання. Визначено чотири рівні: високий, достатній, середній, низький.

Високий рівень:

- студент показав глибокі знання фактичного матеріалу з дисципліни, вміння використовувати їх у нестандартних ситуаціях, правильно пояснив технологію виготовлення виробу, при підготовці творчо використовував наукову та методичну літературу;

- правильно й чітко визначав мету заняття, яка би відповідала вимогам програми й особливостям матеріалу, що вивчатиметься;

- провів заняття на належному методичному рівні, досяг поставленої мети;

- забезпечив активність дітей на занятті, розвивав їхні розумові сили: пам'ять, уяву, увагу, логічне, абстрактне та образне мислення;

- правильно розподіляв час на занятті, дотримувався потрібного темпу;

- підтримував дисципліну на занятті за рахунок зацікавленості дітей роботою, здійснював індивідуальний та диференційований підхід до дітей.

Достатній рівень:

- студент забезпечив достатньо високий науковий та методичний рівень заняття;

- загалом правильно побудував структуру заняття, підібрав доцільні методи і методичні прийоми, але припустився при цьому незначних помилок;

- допустив на окремих етапах заняття спад активності дітей, не зумів

включити в роботу всіх дітей;

- припускався незначних помилок в усному мовленні;
- досяг поставленої мети.

Середній рівень:

- студент зробив ряд помилок у методиці проведення заняття;
- не зумів належним чином організувати навчальну діяльність дітей, не зацікавив їх темою;

- провів заняття невиразно, не використовував або недостатньо використовував наочність під час проведення заняття, припускався помилок при поясненні технології виготовлення виробу;

- робив помилки у знанні фактичного матеріалу;
- не виправляв помилки, які зробили діти;
- не забезпечив потрібну дисципліну на занятті;
- припускався грубих помилок у власному мовленні, не виправляв мовлення дітей.

Низький рівень:

- студент має поверхові знання з дисципліни;
- виявляє нечіткі знання науково-методичних засад у вивченні художньої праці з дітьми дошкільного віку згідно з БК Дошкільної освіти;

- допускає порушення послідовності викладу навчального матеріалу;
- припускається грубих помилок у викладі навчального матеріалу в ході заняття;

- поверхово володіє традиційними методичними підходами до викладання дисципліни;

- не вміє робити узагальнення та ілюструвати теоретичні положення прикладами щодо методики викладання конкретних тем, застосовувати набуті знання в різних дидактичних ситуаціях;

- студент не досяг поставленої мети (дидактичної, розвивальної, виховної, практичної).

При оцінюванні проведеного заняття також **враховується:**

- оформлення конспекту заняття;
- зразок виробу;
- вміння студента триматися перед дітьми;
- зовнішній вигляд студента.

Рекомендована література

1. Балабанова Т. Б., Гордіюк Н. В., Люліна З. М. Художня праця в дошкільному навчальному закладі. *Бібліотечка вихователя дитячого садка*. 2006, №9-10. С. 1–17.
2. Веремійчик І. М. Граючись, вчимося. Тернопіль : Мальва-ОСО, 2002. 116 с.
3. Веремійчик І. М. Стежинка до майстерності. Київ : Педагогічна думка, 2002. 128 с.
4. Горошко Н. А. Зображувальна діяльність у дошкільних закладах. Харків : Ранок, 2007. 224 с.
5. Ільченко Т. Б. Орігамі. *Бібліотечка вихователя дитячого садка*. 2003, № 11–12. С. 6–10.
6. Калуська Л. В. Художня праця в дитячому садку. Київ : Віпол, 1995. 72 с.
7. Котелянець Ю. С., Агеєва О. В. Казкові пригоди: альбом для розвитку мистецьких здібностей дітей 4–5 років. Київ : Освіта, 2015. 64 с.
8. Котелянець Ю. С., Агеєва О. В. Майстерня чарівників. Альбом із художньої праці для дітей старшого дошкільного віку (осінь – зима). Київ : Оріон, 2019. 64 с.
9. Котелянець Ю. С., Агеєва О. В. Майстерня чарівників. Альбом із художньої праці для дітей старшого дошкільного віку (весна – літо). Київ : Оріон, 2019. 64 с.
10. Котелянець Ю. С., Агеєва О. В. Художня праця: альбом для дітей старшого дошкільного віку. Київ : Освіта, 2013. 96 с.
11. Лыкова И. А. Художественный труд в детском саду. Средняя группа. Москва : Цветной мир, 2010. 144 с.
12. Новикова И. В. Аппликация и конструирование из природных материалов в детском саду. Конспекты занятий с детьми от 3 до 7 лет. Ярославль : Академия развития, 2010. 192 с.
13. Новикова И. В. Поделки из ниток и пряжи в детском саду. Ярославль : Академия развития, 2011. 144 с.
14. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. Ч. I. Від народження до трьох років. Київ : МЦФЕР-Україна, 2014. 204 с.
15. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2 ч. Ч. II. Від трьох до шести (семи) років. Київ : МЦФЕР-Україна», 2014. 452 с.
16. Хомярчук А. П. Пізнаємо, щоб творити. Луцьк : Видавнича книга, 2009. 52 с.

Інформаційні ресурси

www.education.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки України.

www.nbuv.gov.ua - сайт бібліотеки імені В.Вернадського

<https://www.pinterest.com/>

<http://krokotak.com/>

https://www.youtube.com/channel/UCpHdLCEy47w3wqK4ZuRvnGw_

ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДОВКІЛЛЯМ

Метою виробничої педагогічної практики в закладах дошкільної освіти є підготовка студентів до виконання функцій вихователя в закладах дошкільної освіти, набуття практикантами досвіду навчально-виховного процесу в закладах дошкільної освіти, формування фахової компетентності, професійної майстерності, реалізації знань та вмінь, необхідних для організації роботи в ЗДО; реалізація студентами-практикантами професійних знань і вдосконалення ними навичок самостійної практичної та дослідно-експериментальної діяльності.

Основні завдання педагогічної практики:

– поглиблення та закріплення теоретичних знань із курсу «Методика ознайомлення дошкільників з довкіллям»;

– оволодіння навичками застосовувати набуті знання в роботі в закладах дошкільної освіти;

– формування вмінь спостерігати й аналізувати педагогічний процес у закладах дошкільної освіти,

– вивчати та використовувати у власній педагогічній діяльності кращий педагогічний досвід у роботі з дітьми дошкільного віку;

– керувати самосійною пізнавальною та практично-дослідною діяльністю дітей;

– формування навичок педагогічного спілкування з дітьми та їхніми батьками, активізації пізнавальної діяльності дошкільників.

Проходження виробничої педагогічної практики в дошкільному навчальному закладі забезпечує формування відповідних *компетентностей* майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу:

– знання програмових вимог до вивчення освітніх ліній дошкільного навчання; знання наукових та методичних засад управління в дошкільній освіті та специфіки організації педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі;

– здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях; володіння

навичками використання інформаційних і комунікаційних технологій;

– уміння застосовувати інноваційні технології навчання й виховання в закладі дошкільної освіти;

– проектувати зміст навчально-виховної діяльності вихованців відповідно до конкретного освітнього підходу;

– володіння навичками використання інформаційних технологій для розв'язання експериментальних і практичних завдань у галузі педагогічної діяльності.

Завдання виробничої педагогічної практики:

1. Організувати спостереження за об'єктом неживої природи.
2. Провести одне пробне та одне залікове заняття.
3. Розробити конспект для організації колективної праці дітей в природі.
4. Оформлення наочного та методичного матеріалу.

Після завершення практики студент у визначений термін здає на кафедру документацію:

1. Конспекти пробного та залікового занять.
2. Конспект організації колективної праці дітей в природі.
3. Виставка наочних посібників.
4. Наочний і методичний матеріал у «Скарбничку студента-практиканта».

Критерії оцінювання практики:

Високий рівень:

• всі завдання практики з методики природознавства виконано в повному обсязі, виявлено вміння студента застосовувати та творчо використовувати педагогічні та методичні знання, пов'язані з особливостями й засобами педагогічної діяльності. Виявлено вміння проводити заняття із застосуванням інноваційних технологій педагогічної діяльності, будувати стосунки з дітьми та вихователями. Також продемонстрована активність та ініціативність у підготовці та проведенні занять у закладі дошкільної освіти. Грамотно, відповідно до встановлених вимог складені конспекти з усіх залікових форм роботи в закладі дошкільної освіти. Звіт, який містить всі структурні елементи, подано у встановлений термін.

Достатній рівень:

• завдання виконані правильно, але недостатньо повно. Виявлено вміння студента застосовувати педагогічні та методичні знання, пов'язані з особливостями та засобами педагогічної діяльності. Виявлено вміння проводити заняття, але заняття шаблонні, не виявлено творчого, індивідуального підходу. Вчасно подана на перевірку звітна документація, однак у її оформленні трапляються незначні недоліки.

Середній рівень:

• завдання практики виконано в неповному обсязі, в ході виконання завдань допускалися помилки. Звітна документація оформлена з помилками.

Низький рівень:

• завдання виконано з помилками. Всі завдання практики виконувалися, але трапляються неточності. Документація оформлена неповно, з помилками.

Рекомендована література

1. Богущ А. Методика ознайомлення дітей із довкіллям у дошкільному навчальному закладі: [Підручник для ВНЗ] Київ : Слово, 2008. 408 с.

2. Гаркуша Г. В., Черкасова Ю. М. Дитина і навколишній світ. Розробки занять для дітей 3–6 років. Харків : Основа, 2008. 202 с.

3. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник – педагог. Навчально-методичний посібник для ВНЗ. Київ : Слово, 2009. 400 с.

4. Організація спостережень в дитячому садку / упор. О. Ю. Харченко. Харків : Основа, 2007. 319 с.

5. Сокурченко О. О. Формуємо світогляд дитини в ігровій та дослідницькій діяльності. Миколаїв : МОППО, 2008. 124 с.

ЗАВДАННЯ З МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

1. Завдання з формування емоційного ставлення до музичного мистецтва:

а) розвиток у дітей дошкільного віку відповідного емоційного переживання в процесі сприйняття музики, що потребує від майбутнього вихователя умінь:

- формування уявлення про зв'язок музики з життям;
- емоційно-образно розкривати зміст музичного твору з опорою на життєвий досвід і почуття дитини;
- підтримувати необхідний емоційний настрій;
- у процесі спілкування з музикою викликати у вихованців образи-настрої, образи-ідеї;
- навчити дітей вносити своє розуміння образу в інтерпретацію твору.

б) формування музично-естетичних смаків, інтересів вимагає умінь:

- розвивати інтерес до музичної культури свого народу, народів світу, до минулого і сучасного в музиці нашої країни і зарубіжного мистецтва;
- організувати вибір художніх творів відповідно до завдань музичного виховання та співвіднести їх із інтересами, потребами і можливостями певної групи дітей;

– розвивати інтерес до музичного мистецтва як основи художнього пізнання життя.

2. Завдання з формування свідомого ставлення до музичного мистецтва:

а) розвиток у дітей дошкільного віку уявлень про закономірності розвитку музики передбачає наявність умінь:

– навчити дітей аналізувати музичні твори, виходячи зі спостереження за розвитком «думки-інтонації»;

– розвивати здібності логічного аналізу музичної форми;

– формувати уявлення про стиль і жанри музичного мистецтва;

– навчати сприймати музику не тільки слухом, але й розуміти її;

б) відпрацювання критеріїв оцінки твору передбачає уміння:

– аналізувати музичний твір на основі творчого уявлення, життєвих асоціацій, інтуїції відповідно до принципів сприйняття цілісності, опори на інтонаційний досвід;

– навчити дітей сприймати й виконувати музику в єдності емоційного і свідомого, художнього і технічного;

– порівнювати твори різних видів мистецтва для розвитку у дітей художніх асоціацій;

– розкривати змістовий світ музики, історико-культурні фактори її створення.

3. Завдання з музичного виховання:

Виконання функцій вихователя в дошкільному закладі передбачає роботу студентів за такими напрямками:

– вивчення особливостей музично-естетичного виховання дітей (форми і методи роботи музичного працівника й дошкільного закладу в цілому);

– ознайомлення з чинною програмою, підручниками з музики для групи, в якій студент проходить практику;

– відвідування занять із музики з метою вивчення форм і методів роботи в групі;

– оволодіння засобами активізації пізнавальної діяльності дітей, вивчення їхніх психологічних можливостей;

– вивчення музичних інтересів дітей;

– проведення музичних занять на необхідному дидактичному матеріалі з урахуванням конкретної теми, особливостей групи та найбільш доцільних форм і методів роботи;

– оволодіння формами та методами індивідуальної роботи з дітьми щодо

музично-естетичного виховання в навчальній та позанавчальній діяльності;

– ознайомлення з формами організації заходів із музичного виховання, оволодіння методикою їх проведення;

– застосування найбільш доцільних видів музичної діяльності при роботі з дітьми під час музичних занять та в виховній роботі для розвитку їхніх музичних здібностей, інтересів, потреб.

Форми роботи студентів із дітьми:

1. Студенти проводять заняття з музики в групі, в якій проходять практику.

2. Готують розгорнутий конспект з наочністю одного заняття.

3. Проводять дитячу забаву та оформлюють конспект.

Рекомендована література

1. Ветлугина Н. А. Методика музикального виховання в дитячому саду / Под ред. Н. А. Ветлугиной. Москва, 2010. 270 с.

2. Ветлугина Н. А., Кенеман А. В. Теория и методика музикального виховання в дитячому саду. Москва, 2013. 255 с.

3. Гончарова О. В., Богачинская Ю. С. Теория и методика музикального виховання. Москва : Академия, 2013. 256 с.

4. От рождения до школы. Инновационная программа дошкольного образования / Под ред. Н. Е. Вераксы, Т. С. Комаровой, Э. М. Дорофеевой. Москва : МОЗАИКА-СИНТЕЗ, 2019. 336 с.

Практична підготовка студентів другого (магістерського) рівня вищої освіти

6.4. Навчальна практика в ЗДО

Мета: ознайомити з особливостями організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти; набути досвіду усвідомлення специфіки педагогічної професії вихователя закладу дошкільної освіти (ЗДО).

Завдання:

- ознайомлення з типологією та специфікою діяльності ЗДО в Україні відповідно до освітніх програм;
- знайомство з посадовими обов'язками вихователя ЗДО;
- знайомство з особливостями діяльності груп ЗДО згідно з віком дітей;
- знайомство зі змістом організації занять різного типу з дітьми дошкільного віку;
- знайомство з документацією, яку оформляє та веде вихователь ЗДО;
- розвиток аналітичних і комунікативних умінь і навичок;
- виявлення особливостей адаптації дитини до ЗДО.

У результаті проходження педагогічної практики навчальної студент повинен **знати:**

- вимоги до оформлення документації, що веде вихователь ЗДО;
- посадові обов'язки вихователя ЗДО;
- зміст і сфери професійної діяльності вихователя ЗДО;
- особливості прийомів і способів адаптації дитини дошкільного віку до умов ЗДО;
- особливості організації режимних моментів у ЗДО згідно з віком дітей;

уміти:

- виявляти навички щодо організації ігрової діяльності з дітьми дошкільного віку;
- організувати знайомство батьків із інформаційними джерелами щодо оформлення дитини у ЗДО та просвітницької діяльності;
- аналізувати освітні програми;
- виокремлювати випадки вдалої й невдалої адаптації дитини до умов ЗДО;
- аналізувати особистісний рівень професійної спрямованості щодо вибраної спеціальності;

Зміст практики

Протягом тижня студенти перебувають у закладі дошкільної освіти або вивчають сайти ЗДО України (за умови перебування в умовах дистанційного навчання та обмежень щодо відвідування освітніх закладів) для безпосереднього спостереження за освітнім процесом і аналізом змісту діяльності вихователя ЗДО, заповнення відповідних розділів щоденника (Див. Додаток В):

Якими нормативними документами керується ЗДО у своїй діяльності?

За якою/якими програмою/ами працює ЗДО? У чому особливість вибору конкретної програми закладом? (Оформіть інформацію як буклет у програмі Canva).

Як ЗДО здійснював реалізацію освітньої програми, за якою працював в умовах дистанційної діяльності. Опишіть і проаналізуйте цей досвід.

Які типи груп сформовані в ЗДО відповідно до віку дітей та специфіки надаваних послуг? Які особливості режиму дня у ЗДО для дітей різного віку? Як організований простір для перебування дітей дошкільного віку у ЗДО (ігрові кімнати, спальні, вітальні, музична зала, зала для організації занять із фізичної культури, хореографії, басейн, технічні приміщення тощо).

Ознайомтеся з документацією, яку веде вихователь ЗДО, опишіть особливості її оформлення й рівень звітності.

Які види занять і масових заходів проводяться з дітьми в період осені/зими у ЗДО? Опишіть одне заняття детально: форма, відповідність програмі, методи, що використовує вихователь, реакції дітей, ефективність впливу на емоційну сферу дитини, її розвиток та здоров'я.

Наведіть приклади організації ігрової діяльності для дітей у різних вікових групах (по 2 приклади до кожного періоду).

Зробіть детальний запис конспектів двох занять різної спрямованості з дітьми дошкільного віку.

Дізнайтеся про особливості прийому нових дітей і способи покращення адаптації дошкільників до нових умов, опишіть отриману інформацію й зазначте позитивні й негативні наслідки різних способів (якщо ви проходите практику в очному режимі, то поспілкуйтеся з вихователями груп різного віку дітей і запишіть їхній досвід; якщо ви проходите практику дистанційно, познайомтеся з вихователями ЗДО через соціальні мережі чи пошукайте інформацію у форумах вихователів, запишіть отриману інформацію).

Як відбувається співпраця ЗДО з родинами дошкільників?

Знайдіть у мережі приклад одного заняття за технологією «Логіки світу» (STREAM), автори І. Стеценко і К. Крутій. Проаналізуйте його.

Політика виставлення балів. Вимоги викладача

Враховуються бали, набрані за кожен вид завдань, підготовка та презентація отриманого досвіду, аналіз адаптації дітей до умов ЗДО, ведення та вчасність подання документації, активність під час обговорення результатів практики на підсумковій конференції.

Розподіл балів, що присвоюються студентам із навчальної дисципліни «**Навчальна практика в закладах дошкільної освіти**», є сумою балів за виконання практичних завдань та самостійну роботу плюс бали, отримані за творчий підхід до висвітлення результатів практики в науковій пресі. Впродовж періоду практики студент за виконання завдань отримує 90 балів і 10 балів за оригінальність оформлення та вчасність виконання завдань практики.

Під час практики студент має підготувати відповідні матеріали до завдань:

Завдання 1,4,5,6,8,10 оцінюються 0–5 балів;

Завдання 2 і 11 оцінюються 0–15 балів;

Завдання 3,7,9 оцінюються 0–5 балів.

Вчасність оформлення щоденника оцінюється 0–5 балами.

Оригінальність оформлення результатів проходження практики оцінюється 0–5 балами. *(Творчість передбачає підготовку такого відеоконтенту: відеопрезентація, фільм, есе, альманах, відеогазета тощо або театралізація, інсценізація, віршована чи прозова презентація й аналіз здобутого досвіду; оформлення й підготовка публікації тез/статті для участі в студентській інтернет-конференції чи опублікування матеріалів у педагогічній пресі).*

Рекомендована література

1. Поніманська Т. І., Дичківська І. М. Дошкільна педагогіка. Київ : Слово, 2007. 352 с.

2. Закон України Про дошкільну освіту. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 49. С. 259.

3. Закон України Про охорону дитинства. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 30. С. 142.

4. Збірник нормативно-правових актів загальнодержавного та обласного значення у сфері дошкільної освіти / Упоряд. Т. О. Прибора. Харків : ФОП Озеров Г. В. 2019. 397 с.

5. Програми розвитку дітей дошкільного віку в Україні. [Електронний ресурс] URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

6.5. Навчальна практика-тренінг «ІКТ в організації освітнього процесу ЗДО»

Проходження практики передбачає розв'язання серії завдань професійної підготовки магістрів дошкільної освіти, удосконалення якості освітнього процесу в ЗДО за допомогою інтенсифікації освітнього процесу на основі новітніх інформаційних технологій навчання: оволодіння системою знань, формування професійних умінь та навичок, необхідних для застосування інформаційних технологій в роботі з дошкільниками.

Мета практики – формування професійної компетентності майбутнього педагога у застосуванні нових інформаційних технологій в дошкільній освіті.

Завдання практики:

– теоретико-методологічні (знання наукових засад побудови процесу розвитку, навчання та виховання дітей дошкільного віку засобами інформаційних технологій, їх коректного застосування в освітньому процесі в умовах впливу освітньо-інформаційного середовища на різні сторони розвитку особистості дошкільника);

– когнітивні (ознайомлення майбутніх вихователів із методикою застосування інформаційних технологій в освітньому процесі ЗДО, санітарно-гігієнічними нормами використання ІТ в роботі з дошкільниками);

– практичні (формування в студентів знань, умінь та навичок розробки мультимедійних презентацій та комп'ютерних програм, проведення освітньо-виховної роботи в умовах широкого використання інформаційних технологій в освітньому процесі).

Під час проходження практики студенти набувають умінь і навичок аналізу комп'ютерних програм для дошкільників, роботи в програмах «Power Point», «Excel», графічних редакторах з метою безпосереднього застосування інформаційних технологій для розвитку дітей дошкільного віку; удосконалюють навички роботи з ресурсами Інтернет з метою опосередкованого застосування ІТ в освітньому процесі ЗДО.

Після проходження практики студент набуває таких компетенцій:

Знати: поняття комп'ютерних технологій та їхню роль у системі освіти; поняття, особливості та дидактичні можливості персонального комп'ютера; напрями використання персональних комп'ютерів у навчально-виховному процесі; поняття та особливості використання мультимедійної презентації; різновиди комп'ютерних ігор та програм для дітей дошкільного віку; поняття мережеских технологій; особливості використання мережі «Internet» у навчально-виховному процесів; поняття та особливості використання офісних програм «Word та Excel» у діяльності вихователя.

Уміти: використовувати персональний комп'ютер у освітньому процесі; застосовувати навчальні комп'ютерні програми; використовувати комп'ютерні ігри в навчанні; працювати в глобальній комп'ютерній мережі «Internet»; використовувати сучасні механізми обміну даними в комп'ютерних у мережах; здійснювати пошук інформації у мережі «Internet».

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади застосування комп'ютерних технологій у роботі з дітьми.

1. Сучасне інформаційне середовище та його вплив на дошкільника.
2. Комп'ютерні технології у дитячій субкультурі.
3. Вплив комп'ютера на дошкільника: користь і загроза.
4. Аналіз сучасних навчально-розвивальних комп'ютерних програм.
5. Організація роботи дітей із навчальними програмами та іграми.

Змістовий модуль 2. Використання комп'ютерних програм у роботі вихователя дошкільного закладу.

1. Розробка та використання мультимедійних презентацій у роботі вихователя.
2. Інтерактивна дошка в організації навчально-виховного процесу в ЗДО.
3. Створення візиток дошкільних закладів у програмі «Publisher».
4. Створення мультимедійної презентацій зі спецефектами: анімація, звуковий перехід.
5. Обробка службової інформації у програмі «Excel».
6. Створення дидактичної гри за допомогою програми «Power Point».
7. Аналіз мультимедійних презентацій.

6.6. Навчальна практика «Навчання через гру»

Метою навчальної практики є формування практичних вмінь та навичок застосування ігрових та діяльнісних методів навчання, які необхідні майбутньому вихователю при організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти.

Завдання практики:

1. Сприяти усвідомленню шляхів практичної реалізації ігрового та діяльнісного підходів в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.
2. Сприяти формуванню вміння створювати діяльнісне освітнє середовище.
3. Спонукати використовувати діяльнісний підхід як наскрізний в освітньому процесі закладу дошкільної освіти.
4. Спонукати реалізовувати педагогічну взаємодію з дітьми дошкільного віку, яка спирається на діяльнісний підхід.
5. Вдосконалювати навички аналізу проведених режимних моментів та занять.
6. Розвивати критичність мислення, саморегуляцію, рефлексію, вміння отримувати та реалізовувати зворотній зв'язок.

Зміст практики

1. Знайомство з базою практики, особливостями створення освітнього середовища.
2. Знайомство з вихователями. Бесіда про індивідуальні та психологічні особливості дітей.
3. Ознайомлення з системою планування навчально-виховної роботи в групі, засобами, які використовує вихователь.
4. Узгодження з вихователями змісту діяльності практикантів.
5. Спостереження за організацією освітнього процесу (методами педагога і його роллю) в групах дошкільного віку.
6. Щоденний запис і аналіз спостережень у щоденник практиканта.
7. Проведення студентами-практикантами фрагментів життєдіяльності дітей у співпраці з вихователями, їх аналіз та самоаналіз.
8. Підготовка до заключної конференції. Надання керівникові практики звітної документації (щоденник, фрагменти конспектів занять, портфоліо, карта рефлексії).

Організація практики

Навчальна практика проводиться у I семестрі з відривом від навчання у закладах дошкільної освіти. Керують практикою викладачі фахових методик,

дошкільної педагогіки та досвідчені вихователі дітей дошкільного віку базових закладів дошкільної освіти.

Для проходження практики студенти розподіляються по 3–5 осіб на одну групу закладу дошкільної освіти.

Перед початком практики проводиться настановча конференція для студентів та керівників практики, в ході якої відбувається ознайомлення із завданнями та змістом практики; обговорюються організаційно-методичні засади цього виду практики.

За два тижні до початку практики студенти відвідують базу практики, знайомляться з вихователями, планами освітнього процесу, складають та затверджують конспекти ігор, фізкультхвилинок, фрагментів занять.

У процесі проходження практики керівник від закладу освіти (вихователь) оцінює діяльність студентів відповідно до вимог.

Після закінчення практики студенти готують звітну документацію. На останньому тижні відбувається презентація результатів практики. Форма звітності – диференційований залік.

Підготовчий етап. Участь у настановчій конференції. Знайомство з базою практики. Робота з документацією вихователя.

Ознайомитися з програмою, базою практик, вимогами до ведення документації практик. Заздалегідь відвідати базу практик, познайомитися з групою практики, організацією освітнього процесу, режимом роботи групи, характеристикою дитячого колективу, з груповою кімнатою, її обладнанням, особливостями розвивального середовища для дітей. Занести у щоденник інформацію про педагогічний та дитячий колектив групи. Опрацювати плани навчально-виховної роботи вихователів, занести у щоденник режим дня групи, розклад занять. Скласти конспекти ігор, руханок, конспектів занять. Затвердити конспекти у вихователя за тиждень до практики.

Основний етап. Індивідуальне спілкування з дітьми. Спостереження за роботою вихователя. Допомога у проведенні режимних процесів, організації самостійної діяльності дітей. Проведення ігор, руханок, фрагментів занять відповідно до графіку.

Записати у щоденник режимні процеси, які спостерігалися, проаналізувати їх. Визначити й описати роль педагога в ігровій діяльності дітей. Зробити самоаналіз власних проведених заходів. Підготуватися до самостійного проведення ігор, руханок, фрагментів занять із урахуванням ігрового та діяльнісного підходів згідно з графіком.

Заключний етап. Участь у заключній конференції, підбиття підсумків обговорення результатів, вражень педагогічної практики. Надати відповідну звітну документацію.

Критерії оцінювання навчальної практики

№ п/п	Види діяльності	Оцінювальні бали
1	Діяльність студента у закладі дошкільної освіти	40
2	Підготовка звітної документації	20
3	Розробка конспектів фрагментів занять, залікового заняття	12
4	Самоаналіз діяльності (картки рефлексії)	8
5	Ведення щоденника	10
6	Презентація результатів практики (залік)	10
Всього балів		100

Підбиття підсумків практики

Формою підбиття результатів практики є підсумкова конференція. Підгрупа студентів готує презентацію з фото та відеоматеріалами, коротку доповідь. Кожен студент представляє власне портфоліо.

Картка рефлексії

1. Схарактеризуйте Вашу взаємодію з дітьми з погляду дитини. Наведіть конкретний приклад.
2. Ваші успіхи та досягнення під час навчальної практики. Завдяки чому вони відбулись?
3. Найбільші виклики під час практики та шляхи вирішення, які Ви застосували.
4. Яким буде Ваш наступний крок щодо подальшого розвитку Вас як педагога?
5. Зазначте пропозиції щодо покращення навчальної практики в рамках «Навчання через гру».

6.7. Навчальна «Ознайомлювальна»

Навчальна практика студентів спеціальності «Дошкільна освіта» (перехресний вступ) є обов'язковим компонентом процесу фахової підготовки майбутніх педагогів, важливим етапом їх професійного зростання.

Головними завданнями практичної підготовки студентів спеціальності «Дошкільна освіта» вважають установлення безпосереднього зв'язку між

теорією та практикою підготовки спеціалістів дошкільного фаху, що мають фундаментальні теоретичні знання й спроможні розв'язувати практичні питання. В основу педагогічної практики покладено такі **принципи**: принцип послідовності в підготовці фахівця, наступності практичної підготовки, інтеграції, спрямованості на особистісно орієнтовану модель освіти.

Послідовність передбачає поступове ускладнення педагогічних завдань, завершеність практичної підготовки студентів, ступеневе формування загальнопедагогічних та спеціальних професійних умінь і навичок, необхідних для самостійної навчально-виховної роботи з дітьми дошкільного віку.

Мета – ознайомити з особливостями організації освітнього процесу в закладах дошкільної освіти; набутти досвіду усвідомлення специфіки педагогічної професії вихователя закладу дошкільної освіти (ЗДО).

Завдання:

- ознайомлення з типологією та специфікою діяльності ЗДО в Україні відповідно до освітніх програм;
- знайомство з посадовими обов'язками вихователя ЗДО;
- знайомство з особливостями діяльності груп ЗДО згідно з віком дітей;
- знайомство зі змістом організації занять різного типу з дітьми дошкільного віку;
- знайомство з документацією, яку оформляє та веде вихователь ЗДО;
- розвиток аналітичних і комунікативних умінь і навичок;
- виявлення особливостей адаптації дитини до ЗДО.

У результаті проходження навчальної практики студент повинен **знати**:

- вимоги до оформлення документації, що веде вихователь ЗДО;
- посадові обов'язки вихователя ЗДО;
- зміст і аспекти професійної діяльності вихователя ЗДО;
- особливості прийомів і способів адаптації дитини дошкільного віку до умов ЗДО;
- особливості організації режимних моментів у ЗДО згідно віку дітей;

уміти:

- виявляти навички щодо організації ігрової діяльності з дітьми дошкільного віку;
- організувати знайомство батьків із інформаційними джерелами щодо оформлення дитини у ЗДО та просвітницької діяльності;
- аналізувати освітні програми;
- виокремлювати випадки вдалої й невдалої адаптації дитини до умов ЗДО;
- аналізувати особистісний рівень професійної спрямованості щодо обраної спеціальності.

Сформовані (закріплені) компетентності: загально-навчальна, інформаційно-аналітична, дослідницько-праксеологічна, комунікативна, громадянська, етична, міжособистісної взаємодії, адаптивна, здоров'язбережувальна, інформаційно-комунікаційна, диференціально-психологічна, соціально-психологічна, аутопсихологічна, виховна, інтерактивна, технічна, предметно-змістова.

Зміст навчальної практики

Протягом тижня студенти перебувають у закладі дошкільної освіти або вивчають сайти ЗДО України (за умови перебування в умовах дистанційного навчання та обмежень щодо відвідування освітніх закладів) для безпосереднього спостереження за освітнім процесом і аналізом змісту діяльності вихователя ЗДО, заповнення відповідних розділів щоденника.

Щоденник проходження практики (окремий зошит із рукописом, електронна версія, презентація тощо) (Див. Додаток В).

Політика виставлення балів. Вимоги викладача

Враховуються: бали, набрані за кожен вид завдань, підготовка та презентація досвіду, аналіз адаптації дітей до умов ЗДО, ведення та вчасність подання документації, активність під час обговорення результатів практики на підсумковій конференції.

Розподіл балів, що присвоюються студентам даної практики, є сумою балів за виконання практичних завдань та самостійну роботу плюс бали, отримані за творчий підхід до висвітлення результатів практики в науковій пресі. Впродовж періоду практики студент за виконання завдань отримує 90 балів і 10 балів за оригінальність оформлення та вчасність виконання результатів практики.

Під час практики студент повинен підготувати матеріали відповідно до завдань:

Завдання 1,4,5,6,8,10 оцінюються 0–5 балів;

Завдання 2 і 11 оцінюються 0–15 балів;

Завдання 3,7,9 оцінюються 0–5 балів.

Вчасність оформлення щоденника оцінюється 0–5 балами.

Оригінальність оформлення результатів проходження практики оцінюється 0–5 балами. *(Творчість передбачає підготовку такого відеоконтенту: відеопрезентація, фільм, есе, альманах, відеогазета тощо або театралізація, інсценізація, віршована чи прозова презентація й аналіз отриманого досвіду; оформлення й підготовка публікації тез/статті для участі в студентській інтернет-конференції чи опублікування матеріалів у педагогічній пресі).*

Рекомендована література

1. Поніманська Т. І., Дичківська І. М. Дошкільна педагогіка. Київ : Слово, 2007. 352 с.
2. Закон України Про дошкільну освіту. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 49. С. 259.
3. Закон України Про охорону дитинства. Відомості Верховної Ради України (ВВР). 2001. № 30. С. 142.
4. Збірник нормативно-правових актів загальнодержавного та обласного значення у сфері дошкільної освіти / Упоряд. Т. О. Прибора. Харків : ФОП Озеров Г. В. 2019. 397 с.
5. Програми розвитку дітей дошкільного віку в Україні. [Електронний ресурс] URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/programi-rozvitku-ditej>

6.8. Виробнича «Педагогічна практика в закладі дошкільної освіти»

Педагогічна практика в групах молодшого, середнього та старшого дошкільного віку є одним із основних етапів наскрізної педагогічної практики студентів спеціальності «Дошкільна освіта». Метою педагогічної практики в групах молодшого і старшого дошкільного віку є:

- поглиблення й закріплення теоретичних знань, набутих студентами в університеті;
- забезпечення розуміння майбутніми педагогами особистісних, вікових та індивідуальних особливостей дітей 4, 5 та 6 років життя;
- виховання в студентів відповідального ставлення до організації та проведення освітньо-виховної роботи з дітьми 4–6 років життя;
- розвиток педагогічної спостережливості, педагогічної інтуїції, уявлень;
- формування практичних умінь застосування в роботі методів науково-педагогічних досліджень.

Завдання передбачали виробничу практику протягом шести тижнів на робочому місці вихователя, проведення залікових виховних заходів із усіх методик дошкільної освіти, позакласні та виховні заняття, які оцінювалися вихователями, методистами дошкільних закладів та дослідження психолого-педагогічних особливостей дітей дошкільного віку.

Завдання виробничої педагогічної практики

1. Забезпечити розуміння та глибоке усвідомлення студентами значення кожного вікового періоду для подальшого розвитку дитини.
2. Поглиблювати знання в галузі психолого-педагогічних, фізіологічних, вікових та індивідуальних особливостей дітей кожної вікової групи.

3. Знайомити з особливостями педагогічної діяльності вихователя молодшої, середньої, старшої груп.

4. Проаналізувати організаційно-педагогічну й методичну роботу вихователя групи.

5. Виховувати в студентів любов до дітей, милосердне, доброзичливе ставлення до них у процесі сумісної освітньо-виховної роботи.

6. Розвивати інтерес до проведення науково-експериментальної роботи з моделювання тієї чи тієї системи методів, форм, прийомів, засобів освітньо-виховної роботи з дітьми.

7. Проводити педагогічно-організаційні бесіди з батьками дітей.

8. Формувати вміння узагальнювати як передовий педагогічний, так і особистий досвід роботи з метою використання його при підготовці рефератів, курсових, дипломних робіт, доповідей тощо.

Розподіл балів з педагогічної практики в дошкільних закладах

№ п/п	Перелік видів роботи	Кількість балів
1.	Розвиток мовлення	8
2.	Художня література	8
3.	Формування елементарних математичних уявлень	8
4.	Ознайомлення з довкіллям	8
5.	Художня праця та основи дизайну	8
6.	Музичне мистецтво	8
7.	Фізична культура	7
8.	Завдання з дошкільної педагогіки (2 сюжетно-рольові гри, кожна з яких оцінюється в 5 балів та виховний захід – 15 балів)	25
9.	Завдання з психології	15
10.	Організаційний модуль	5
Загальна кількість балів		100

ЗМІСТ ПРАКТИКИ

ЗАВДАННЯ З ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

1. Проаналізувати систему планування навчально-виховної роботи в дошкільному закладі щодо його структури та спрямування.

2. Скласти конспект залікового виховного заходу (свята, екскурсії, розваги, прогулянки, гри тощо).

3. Провести самостійно виховний захід за розробленим і затвердженим конспектом.

4. Проаналізувати тематику ігор дітей, їхню тривалість, характер взаємодії гравців.

5. Описати дві гри та самостійно здійснювати педагогічне керівництво різними видами ігор дітей (сюжетно-рольовими, театралізованими, на спілкування та ін.).

Підсумковий контроль

Під час проходження практики студент-практикант зобов'язаний:

1. Брати участь у настановних конференціях.

2. Дотримуватись графіку роботи закладу дошкільної освіти.

3. Бути присутнім на практиці кожного дня впродовж 6 годин.

4. Вивчати спеціальну педагогічно-методичну, психологічну літературу щодо проведення практики в групах молодшого, середнього та старшого дошкільного віку.

5. Організувати і проводити з дітьми заняття, ігри, режимні процеси.

6. Здійснювати планування окремих режимних елементів навчально-виховного процесу; складати конспекти проведення занять, режимних процесів, ігор.

7. Фіксувати в щоденнику результати спостереження із власної педагогічної діяльності.

8. Брати участь у групових семінарах, тренінгах, консультаціях, які проводяться в процесі практики.

9. Під керівництвом фахового методиста виробничої педагогічної практики в ЗДО скласти індивідуальний план практики.

10. Виконувати всі завдання, які передбачені програмою практики.

11. Своєчасно оформити необхідну документацію для звіту про проходження практики.

12. Проводити самоаналіз рівня практичних вмінь.

13. Вносити свої пропозиції про проведення та організацію педагогічної практики.

Після завершення практики студент у встановлений термін здає на кафедрі відповідну **документацію**:

1. Щоденник педагогічних спостережень.
2. Психолого-педагогічну характеристику на дитину.
3. Звіт студента про виробничу практику в групах молодшого, середнього та старшого віку.
4. Конспекти залікових занять із фахових методик.
5. Конспект проведення режимного процесу (прогулянки) в ЗДО з дітьми дошкільного віку (I і II половина дня).
6. Картотеку методичної літератури з фахових методик.
7. Конспект проведення гри (рухливої, гри-драматизації, дидактичної ін.).
8. Характеристика на студента, завірена методистом, завідувачем, гербовою печаткою, оцінка.

Уміння, якими оволодівають магістри після проходження виробничої практики:

1. Встановлювати взаємозв'язок між теоретичними положеннями, даними експериментальних досліджень і практичної роботи закладу дошкільної освіти.
2. Самостійно спостерігати, аналізувати навчально-виховний процес у групах дошкільного віку, визначати позитивне й негативне в роботі вихователя, свого товариша, бачити шляхи оптимізації навчально-виховного процесу з урахуванням даних діагностики.
3. Вносити записи в щоденник, оформляти документацію проходження практики.
4. Самостійно складати психолого-педагогічну характеристику на дитину дошкільного віку.
5. Проводити хронометраж самостійної діяльності дітей дошкільного віку.

ЗАВДАННЯ З ПСИХОЛОГІЇ

У процесі педагогічної практики в студентів-магістрантів повинен сформуватися **комплекс психолого-педагогічних умінь**:

1. Конструктивні уміння:

- визначати конкретні навчально-виховні завдання з урахуванням вікових психолого-фізіологічних та індивідуальних особливостей дітей і соціально-психологічних особливостей дитячого колективу;
- спостерігати, аналізувати й планувати навчально-виховний процес у психологічному аспекті;
- проводити роботу з розвитку пізнавальної активності, інтересів і потреб дітей дошкільного віку;

- здійснювати колективну та індивідуальну психологічно орієнтовану діяльність з дошкільниками;

- здійснювати самоаналіз, самооцінку й коригування власної психолого-педагогічної діяльності.

2. Комунікативні вміння:

- використовувати різноманітні форми й методи психолого-педагогічного спілкування з дітьми, батьками, колегами в різних життєвих ситуаціях;

- будувати ділові та особисті стосунки з усіма особами, що беруть участь у вихованні дітей-дошкільників;

- розвивати почуття розуміння й співпереживання дітям, батькам, колегам.

3. Організаторські вміння:

- організувати й провести конкретний психологічний захід у даній групі дошкільників;

- організувати виховання дітей-дошкільників, сприяти згуртуванню дитячої групи;

- організувати індивідуальну роботу з дітьми, з групою в цілому.

4. Дослідницькі вміння:

- вивчення особистості й колективу в цілому з метою діагностики й проектування їх розвитку та виховання;

- вивчення психологічних аспектів навчально-виховної діяльності (облік вікових і індивідуальних особливостей дошкільників, особливостей їхньої особистості).

Завданнями виробничої практики з психології

1. Вивчення особистості дітей дошкільного віку та проведення психолого-педагогічної діагностики. Важливою складовою частиною роботи студента-практиканта є вивчення особистості дітей дошкільного віку та проведення психолого-педагогічної діагностики. Це завдання педагогічної практики студент починає розв'язувати з перших днів перебування в групі. Обираючи дитину, за якою буде спостерігати, студент-практикант повинен порадитися з вихователем групи, психологом дошкільного закладу. Перш за все слід скласти план вивчення особистості дитини. Користуючись психолого-педагогічною літературою, виділити основні критерії для оцінки фізичного, розумового, особистісного рівнів розвитку дитини певного віку, обрати методи психолого-педагогічної діагностики, які будуть застосовуватись під час збору відомостей про дитину. Кількість психодіагностичних методик, яку студент

повинен використати в своєму дослідженні, – три. Крім стандартизованих методик, провідним методом вивчення дитини має бути психолого-педагогічне спостереження. Отримані за час спостережень відомості доповнюються й уточнюються в бесідах з батьками дитини, вихователями групи під час індивідуальних діагностичних ігрових вправ, які проводить із дитиною студент-практикант, вивчення педагогічної та методичної документації дошкільного закладу. Хід і результати вивчення особистості дитини студент-практикант фіксує в щоденнику педагогічної практики, при цьому зазначає свої зауваження, думки щодо розвитку дитини, визначає можливі рекомендації щодо її виховання.

2. Психолого-педагогічне вивчення дитячого колективу.

Використовуючи методи спостереження різних видів індивідуальної та спільної діяльності дошкільнят, їхніх стосунків, бесіди з вихователями, батьками, їхнє анкетування (при потребі), індивідуальні бесіди з дітьми та соціометричні методики, студент отримує різноманітні відомості про колектив вихованців своєї групи. Відомості про склад групи (кількість хлопчиків та дівчат; вихованців із повних, неповних, багатодітних сімей), вік дітей фіксуються в щоденнику педагогічної практики. Загальні висновки про дитячий колектив студент записує до щоденника педагогічної практики, доповнюючи їх кількома цікавими прикладами з власних спостережень за дітьми.

Кількість психодіагностичних методик, які студент повинен використати в своєму дослідженні, – два. Обов'язковим елементом психолого-педагогічної діагностики є проведення соціометричного дослідження, на основі якого створюється соціоматриця й соціограма групи, та описується рівень розвитку стосунків вихованців у групі, оцінюється рівень сформованості дитячого колективу. Ще одну методику студент обирає самостійно, спираючись на власні спостереження за групою.

Схема психолого-педагогічної характеристики дитячого колективу

1. Загальні відомості про колектив та історія його формування:

а) кількість дітей (із них хлопчиків і дівчат), віковий склад, коли сформувався колектив, чи були злиття з іншими дитячими колективами, зміна вихователів;

б) загальний рівень фізичного й психічного розвитку дітей у групі, ставлення дітей до дитячого садка.

2. Керівництво та організація дитячого колективу:

а) структура колективу (дані соціометричного дослідження); наявність у колективі неофіційних лідерів, характер їхнього впливу на групу, ставлення до них інших дітей; наявність «знедолених», причини відкидання й можливі

шляхи зміни ставлення до них дітей; особливості взаємин між хлопчиками й дівчатами, прояв товариства й дружби між членами колективу, емоційне «благополуччя» й «неблагополуччя» окремих дітей в колективі;

б) особистість вихователя і його вплив на дитячий колектив, стиль керівництва.

3. Зміст і характер колективної діяльності:

а) форми спільної діяльності, сумісна трудова діяльність, спільні заходи (свята, екскурсії тощо); ставлення дітей до спільної діяльності;

б) наявні в дітей ігрові, трудові та навчальні навички, моральні якості, пізнавальні інтереси.

4. Загальні висновки:

Характер загального «емоційного клімату» в колективі. Характер дисциплінованості. Визначення основних переваг і недоліків організації життя дитячого колективу й взаємовідношення його членів, шляхи усунення недоліків. До характеристики дитячого колективу студент додає протоколи виконання дітьми діагностичних завдань, протоколи проведення соціометричної методики.

3. Проведення відкритого заняття з психології

Студенти-практиканти проводять під час педагогічної практики відкрите залікове заняття, на якому повинні бути присутні: викладач із психології, завідувач або методист дошкільної установи, вихователь-наставник, а також усі студенти-практиканти, які проходять практику в цьому дошкільному закладі. Тему відкритого заняття студент-практикант обирає за власним бажанням, однак доцільно, щоби тема заняття відповідала перспективному плану роботи групи. Складаючи конспект заняття, студент-практикант повинен виявити рівень своїх педагогічних здібностей, теоретичних та методичних знань. Для залікового заняття обираються інноваційні форми та методи навчання дітей, що відповідають сучасному рівню науки й практики. До залікового заняття студент готує цікавий матеріал, продумує нетрадиційну обстановку в групі тощо. Конспект відкритого заняття з психології має бути прорецензований і затверджений вихователем-наставником принаймні за два дні до проведення заняття. Після відкритого залікового заняття, проведеного кожним студентом практикантом, відбувається його обговорення всіма присутніми на занятті. Студенти-практиканти роблять усебічний аналіз заняття, відзначивши відповідність його змісту програмі певної вікової групи, доцільність обраних форм і методів роботи, ефективність заняття. У доброзичливій формі студенти-практиканти висловлюють свої зауваження до заняття, пропонують свої варіанти розв'язання поставлених на занятті навчальних завдань. Результати

обговорення й оцінка за проведення заняття фіксуються в протоколі обговорення відкритого заняття, який студент-практикант подає разом із конспектом до звітної документації. Результати педагогічної практики аналізуються на підсумковій педагогічній раді, в якій беруть участь керівники дошкільної установи, студенти-практиканти та їхні вихователі-наставники, викладач, який керує практикою.

Структура і оформлення відкритого заняття з психології

З ким проводився захід:

Дата:

Тема:

Мета:

Завдання:

Обладнання:

План і зміст заняття:

Рефлексія після проведення просвітницького психологічного заходу:

1. Як Ви вирішували психологічні завдання?
2. Які технології були використані під час проведення заходу?
3. У чому виявлялася зацікавленість дітей?
4. Вдалі моменти заходу (як Ви їх досягли)?
5. Невдалі моменти заходу (з чим це пов'язано)?

Документація, яку студент-магістрант повинен подати після закінчення терміну практики:

1. Характеристика особистості дитини дошкільного віку, до якої додаються 3 протоколи психодіагностичних досліджень дитини.
2. Психолого-педагогічна характеристика дитячого колективу, до якої додаються 2 протоколи психодіагностичних досліджень колективу, один із яких – соціометричне дослідження.
3. Конспект відкритого заняття з психології (з рефлексією та протоколом обговорення відкритого заняття).
4. Роботи досліджуваних.
5. Узагальнені висновки щодо виконання завдання з психології.
6. Звіт про проходження практики (з психології).

Рекомендована література

1. Абраменкова В. Во что играют наши дети? Игрушка и АнтиИгрушка. Москва : Яуза, Эксмо, Лепта Книга, 2006. 640 с.
2. Аралова М. Справочник психолога ДООУ. Москва : ТЦ Сфера, 2010. 272 с.

3. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. Київ : Просвіта, 2001. 416 с.
4. Веракса А. Н. Практический психолог в детском саду. Москва : Мозаика-Синтез, 2012. 144 с.
5. Григорьева М. Р. Интеллектуально-развивающие занятия со старшими дошкольниками. Москва : Учитель, 2020. 136 с.
6. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: Навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
7. Истратова О. Н., Широкова Г. А., Эксакусто Т. В. Большая книга детского психолога: от 3 до 10 лет. Ростов н/Д : Феникс, 2008. 568 с.
8. Королева С. Г. Развитие творческих способностей детей 5–7 лет. Москва : Учитель, 2020. 114 с.
9. Крамченкова В. О. Психодіагностика розвитку дошкільників: старший вік. Харків : Вид-во Ранок, 2013. 192 с.
10. Максименко С. Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. Київ : КДП, 1990. 240 с.
11. Медведева И., Шишова Т. Дети нашего времени. Москва, 2003. 256 с.
12. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: Навч. посіб. Київ : Академвидав, 2008. 432 с.
13. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Психологічний інструментарій в умовах дошкільного закладу. Київ, 2019. 226 с.
14. Развитие внимания и эмоционально-волевой сферы детей 4–6 лет / Сост. Ю. Е. Веприцкая. Москва : Учитель, 2020. 123 с.
15. Широкова Г. Справочник дошкольного психолога. Москва : Феникс, 2010. 384 с.

ЗАВДАННЯ З ДОШКІЛЬНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ

Метою педагогічної практики є узагальнення, систематизація та поглиблення знань із методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку; усвідомлення специфіки педагогічної діяльності вихователя, спрямованої на формування мовленнєвих навичок дітей дошкільного віку; формування фахових компетентностей та потреби до систематичного самовдосконалення мовлення як основного засобу мовленнєвого розвитку дітей.

Основні завдання педагогічної практики:

- поглибити та узагальнити теоретичні знання з методики розвитку мовлення дітей дошкільного віку;
- формувати практичні навички організації освітнього процесу з мовленнєвого розвитку дітей у закладах дошкільної освіти;

– оволодіти практичними вміннями та навичками застосування методів, прийомів, форм та засобів формування мовленнєвої та комунікативної компетенцій дошкільників;

– розвивати вміння творчо підходити до розробки, організації та проведення мовленнєвих занять;

– застосовувати інноваційні освітні технології мовленнєвого розвитку дітей дошкільного віку;

– вивчати та впроваджувати передовий педагогічний досвід роботи вихователів із мовленнєвого розвитку дітей у дошкільних закладах;

– розвивати інтерес та творче ставлення до діяльності вихователя, спрямованої на оволодіння дошкільниками українським мовленням.

У процесі проходження педагогічної практики в закладах дошкільної освіти студенти оволодівають такими **компетентностями**:

– вільно орієнтуватись у завданнях та змісті програмових вимог із мовленнєвого розвитку дітей різних вікових груп;

– визначати завдання навчання, виховання й розвитку дітей мовленнєвого спрямування;

– планувати мовленнєві заняття різних типів із урахуванням особливостей мовленнєвого розвитку дітей певної вікової групи;

– обирати ефективні форми, методи й прийоми реалізації визначених завдань мовленнєвого спрямування;

– визначати оптимальні засоби для реалізації завдань мовленнєвого розвитку дітей;

– ефективно застосовувати фахові знання в практичних ситуаціях;

– самостійно й творчо вирішувати педагогічні завдання пов'язані з мовленнєвим розвитком дошкільників в умовах реального освітнього процесу;

– застосовувати інноваційні технології навчання дітей, що відповідають сучасному рівню науки і практики;

– моделювати освітній процес на основі використання інноваційних технологій;

– критично оцінювати власну педагогічну діяльність, визначати позитивні аспекти проведеного заняття та його недоліки, пропонувати варіанти їх усунення.

Завдання:

1. За період практики провести **спостереження** за мовленнєвими заняттями та заняттями з художньої літератури, які проводяться в закріпленій за студентом групі. Всі відвідані види роботи відобразити в **щоденнику спостережень** і подати до них коментарі, зауваження та пропозиції.

2. Розробити та провести **по два-три пробних заняття**: мовленнєвого

спрямування та з художньої літератури/навчання грамоти залежно від вікової групи, в якій проходить практика. Конспекти пробних занять та необхідна наочність до них додаються до документації з педагогічної практики.

3. Провести **залікові заняття**: мовленнєвого спрямування та художньої літератури/навчання грамоти за власним вибором та залежно від вікової групи, в якій проходить практика (середня, старша чи підготовча) з **використанням інноваційних технологій навчання**.

4. **Залікові заняття** оформлюються окремо. До конспектів подається відеозапис проведеного заняття (за умови неможливості присутності методиста)/**розгорнута рецензія та оцінка за проведене заняття**. Підпис **вихователя** повинен бути **затверджений** печаткою закладу дошкільної освіти в якому проходить педпрактика.

5. **До проведених залікових занять** додається використана **наочність** (демонстраційна та роздаткова)/електронна презентація матеріалів.

6. Розробити та виготовити зразок **наочного дидактичного посібника** з розвитку мовлення/навчання грамоти дошкільників (залежно від вікової групи) з методичним описом та інструкцією для проведення 2-3 дидактичних ігор мовленнєвого спрямування.

Вимоги до оформлення дидактичного посібника:

– повинен бути призначеним для проведення мовленнєвих дидактичних ігор (демонстраційний або роздатковий матеріал);

– містити короткий методичний опис: назва посібника, мета, з якою він використовується; вікова група; короткі методичні рекомендації до використання (правила, зміст ігор, використання моделі й т. ін).

У процесі розробки пробних та залікових занять необхідно дотримуватись основних **вимог до їхньої структури**.

Навчання з розвитку мовлення здійснюється на мовленнєвих заняттях, які містять такі **напрямки роботи**:

- виховання звукової структури мови;
- збагачення лексичного запасу;
- формування граматичних навиків;
- навчання зв'язного мовлення (діалогу/монологу) на кожному занятті.

Кінцевою метою роботи є оволодіння кожною дитиною зв'язним мовленням. До монологічного мовлення вихователь веде дітей через поступове засвоєння кожного компонента окремо: граматики, лексики, фонетики.

На мовленнєвому занятті дітей необхідно **навчити**:

- розуміти лексичне значення слова;
- граматичне значення його форм;

- словозміні (відмінюванню та дієвідмінюванню);
- розуміти значення інтонації речення;
- виділяти на слух у мовленні фонемі;
- артикулювати звуки мовлення;
- моделювати інтонацією фрази.

Система роботи вихователя над **зв'язним мовленням** та його компонентами на **комплексному занятті містить:**

1. Читання/розповідь зв'язного тексту різного обсягу (залежно від вікової групи).
2. Виділення з тексту речення/словосполучення (у процесі формування граматичних навичок).
3. Виділення словосполучення/окремих слів, якщо необхідно з'ясувати їхнє лексичне значення (в процесі проведення словникової роботи).
4. Виділення окремих звуків мови, їх активне артикулювання, якщо вихователь тренує дітей у правильній вимові (у процесі формування звукової культури мовлення).

Орієнтовна структура комплексного мовленнєвого заняття

Тема:

Мета/Програмовий зміст:

- *освітня:*

Для комплексного заняття обирається три напрями роботи з розвитку мовлення з чотирьох: обов'язково розвиток зв'язного мовлення (діалогічного/монологічного) й два з трьох напрямів роботи на вибір – звуковимови, словника чи граматики.

- *розвивальна:*
- *виховна:*

Обладнання/Матеріали: *демонстраційний матеріал* (зазначити);
роздатковий матеріал (зазначити).

Хід заняття

I. Організаційний момент

Привітання.

II. Вступна частина

- читання-слухання художнього твору (загадка, вірш, оповідання);
- розповідь вихователя про певні події;
- спеціально підготовлена бесіда.

III. Мовленнєва частина

Проведення системи мовленнєвих дидактичних ігор та вправ із метою вправляння дітей на мовному матеріалі, адаптованому до мети навчання:

окремих словах, словосполученнях, реченнях, діалогах, текстах, звуках, звукосполученнях. Формування/розвиток лексичних, граматичних, фонетичних навиків, навичок зв'язного мовлення (відповідно до визначеної мети).

IV. Підсумкова частина

– дидактична гра, яка дозволяє узагальнити проведену систему роботи та систематизувати набуті вміння та навички дітей;

– узагальнювальна розповідь вихователя (для дітей молодших груп) і узагальнювальна бесіда (для дітей старших груп).

Тематичні заняття присвячуються формуванню/розвитку лише граматичних/вимовних/лексичних навичок. На таких заняттях робота над зв'язним мовленням залишається, але має допоміжний характер. Для старшої групи проводять і тематичне заняття з розвитку зв'язного мовлення.

Методика формування звуковимови

Структура процесу вивчення звука:

1. Показ та пояснення артикуляції звука.
2. Багаторазовий повтор звука за вихователем (в образній формі).
3. Вимова ізольованого звука з одночасним виконанням вправ на розвиток мовного дихання й виразності мовлення.
4. Вимова складів, вправи на звуконаслідування зі зміною сили, висоти, темпу мовлення.
5. Вправляння у вимові звуку в різних словах і фразах (читання віршів, промовляння чистомовок і скоромовок, проведення дидактичних та рухливих ігор із текстами, інсценізації).

Методика словникової роботи

Розгляд предметів та бесіда про них:

1. Показ предмета.
2. Бесіда з метою активізації пізнавальної діяльності, збудження інтересу до предметів.
3. Називання **нового слова** з показом предмета за допомогою різних прийомів: підсиленої артикуляції, чіткої дикції, логічного наголосу (уведення нових слів: для дітей молодших груп – 4-5 слів; старших – 6-8 слів).
4. Пояснення значення слова, звернення уваги на якості предмета, дії з ним, призначення предмета.

Розгляд картинок та розповідь за ними:

1. Повідомлення теми та мети, збудження інтересу до змісту картинки.
2. Коротка вступна бесіда, яка готує до сприйняття зображеного на

картинці. Прийоми, що допомагають дітям зрозуміти зміст картинки: загадка, читання вірша, уривків із оповідання, звернення до життєвого досвіду.

3. Розгляд картинки та бесіда за її змістом.

4. Пояснення **нових слів**.

5. Коротка підсумкова розповідь вихователя з метою узагальнення відповідей дітей та закріплення нових слів.

Методика розвитку діалогічного мовлення

Методика проведення бесіди:

1. Вступна частина з метою збудження інтересу до теми розмови.

Прийоми: загадка/вірш відповідної тематики; розгляд картинки/іграшки/предмета.

2. Основна частина. Розвиток теми розмови. Бесіда за темою.

3. Заключна частина. Прийоми: читання вірша/загадки відповідної тематики; показ картинки з коментарем вихователя; приспівування пісні; логічні висновки вихователя із використанням слів, словоформ, синтаксичних конструкцій на закріплення; дидактична гра.

Методика розвитку монологічного мовлення

Розповідь за картинкою:

1. Повідомлення теми, завдань заняття.

2. Розгляд картинки. Прийоми: загадка/утішка/читання невеликого оповідання/вірша відповідної тематики; інсценування з метою активізації уваги, пам'яті, виклику позитивних емоцій.

3. Бесіда за змістом картинки. Пояснення та розширення відповідей дітей.

4. Заключна, узагальнена розповідь за змістом картинки.

Розповідь на основі власного досвіду:

1. Повідомлення теми, завдань заняття.

2. Вступна коротка бесіда (3–4 запитання) з метою активізації життєвого досвіду дітей.

3. Зразок розповіді вихователя.

4. Самостійні розповіді дітей.

5. Аналіз і оцінка розповідей дітей.

Складання листа:

1. Повідомлення теми, завдань заняття.

2. Вступна коротка розповідь/бесіда з метою пригадування, як звернутись до адресата.

3. Бесіда/колективне обговорення, що і як треба написати в листі.

4. Складання плану (додатковий прийом).
5. Самостійні висловлювання дітей.
6. Додаткові прийоми: запитання, зауваження, підказування.
7. Запис і зачитування складеного листа.
8. Підпис конверта та відправлення адресату.

Методика навчання переказу художніх творів:

1. Повідомлення теми, завдань заняття.
2. Вступна бесіда з метою збудження інтересу дітей до змісту.
3. Читання художнього твору (двічі).
4. Бесіда за змістом твору.
5. Повторне читання твору з установкою на переказ.
6. Переказ твору дітьми.
7. Аналіз та оцінка переказів дітей.

Орієнтовна структура заняття з художнього читання

Тема:

Мета/Програмовий зміст:

– *освітня:*

– *розвивальна:*

– *виховна:*

Обладнання/Матеріали: *демонстраційний матеріал (вказати).*

Хід заняття

I. Організаційний момент

Привітання.

II. Вступна частина

1. Коротка підготовча бесіда з метою збудження інтересу до змісту твору.
2. Показ обкладинки книжки, ілюстрацій, що пов'язані з сюжетом твору.
3. Пригадування знайомих творів цього автора, цього жанру.
4. Слухання та відгадування загадки, відгадка якої вказує на героїв твору.
5. Словникова робота.

III. Основна частина

1. Читання/розповідання художнього твору (для молодших груп – два рази; для старших – один).
2. Коротка бесіда, спрямована на обмін враженнями.
3. Словникова робота (при потребі).
4. Розгляд ілюстрацій до твору.

IV. Повторне читання та аналіз твору

1. Повторне читання твору з установкою на бесіду за його змістом.
2. Бесіда за змістом твору.
3. Характеристика головних героїв твору.
4. З'ясування ідеї твору. Виведення морального правила.

V. Закріплення раніше вивчених художніх творів

1. Повторення прочитаних раніше художніх творів.
2. Дидактичні ігри та вікторини за змістом прочитаних творів.
3. Розігрування діалогів, інсценування.
4. Відпрацювання виразності мовлення.

VI. Підсумок заняття

Якщо магістранти проходять практику в групах старшого дошкільного віку, замість заняття з художньої літератури можливе проведення залікового заняття з навчання грамоти.

Методика навчання дошкільників елементів грамоти

Структура процесу вивчення звуку:

1. Показ та пояснення артикуляції звуку.
2. Багаторазовий повтор звуку за вихователем (в образній формі).
3. Вимова ізольованого звуку з одночасним виконанням вправ на розвиток мовного дихання й виразності мовлення.
4. Вимова складів, вправи на звуконаслідування зі зміною сили, висоти, темпу мовлення.
5. Вправлення у вимові звуку в словах і фразах (читання віршів, промовляння чистомовок і скоромовок, проведення дидактичних і рухливих ігор із текстами, інсценізації).

Послідовність виконання звукового аналізу слів:

1. Розгляд предметного малюнка та називання слова.
2. Повільне промовляння слова-назви **вихователем** із інтонаційним виділенням кожного звуку.
3. Вимова слова з виділенням кожного звуку **дітьми** за вихователем.
4. Концентрація уваги на звуковому складі слова – складається зі звуків.
5. Розгляд схеми звукового аналізу слова.
6. Позначення звуків фішками **вихователем** на дошці.
7. Складання звукової схеми **дітьми** на сигнальних планшетах за зразком.

Орієнтовна структура заняття з навчання грамоти (читання)

Тема:

Мета/Програмовий зміст:

– освітня:

– розвивальна:

– виховна:

Обладнання/Матеріали: *демонстраційний матеріал (зазначити);
роздавальний матеріал (зазначити).*

Хід заняття

I. Організаційний момент

Привітання.

II. Ознайомлення з новим звуком

1. Проведення бесіди за сюжетним малюнком чи прослуханим оповіданням, спеціально дібраним для виділення нового звуку.
2. Виділення зі зв'язного висловлювання окремого речення.
3. Виділення з речення слова з новим звуком.
4. Поділ виділеного слова на склади, встановлення послідовності складів у слові, виділення складу з новим звуком.
5. Виділення зі складу нового звуку.
6. Показ артикуляції виділеного звуку.
7. Вправлення дітей в артикулюванні нового звуку.
8. Виконання звукових аналітико-синтетичних вправ на закріплення.

III. Ознайомлення з новою буквою

1. Показ друкованої великої і малої букви.
2. Засвоєння алфавітної назви букви.
3. Виконання аналітичних вправ на засвоєння структури нової букви.
4. Читання окремої букви.

IV. Формування вміння читати склади й слова

1. Повторний звуковий аналіз слова, з якого виділили новий звук.
2. Поступове викладання складів виділеного слова із букв розрізної азбуки та послідовне їх читання.
3. Плавне читання всього слова по складах.

V. Підсумок заняття

Орієнтовна структура заняття з навчання письма елементів букв

Тема:

Мета/Програмовий зміст:

– освітня:

– розвивальна:

– виховна:

Обладнання/Матеріали: *демонстраційний матеріал* (зазначити);
роздавальний матеріал (зазначити).

Хід заняття

I. Організаційний момент

Привітання.

II. Вступна частина

1. Вступна бесіда/розповідь.
2. Мотивація навчальної діяльності.

III. Навчання письма елементів букв

1. Створення асоціативного сюжетного малюнка.
2. Виділення з сюжетного малюнка елемента та його аналіз.
3. Показ послідовності написання елемента.
4. Фізкультхвилинка. Пальчикові вправи.
5. Вправлення в написанні елемента на нелінованому папері.
6. Штрихування елементом буки. Розфарбовування малюнків.
7. Фізкультхвилинка. Пальчикові вправи.
8. Вправи на формування вміння орієнтуватися в розліновці зошита.

IV. Підсумок заняття

Орієнтовна структура заняття з навчання письма нової букви

Тема:

Мета/Програмовий зміст:

- *освітня:*
- *розвивальна:*
- *виховна:*

Обладнання/Матеріали: *демонстраційний матеріал* (зазначити);
роздавальний матеріал (зазначити).

Хід заняття

I. Організаційний момент

Привітання.

II. Вступна частина

1. Вступна бесіда/розповідь.
2. Мотивація навчальної діяльності.

III. Навчання письма нової букви

1. Аналіз складових рукописної букви.
2. Вправи на запам'ятання структури букви. Створення асоціативного сюжетного малюнка.
3. Показ зразка-малюнка.

4. Заучування вірша, в якому відбивається зміст асоціативного малюнка та ритм написання букви.

5. Пояснення послідовності написання букви на нелінованому папері під ритм вірша.

6. Фізкультхвилинка. Пальчикові вправи.

7. Відпрацювання послідовності та ритмічності написання букви на нелінованому папері.

8. Пояснення послідовності написання букви в розліновці зошита.

9. Фізкультхвилинка. Пальчикові вправи.

10. Формування вміння написання букви в розліновці зошита.

IV. Підсумок заняття

Основні **критерії оцінювання** проведеного залікового мовленнєвого заняття:

- теоретична компетентність у питаннях дошкільної педагогіки, психології та лінгводидактики;

- реалізація на занятті програмових вимог щодо формування мовленнєвих умінь і навичок дошкільників;

- відповідність обсягу та змісту навчального матеріалу меті заняття, віковій групі дітей;

- відповідність структури заняття визначеній темі та меті;

- повнота та логіка побудови конспекту;

- доцільність та послідовність проведення системи запропонованих мовленнєвих дидактичних ігор та вправ;

- доцільність та своєчасність використання дидактичних матеріалів, дотримання вимог щодо її оформлення;

- дотримання практикантом норм культури мовлення;

- рівень самостійності та якість підготовки до залікового заняття.

Якість підготовленого та проведеного мовленнєвого заняття визначається рівнями: високим, достатнім, середнім, низьким.

Високий рівень:

- магістрант виявив глибокі знання з теоретичної та практичної частин дошкільної лінгводидактики;

- продемонстрував знання вимог сучасної освітньої програми для дітей дошкільного віку;

- обсяг та зміст дібраного матеріалу відповідав меті заняття, віковій групі дітей;

- структура заняття відповідала визначеному типу та меті;

- були реалізовані програмові вимоги щодо визначеної теми заняття;

- виявив практичні вміння та навички при доборі системи мовленнєвих

дидактичних ігор та вправ;

- установив міжпредметні зв'язки;
- реалізував визначену мету заняття;
- доцільно дібрав та використав наочність, що відповідала загальнодидактичним вимогам;
- дотримувався вимог літературної мови, культури мовлення;
- методично правильно виправляв мовленнєві помилки дітей;
- виявив творчість у розробці заняття;
- доцільно використав новітні технології навчання.

Достатній рівень:

- виявив міцні знання з теоретичної та практичної частин дошкільної лінгводидактики;
- продемонстрував знання вимог сучасної освітньої програми для дітей дошкільного віку;
- були реалізовані програмові вимоги до визначеної теми конкретного заняття;
- обсяг та зміст дібраного матеріалу відповідав меті заняття та віковій групі дітей;
- структура заняття відповідала визначеному типу та меті;
- виявив практичні вміння та навички при доборі системи мовленнєвих дидактичних ігор та вправ, але допущені негрубі помилки у визначенні послідовності їх проведення;
- встановив міжпредметні зв'язки;
- реалізував визначену мету заняття;
- доцільно дібрав наочність, але припустився помилки в її оформленні та групуванні матеріалу;
- допустив незначні порушення вимог щодо культури усного мовлення;
- не завжди помічав, але методично правильно виправляв мовленнєві помилки дітей;
- виявив самостійність у розробці заняття.

Середній рівень:

- виявив посередні знання з теоретичної та практичної частин дошкільної лінгводидактики;
- виявив поверхові знання вимог сучасної освітньої програми для дітей дошкільного віку;
- обсяг та зміст викладеного навчального матеріалу лише частково забезпечили реалізацію мети заняття;
- структура заняття частково відповідала визначеному типу та меті;

- частково реалізував програмові вимоги щодо визначеної теми заняття;
- зробив методичні помилки у визначенні послідовності проведення мовленнєвих дидактичних ігор та вправ;
- частково реалізував визначену мету заняття;
- недоцільно/в неповному обсязі була використана наочність, яка лише частково відповідала загальнодидактичним вимогам;
- робив мовленнєві помилки, порушував норми української літературної мови;
- не завжди помічав мовленнєві помилки дітей, виправляв їх із порушенням методики;
- не виявив самостійності в розробці конспекту заняття, а механічно скористався готовими методичними розробками.

Низький рівень:

- магістрант не володів знаннями про методи та прийоми навчання мови дітей у дошкільних закладах;
- обсяг, зміст та логіка викладу навчального матеріалу не забезпечили реалізацію визначеної мети заняття;
- структура заняття не відповідала визначеному типу та меті;
- не знав вимог сучасної освітньої програми для дітей дошкільного віку;
- не реалізував програмові вимоги щодо визначеної теми заняття;
- із порушенням логіки та методики визначив послідовність проведення мовленнєвих дидактичних ігор та вправ;
- не досяг визначеної мети заняття;
- недоцільно використав наочність, яка частково відповідала/не відповідала загальнодидактичним вимогам;
- під час проведення заняття мовлення практиканта не відповідало літературним нормам;
- практикант не помічав і не виправляв мовленнєві помилки дітей;
- не зміг на репродуктивному рівні скористатися методичними розробками занять;
- не мав на заліковому занятті розробленого й затвердженого методистом конспекту.

Рекомендована література

Основна:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Нова редакція / Науковий керівник: А. М. Богущ. Вихователь-методист дошкільного закладу. Спецвипуск. 2012. С. 25–27.

2. Богуш А. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти. Харків : Ранок, 2013. 192 с.
3. Богуш А. М., Луцан Н. І. Мовленнєво-ігрова діяльність дошкільників: мовленнєві ігри, ситуації, вправи. Київ : Слово, 2014. 304 с.
4. Богуш А. М., Маліновська Н. В. Перші кроки грамоти: передшкільний вік: навч. посіб. Київ : Слово, 2015. 424 с.
5. Гончаренко А. М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників: навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі» / А. М. Гончаренко. Київ : Світич, 2009. 160 с.
6. Дитина. Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проекту: О. В. Огнев'юк; авт. кол. Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. І. Богданець-Білокаленко та ін.; наук. ред. Г. В. Беленька, М. А. Машовець; Мін. Освіти і науки України, Київ. Ун-т ім. Б. Грінченка. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. 304 с.
7. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільника. Серія «Дитина замовляє розвиток» / Піроженко Т. О. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 152 с.
8. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; за заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.
9. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2ч. / Аксьонова О. П. та ін.; наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : МЦФЕР-Україна, 2019.
10. Тур Л. В. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільників. Харків : Основа, 2016. 160 с.

Допоміжна:

1. Богуш А. М. Готуємо руку дитини до письма. Тернопіль : Мандрівець, 2009. 108 с.
2. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку: навчально-методичний комплект: посібник та предметні картинки Київ : Генеза, 2013. 160 с.
3. Ванжа С. М. Вивчаємо вірші за допомогою мнемотехніки. Молодший вік. (Посібник + папка з наочним матеріалом 24 картки). Харків : Ранок, 2019. 48 с. (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).
4. Ванжа С. М. Вивчаємо вірші за допомогою мнемотехніки. Середній вік. (Посібник + папка з наочним матеріалом 24 картки). Харків : Ранок, 2019. 48 с. (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).
5. Ванжа С. М. Вивчаємо вірші за допомогою мнемотехніки. Старший

вік. (Посібник + папка з наочним матеріалом 24 картки). Харків : Ранок, 2019. 48 с. (Серія «Сучасна дошкільна освіта»).

6. Готуємо руку до письма / Кахаєва Л. Є. та ін. Харків : Основа, 2011. 72 с.

7. Ємець А. А., Коваленко О. М. Навчаємо дітей переказувати. Харків : Основа, 2012. 111 с.

8. Ігрова діяльність старших дошкільників / упор. Н. Ф. Юрченко. Харків : Основа, 2011. 304 с.

9. Калмикова Л. О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностико-розвивальний комплекс: навч.-метод. посіб. Київ : Слово, 2016. 384 с.

10. Кахаєва Л. Є., Кузнєцова Л. О. Мовленнєвий розвиток старших дошкільників. Харків : Основа, 2011. 143 с.

11. Логвинчук С. Л. Дидактичні ігри, вправи, творчі завдання: розвиток мовленнєвої компетентності дошкільників. Харків : Основа, 2012. 191 с.

12. Мовленнєвий розвиток дошкільників / укл. Л. А Шик. Харків : Основа, 2012. 223 с.

13. Пальчикові ігри для дошкільників / упор. Шик Л. А. Харків : Основа, 2011. 176 с.

14. Семизорова В., Дігтяр З. Розвивальне читання: перспективне планування та конспекти занять за методикою Л. Шелестової / За заг. ред. Л. Шелестової. Київ : Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2012. 128 с.

15. Тур Л. В. Комунікативно-мовленнєвий розвиток дошкільників. Харків : Основа, 2016. 160 с.

16. Усі розробки ігор та вправ. До Базової програми «Я у Світі» / упор. М. Гладченко, Н. Дикань. Харків : Основа, 2015. 319 с.

17. Шалімова Л. Л. Вивчаємо українську мову. Молодший дошкільний вік. Харків : Ранок, 2014. 176 с.

18. Шалімова Л. Л. Вивчаємо українську мову. Середній дошкільний вік. Харків : Ранок, 2014. 176 с.

19. Шалімова Л. Л. Вивчаємо українську мову. Старший дошкільний вік. Харків : Ранок, 2015. 272 с.

20. Шевцова О. А. Навчання елементів грамоти дітей старшого дошкільного віку. Харків : Основа, 2013. 140 с.

21. Шевцова О. А. Цікава граматики. Пізнавально-ігрові комплекси з навчання грамоти. Харків : Основа, 2016. 192 с.

22. Яценко А. В. Джерельце творчості. ТРВЗ. Харків : Ранок, 2011. 176 с.

Інформаційні ресурси

<http://194.44.152.155/elib/local/sk727623.pdf>

<http://udnz15.org/doshkilna-lingvodidaktika>

<https://doshkilnyk.in.ua/category/konspekty-zanjat/>
<https://naurok.com.ua/biblioteka/typ-12>
<https://www.pedrada.com.ua/article/1590-sistema-rozvitku-movlennya-dtey-doshklnogo-vku>
<http://www.mon.gov.ua>
http://batk.at.ua/publ/imidzh_uchitelja/1-1-0-26
<http://osvita.ua/school/teacher/1800/>
<http://vchytel.info/yakym-povynen-buty-uchytel/imidzh-suchasnogo-vchytelja/>
<http://www.makeoveridea.ru/>
<http://www.osvita.org.ua/>
http://www.rusnauka.com/18_NiIN_2007/Pedagogica/22850.doc.htm
<http://www.taaz.com/virtual-makeover>

ЗАВДАННЯ З ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ

Мета педагогічної практики студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта полягає у: впровадженні та реалізації теоретико-методичних підходів до елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку; самостійному виконанні практичних завдань; формуванні організаційно-методичних навичок та умінь складання планів-конспектів і проведення занять із логіко-математичного розвитку відповідно до сучасних вимог дошкільної освіти.

Основні завдання педагогічної практики:

– формування теоретико-методологічних основ кваліфікаційної підготовки майбутніх вихователів з методики формування елементарних математичних уявлень;

– формування навичок самостійного, усвідомленого та відповідального ставлення студентів до проведення навчально-методичної роботи з математичного розвитку дошкільників;

– закріплення теоретичних знань із формування елементарних математичних уявлень, здобутих студентами в теоретичному курсі навчання, та формування практичних навичок організації навчально-виховної та розвивальної роботи з математики в дошкільному навчальному закладі;

– навчання студентів застосовувати активні методи навчання математики, формувати в дошкільників математичні компетенції та сприяти загальному розумовому розвитку дітей;

– використання потенціалу творчого підходу до організації та проведення занять із логіко-математичного розвитку, із застосування

інноваційних освітніх технологій, вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду;

– розвиток особистісних якостей майбутнього вихователя, інтересу до педагогічної діяльності, спрямованості на виховання дошкільників засобами математики.

Проходження виробничої педагогічної практики в дошкільному навчальному закладі забезпечує формування відповідних *компетентностей* майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу:

– знання програмових вимог до вивчення освітніх ліній дошкільного навчання; знання наукових та методичних засад управління в дошкільній освіті та специфіки організації педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі;

– здатність розв'язувати як типові, так і складні завдання та проблеми в галузі професійно-педагогічної діяльності, що має в основі реалізацію теоретичних положень педагогіки, психології та окремих методик навчання, організацію науково-педагогічних досліджень комплексного характеру з невизначеністю умов і вимог;

– здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях; володіння навичками використання інформаційних і комунікаційних технологій;

– уміння застосовувати інноваційні технології навчання і виховання в дошкільному навчальному закладі; уміння визначати завдання навчання, виховання й розвитку дітей у різних технологічних системах; уміння моделювати й конструювати навчально-виховний процес на основі використання інноваційних технологій; визначати оптимальні технологічні засоби для реалізації завдань навчання, виховання і розвитку дітей;

– володіти навичками організації пізнавальної діяльності вихованців і власного пізнання, розширення наукової ерудиції, обізнаності та глибини знань фахових дисциплін, мотивації професійної самоосвіти; вміння планувати педагогічну діяльність, визначати її мету та завдання, проектувати зміст навчально-виховної діяльності вихованців відповідно до конкретного освітнього підходу;

– володіння навичками використання інформаційних технологій для розв'язання експериментальних і практичних завдань у галузі педагогічної діяльності.

У результаті проходження виробничої практики в майбутнього фахівця формуються такі програмовані результати навчання:

Володіння законодавчою базою щодо завдань, цілей, принципів, засад, функціонування дошкільної освіти; знання нормативно-правових документів, що регламентують діяльність ЗДО.

Знання сучасних концепцій, завдань, змісту, методів організаційних форм і засобів дошкільної освіти; особливостей та інструментарію психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу.

Знання традиційних та інноваційних технологій організацій і проведення методичної роботи в дошкільному навчальному закладі.

Володіння уміннями та навичками забезпечення організації освітнього процесу в ЗДО з урахуванням принципів дошкільної освіти.

Уміння управляти інноваційною діяльністю в системі дошкільної освіти; уміння застосовувати процедуру проектування, моделювання та обґрунтування інновацій; уміння ефективно застосовувати інноваційні технології в процесі організації навчання і виховання в дошкільному навчальному закладі.

Здатність демонструвати знання основ професійно-орієнтованих дисциплін спеціальності в галузі організації навчально-виховного процесу в дошкільному навчальному закладі.

Здатність оперувати знаннями про основи педагогічної майстерності, володіння уміннями педагогічної техніки.

Здатність до творчого пошуку, оригінального розв'язання педагогічних проблем і ситуацій, ефективного розв'язання освітніх проблем нестандартними способами

Уміння здійснювати пошук інформації в різних джерелах для розв'язування професійно-педагогічних ситуацій.

Завдання

1. Оформити щоденник із дисципліни, в якому мають бути фотографії занять із логіко-математичного розвитку, на яких був присутній студент, та конспект пробного заняття (кількість залежить від вікової групи та календарно-тематичного плану вихователя).

2. Підготувати та провести одне залікове заняття з логіко-математичного розвитку, яке оцінюється вихователем або методистом дошкільного навчального закладу. При підготовці та проведенні заняття з логіко-математичного розвитку мають бути максимально враховані та реалізовані особистісно орієнтований, індивідуальний, діяльнісний, диференційований підходи, а також заняття має включати інноваційну технологію навчання математики та проведене у нестандартній формі (за вибором студента).

3. Виготовити демонстраційну наочність та роздатковий матеріал до залікового заняття.

4. Проходження виробничої практики дає можливість студенту-

магістранту реалізувати практичну частину магістерського дослідження. Якщо студент пише кваліфікаційну роботу з теорії та методики формування елементарних математичних уявлень, то студент повинен на практиці перевірити теоретичні положення свого дослідження, провести діагностичні дослідження, вивчити та узагальнити педагогічний досвід вихователя тощо.

По закінченню педагогічної практики здати таку документацію: а) щоденник із дисципліни; б) план-конспект залікового заняття з логіко-математичного розвитку, завірений методистом; в) наочність до залікового заняття.

У ході підготовки та складання конспекту залікового заняття студент-практикант повинен реалізувати сучасні освітні технології, які сприяють розвитку логіко-математичного мислення дошкільників. Наприклад:

1. Здоров'язбережувальні технології на заняттях із математичного розвитку.

2. Технологія створення розвивального середовища.

3. ІКТ у формуванні математичних уявлень і понять у дітей дошкільного віку.

4. Ігрові технології в навчанні математики дітей дошкільного віку.

5. Технології раннього розвитку дітей (М. Монтесорі, Кубики Нікітіна, Блоки З. Дьенеша, Палички Кюізенера, Г. Домана).

6. Lego-технології та технології геометричного розвитку (паперове конструювання Танграм, Колумбові яйце).

7. ТРВЗ-технологія у логіко-математичному розвитку дошкільників.

8. Проектно-дослідницька діяльність дітей дошкільного віку на матеріалі математики (наприклад через STREAM, STEAM-технологія).

Якщо в період проходження педагогічної практики в закладі дошкільної освіти освітній процес відбувається в умовах дистанційного навчання, то всі матеріали педагогічної практики студент розміщує на дошці Padlet, або використовуючи платформу Google Classroom.

Сучасні концепції дошкільного виховання націлюють педагогів на необхідність здійснення навчальних завдань не лише на заняттях, а й у різних формах роботи в повсякденному житті: на екскурсіях, прогулянках, під час різноманітних спостережень, дидактичних ігор, виконання ігрових управ.

Бажано, щоб залікове заняття з математики було проведено у формі інтегрованого заняття, заняття-подорожі, сюжетно-динамічного заняття тощо. Тому структура заняття залежить від форми його проведення.

Оцінювання педагогічної діяльності студентів під час педагогічної практики здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання. Ми визначаємо чотири рівні: високий, достатній, середній, низький. Опишемо рівні щодо сформованості знань, умінь та навичок студентів із теорії та методики формування елементарних математичних уявлень.

Високий рівень:

- студент володіє теоретичними знаннями з курсу, знає теоретичні основи викладання математики в дошкільному навчальному закладі та ілюструє зв'язок між математикою як наукою та математикою як навчальним предметом;
- знає зміст освітньої галузі «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» БК Дошкільної освіти та зміст програм із математичного розвитку дітей дошкільного віку;
- знає зміст початкового курсу математики за роками навчання, темами початкового курсу математики та методику викладання конкретних тем елементарного курсу математики з метою реалізації принципу наступності;
- викладає в повному обсязі та ілюструє усвідомленість навчального матеріалу з методики формування елементарних математичних уявлень;
- володіє алгоритмами формування основних мисленнєвих операцій у дітей дошкільного віку;
- оперує традиційними та новими методичними підходами до організації занять з математики та викладання конкретних тем, використовує методичні підходи до навчання математики дошкільників за сучасними підходами, з досвіду передового педагогічного досвіду;
- робить узагальнення та ілюструє теоретичні положення прикладами щодо методики викладання конкретних тем початкового курсу математики та уміє застосовувати набуті знання у різних дидактичних ситуаціях;
- студент досяг поставленої мети (дидактичної, розвивальної, виховної, практичної).

Достатній рівень:

- студент володіє теоретичними знаннями з курсу, знає теоретичні основи викладання математики в дошкільному навчальному закладі та ілюструє зв'язок між математикою як наукою та математикою як навчальним предметом;
- знає зміст освітньої галузі «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» БК Дошкільної освіти та зміст програм із математичного розвитку дітей дошкільного віку;
- знає зміст початкового курсу математики за роками навчання, темами початкового курсу математики та методику викладання конкретних тем елементарного курсу математики з метою реалізації принципу наступності;
- достатньо повно та усвідомлено викладає навчальний матеріал із методики формування елементарних математичних уявлень;
- знає та застосовує традиційні та нові методичні підходи до викладання конкретних тем математики;
- вміє робити узагальнення та ілюструвати теоретичні положення

прикладом щодо методики викладання конкретних тем, застосовувати набуті знання у дидактичних ситуаціях;

- студент досяг поставленої мети (дидактичної, розвивальної, виховної, практичної).

Середній рівень:

- студент володіє теоретичними знаннями з курсу, знає теоретичні основи викладання математики в дошкільному навчальному закладі;

- знає зміст освітньої галузі «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» БК Дошкільної освіти та зміст програм із математичного розвитку дітей дошкільного віку;

- знає зміст початкового курсу математики за роками навчання, темами початкового курсу математики та методику викладання конкретних тем елементарного курсу математики з метою реалізації принципу наступності;

- володіє традиційними методичними підходами до викладання конкретних тем математики в ЗДО;

- узагальнення, які зробив студент, стосуються конкретних питань викладання математики в дошкільному навчальному закладі;

- студент досяг однієї з поставлених цілей (дидактичної, розвивальної, виховної, практичної).

Низький рівень:

- має поверхові знання з курсу, не може проілюструвати зв'язок між математикою як наукою та математикою як навчальним предметом;

- виявляє нечіткі знання науково-методичних засад у вивченні математики дітьми дошкільного віку згідно з БК Дошкільної освіти;

- порушує послідовність викладу навчального матеріалу з математики;

- дає неповні відповіді щодо методики формування елементарних математичних уявлень, припускається грубих помилок у викладі навчального матеріалу в ході заняття;

- поверхово володіє традиційними методичними підходами до викладання конкретних тем математики;

- не вміє робити узагальнень та ілюструвати теоретичні положення прикладами щодо методики викладання конкретних тем, застосовувати набуті знання у різних дидактичних ситуаціях;

- студент не досяг поставленої мети (дидактичної, розвивальної, виховної, практичної).

Рекомендована література

Основна:

1. Актуалізація педагогічних ідей Фрідріха Фребеля в сучасному просторі освіти: [мат. Міжнародного науково-практичного семінару] / за ред. О. Е. Анісімова. Херсон : Айлант, 2016. С. 7–9.

2. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція): затверджений наказом МОНмолодьспорту України від 22.05.2012 р. за № 615. *Дошкільне виховання*. 2012. № 7. С. 4–19.

3. Білоусько Л. Сучасні підходи до логіко-математичної компетентності у дітей старшого дошкільного віку. *Обдарована дитина*. 2013. № 10. С. 2–8.

4. Брежнева О. Г. Концептуальні засади математичного розвитку дітей дошкільного віку: логіка реалізації технологій «інтегрованих дидактичних модулів». *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2017. № 2. С. 5–10.

5. Газіна І. О. Розвиток логічного мислення у дітей дошкільного віку: Методичний посібник. Кам'янець-Подільський : ФЩП Сисин О. В., 2010. 172 с.

6. Імбер В. Маленькі геометрики. Ознайомлення дітей з геометричними фігурами за методом повного фізичного реагування. *Дошкільне виховання*. 2020. № 9. С. 3–10.

7. Імбер В. Формуємо комбінаторні уявлення дітей. *Дошкільне виховання*. 2013. № 11. С. 7–9.

8. Іщенко Л. В. Педагогічні технології супроводження процесу формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. Умань : ПП Жовтий О. О., 2013. 149 с.

9. Кудикіна Н. В. Ігрова діяльність дітей: теоретичні основи й методика педагогічного керівництва. Її величність гра: теорія і методика організації дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: зб. статей / за ред. Г. С. Тарасенко. Вінниця : ВДПУ ім. Михайла Коцюбинського, 2009. 320 с

10. Лазарович Н. Б., Чупахіна С. В. Логіко-математичний розвиток дітей дошкільного віку: методичні рекомендації. Івано-Франківськ, 2015. 90 с.

11. Освітня програма «Впевнений старт» для дітей старшого дошкільного віку / [Н. В. Гавриш, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, О. С. Рогозянський, О. Ю. Хартман, А. С. Шевчук]; за заг. наук. ред. Т. О. Піроженко. Київ : Українська академія дитинства, 2017. 80 с.

12. Плетенецька Л., Крутій К. Логіко-математичний розвиток дошкільників. Запоріжжя : ЛПКС. Лтд, 2002. 156 с.

Допоміжна:

1. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / за заг. ред.

Н. П. Тарнавської., Н. Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич. Житомир : ФОП «Левковець», 2015. 430 с.

2. Тарнавська Н. П. Використання ігрових прийомів у процесі формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку. Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку збірник науково-методичних праць / за заг. ред. Н. П. Тарнавської., Н. Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич. Житомир : Левковець, 2015. 430 с.

3. Цікаві цифри: Використання прийомів ейдетики при ознайомленні з цифрами. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 128 с.

Інформаційні ресурси

<https://www.naeyc.org/resources/topics/technology-and-media/preschoolers-and-kindergartners>

<http://xn--k1aig6f.xn--j1amh/product/parcialna-programa-formuvannya-kul-3/>

<https://www.thoughtco.com/strategies-for-teaching-math-to-kids-3128859>

LearningApps.org

<https://owncloud.kspu.kr.ua/index.php/apps>

<https://www.youtube.com/watch?v=>

www.pinterest.com

<https://sites.google.com/view/distnavchania-krop/>

<https://svitdovkola.org/files/2/3/Tema-03-besida-za-kartynou.pdf>

https://informaciaforall.blogspot.com/2020/11/blog-post_7.html

<https://informaciaforall.blogspot.com/2020/11/blog-post.html>

ЗАВДАННЯ З ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ ТА ОСНОВ ДИЗАЙНУ

Завдання

1. Практикант долучається до створення в групі умов для розвитку самостійної діяльності дітей (ігрової, трудової, художньої), ознайомлюється із принципами організації предметно-розвивального середовища в групі, складає перелік наявних у групі наочних матеріалів та дидактичних посібників, залучається до добору необхідних методичних матеріалів.

Індивідуальне довготривале завдання: розробка та виготовлення наочних та методичних посібників для роботи з дітьми дошкільного віку. Кожен студент-практикант розробляє наочний або методичний посібник, потреба у якому виявляється в ході аналізу розвивального середовища вікової групи. До посібника слід додати його методичний опис, складений у

відповідності з вимогами, поданими у додатках.

2. Вивчення методичної роботи педагогів. Відвідування й аналіз різних типів занять, форм, методів і форм подачі матеріалу, застосування наочності й її ефективності.

3. Вивчення тематичних планів роботи педагога в певній групі, ознайомлення з розділами навчальної програми, які вивчаються під час проходження практики, зі змістом навчального матеріалу в підручниках, посібниках, розробка планів-конспектів пробних навчальних занять.

4. Проведення студентами-практикантами пробних занять (2 заняття). Науково-методичний аналіз проведених пробних занять.

5. Планування та підготовка до проведення залікових занять (2 заняття). Науково-методичний аналіз проведених залікових занять.

Тему залікових занять студент-практикант обирає за власним бажанням, з-поміж тих, що зазначені в перспективному плані навчально-виховної роботи педагога. Складаючи конспект заняття, студент-практикант має виявити рівень професійної компетентності, обрати ті інноваційні форми та методи навчання дітей, що відповідають сучасному рівню науки і практики. Конспект залікового заняття має бути прорецензований і затверджений педагогом-наставником за два дні до проведення заняття.

Після проведення залікового заняття відбувається його обговорення присутніми. Студенти-практиканти роблять усебічний аналіз, відзначивши відповідність його змісту програмі, доцільність обраних форм і методів роботи, ефективність його, висловлюють зауваження і пропозиції. Результати обговорення й оцінка за проведення його фіксуються в протоколі обговорення залікового заняття, який студент-практикант подає разом із конспектом у звітну документацію.

6. Вивчення досвіду роботи кращих педагогів закладів. Відвідування занять досвідчених педагогів. Ознайомлення з портфоліо педагогів, їхніми блогами. Відвідування засідань методичних об'єднань педагогічного колективу. Ознайомлення з досвідом роботи педагогів.

Форма звіту: щоденник педагогічної практики, план-конспект залікового заняття, завірений методистом; наочність до залікового заняття, відео презентація наочного посібника, виставка-конкурс наочних посібників.

Важливою складовою частиною роботи студента-практиканта є розробка практикантом **теми науково-дослідної роботи**. До початку педагогічної практики кожен студент-практикант має завершити теоретичне вивчення обраної теми, обґрунтувати її актуальність, сформулювати об'єкт і предмет дослідження, його мету та завдання, зробити певне припущення щодо педагогічних умов розв'язання поставленої у дослідженні мети (висунути

гіпотезу), **розробити методика констатувального та пошукового етапів експериментального дослідження** теми. За період педагогічної практики кожен студент повинен **здійснити експериментальне дослідження** з обраної теми. Важливо не лише зібрати емпіричні відомості, а й проаналізувати їх, зробити відповідні висновки та узагальнення. За наявності відповідних умов за період педагогічної практики можуть бути також проведені окремі етапи **формування етапу експерименту**. В іншому разі студент повинен розробити методика проведення формування експерименту, підготувати необхідні матеріали для її наступної апробації педагогами. Виконання завдань цього змістового модуля коротко фіксується у щоденнику педагогічної практики в той період, коли відповідні види роботи проводилися.

Індивідуальне довготривале завдання: підготовка тексту експериментальної роботи. Звіт про це індивідуальне довготривале завдання студент-практикант подає науковому керівнику роботи, який робить у щоденнику студента-практиканта відмітку про якість його виконання, оцінюючи роботу студента.

Схема самоаналізу педагогічної діяльності вихователя

Вимоги до спостереження та аналізу

Організаційна діяльність вихователя – це ті форми, методи та прийоми, які він використовує для організації дітей на виконання поставлених завдань. Урахування індивідуальних особливостей педагога. Дотримання доброзичливого довірливого тону. Об'єктивне оцінювання праці педагога. Ефективність роботи дошкільного закладу значною мірою залежить від систематичного контролю за чітко розробленою пам'яткою.

1. Перехід від гри до заняття. Раціональне використання часу.
2. Дидактична діяльність – дотримання основних принципів дидактики: доступності, систематичності, послідовності, підбір і раціональне використання посібників, наочності, роздаткового матеріалу, дидактичних ігор, упродовж заняття.
3. Володіння методикою проведення різних типів занять.
4. Використання диференційованого підходу навчання, врахування індивідуальних і фізіологічних особливостей дітей.
5. Забезпечення активізації та формування самостійності дітей у процесі заняття.
6. Мова вихователя, вміння чітко та доступно пояснювати завдання, педагогічний такт. Дотримання доброзичливого довірливого тону, партнерського стилю спілкування з дітьми (темп, тембр, емоційна виразність мовлення вихователя).
7. Раціональне чергування видів діяльності дітей. Оптимальність визначення часового співвідношення частин заняття. За рахунок чого забезпечувалася працездатність дітей на занятті? Які заходи було використано з

метою запобігання втоми дітей на мовленнєвому занятті?

8. Дисциплінованість, взаємовідношення дорослого та дитини, створення емоційно-позитивного психологічного комфорт у дитячому колективі.

9. Засвоєння матеріалу. Оцінка та самооцінка дітей.

10. Яка допомога необхідна вихователю в роботі з цією віковою групою з боку адміністрації.

Оцінювання педагогічної діяльності студентів під час педагогічної практики здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання. Визначено чотири рівні: високий, достатній, середній, низький.

Високий рівень:

- студент показав глибокі знання фактичного матеріалу з дисципліни, вміння використовувати їх у нестандартних ситуаціях, правильно пояснив технологію виготовлення виробу, при підготовці творчо використовував наукову та методичну літературу;

- правильно і чітко визначав мету заняття, яка б відповідала вимогам програми і особливостям матеріалу, що вивчатиметься;

- провів заняття на високому науковому і методичному рівні, досяг поставленої мети;

- забезпечив активність дітей на занятті, розвивав їхні розумові сили: пам'ять, уяву, увагу, логічне, абстрактне та образне мислення;

- правильно розподіляв час на занятті, дотримувався потрібного темпу;

- підтримував дисципліну на занятті за рахунок зацікавленості дітей роботою, здійснював індивідуальний та диференційований підхід до дітей.

Достатній рівень:

- студент забезпечив достатньо високий науковий та методичний рівень заняття;

- загалом правильно побудував структуру заняття, підібрав доцільні методи і методичні прийоми, але допустив при цьому незначні помилки;

- допустив на окремих етапах заняття спад активності дітей, не зумів включити в роботу всіх дітей;

- допускав незначні помилки в усному мовленні;

- досяг поставленої мети.

Середній рівень:

- студент зробив ряд помилок у методиці проведення заняття;

- не зумів належним чином організувати навчальну діяльність дітей, не зацікавив їх темою;

- провів заняття невиразно, не використовував або недостатньо

використовував наочність під час проведення заняття, допускав помилки при поясненні технології виготовлення виробу;

- допускав помилки у знанні фактичного матеріалу;
- не виправляв помилки, яких припускалися діти;
- не забезпечив потрібну дисципліну на занятті;
- робив грубі помилки у власному мовленні, не виправляв мовлення дітей.

Низький рівень:

- студент має поверхові знання з дисципліни;
- виявляє нечіткі знання науково-методичних засад у вивченні художньої праці з дітьми дошкільного віку згідно з БК Дошкільної освіти;
- допускає порушення послідовності викладу навчального матеріалу;
- припускається грубих помилок у викладі навчального матеріалу в ході заняття;

- поверхово володіє традиційними методичними підходами до викладання дисципліни;

- не вміє робити узагальнень та ілюструвати теоретичні положення прикладами щодо методики викладання конкретних тем, застосовувати набуті знання у різних дидактичних ситуаціях;

- студент не досяг поставленої мети (дидактичної, розвивальної, виховної, практичної).

При оцінюванні проведеного заняття також враховується:

- оформлення конспекту заняття;
- зразок виробу;
- вміння студента триматися перед дітьми;
- зовнішній вигляд студента.

Рекомендована література

1. Балабанова Т. Б., Гордіюк Н. В., Люліна З. М. Художня праця в дошкільному навчальному закладі. *Бібліотечка вихователя дитячого садка*. 2006. №9-10. С. 1–17.

2. Веремійчик І. М. Граючись, вчимося. Тернопіль : Мальва-ОСО, 2002. 116 с.

3. Веремійчик І. М. Стежинка до майстерності. Київ : Педагогічна думка, 2002. 128 с.

4. Горошко Н. А. Зображувальна діяльність у дошкільних закладах. Харків : Ранок, 2007. 224 с.

5. Ільченко Т. Б. Орігамі. *Бібліотечка вихователя дитячого садка*. 2003, № 11–12. С. 6–10.

6. Котелянець Ю. С., Агеєва О. В. Казкові пригоди: альбом для розвитку мистецьких здібностей дітей 4-5 років. Київ : Освіта, 2015. 64 с.

7. Котелянець Ю. С., Агєєва О. В. Майстерня чарівників. Альбом з художньої праці для дітей старшого дошкільного віку (осінь – зима). Київ : Оріон, 2019. 64 с.

8. Котелянець Ю. С., Агєєва О. В. Майстерня чарівників. Альбом з художньої праці для дітей старшого дошкільного віку (весна-літо). Київ : Оріон, 2019. 64 с.

9. Котелянець Ю. С., Агєєва О. В. Художня праця: альбом для дітей старшого дошкільного віку. Київ : Освіта, 2013. 96 с.

10. Лыкова И. А. Художественный труд в детском саду. Средняя группа. Москва : Цветной мир, 2010. 144 с.

11. Новикова И. В. Аппликация и конструирование из природных материалов в детском саду. Конспекты занятий с детьми от 3 до 7 лет. Ярославль : Академия развития, 2010. 192 с.

12. Новикова И. В. Поделки из ниток и пряжи в детском саду. Ярославль : Академия развития, 2011. 144 с.

13. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» (нова редакція). У 2ч. / наук. кер. О. Л. Кононко. Київ : МЦФЕР-Україна, 2019.

14. Хомярчук А. П. Пізнаємо, щоб творити. Луцьк : Видавнича книга, 2009. 52 с.

Інформаційні ресурси

www.education.gov.ua – сайт Міністерства освіти і науки України.

www.nbuv.gov.ua – сайт бібліотеки імені В.Вернадського

<https://www.pinterest.com/>

<http://krokotak.com/>

<https://www.youtube.com/channel/UCpHdLCEy47w3wqK4ZuRvnGw>(Paper Magic)

ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДОВКІЛЛЯМ

Метою виробничої педагогічної практики в закладах дошкільної освіти є підготовка студентів до виконання функцій вихователя в закладах дошкільної освіти, набуття практикантами досвіду навчально-виховного процесу в закладах дошкільної освіти, формування фахової компетентності, професійної майстерності, реалізації знань та умінь, необхідних для організації роботи у ЗДО; реалізація студентами-практикантами професійних знань та удосконалення ними навичок самостійної практичної та дослідно-експериментальної діяльності.

Основні завдання педагогічної практики:

– поглиблення та закріплення теоретичних знань з курсу «Методика ознайомлення дошкільників з довкіллям»;

- набуття навичок застосовувати знання в роботі в закладах дошкільної освіти;
- формування вмінь спостерігати й аналізувати педагогічний процес у закладах дошкільної освіти;
- вивчати та використовувати у власній педагогічній діяльності кращий педагогічний досвід у роботі з дітьми дошкільного віку;
- керувати самосійною пізнавальною та практично-дослідною діяльністю дітей;
- формування навичок педагогічного спілкування з дітьми та їхніми батьками, активізації пізнавальної діяльності дошкільників.

Проходження виробничої педагогічної практики в дошкільному навчальному закладі забезпечує формування відповідних *компетентностей* майбутнього вихователя дошкільного навчального закладу:

- знання програмових вимог до вивчення освітніх ліній дошкільного навчання; знання наукових та методичних засад управління в дошкільній освіті та специфіки організації педагогічного процесу в дошкільному навчальному закладі;
- здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях; володіння навичками використання інформаційних і комунікаційних технологій;
- уміння застосовувати інноваційні технології навчання та виховання в закладі дошкільної освіти;
- проектувати зміст навчально-виховної діяльності вихованців відповідно до конкретного освітнього підходу;
- володіння навичками використання інформаційних технологій для розв'язання експериментальних і практичних завдань у галузі педагогічної діяльності.

Завдання виробничої педагогічної практики:

1. Організувати спостереження за об'єктом неживої природи.
2. Провести одне пробне та одне залікове заняття.
3. Розробити конспект для організації колективної праці дітей в природі.
4. Розробити конспект-план прогулянки.
5. Розробити поради для батьків стосовно екологічного виховання дітей дошкільного віку.

Після завершення практики студент у встановлений термін здає на кафедри відповідну документацію:

1. Конспекти пробного та залікового занять.
2. Конспект організації колективної праці дітей в природі.
3. Конспект-план прогулянки.
4. Перелік поради для батьків стосовно екологічного виховання дітей

дошкільного віку.

5. Наочний і методичний матеріал у «Скарбничку студента-практиканта».

Загальні критерії оцінювання виробничої педагогічної практики з методики ознайомлення дошкільників з довкіллям:

«Відмінно»: виконано повний обсяг виробничої навчальної педагогічної практики. Успішна презентація звітної документації; творчий підхід до написання конспектів організації дітей та занять, якісне проведення; виготовлено наочно-дидактичний матеріал, який відповідає педагогічним і гігієнічним вимогам.

«Добре»: виконаний повний обсяг програми навчальної педагогічної практики; під час написання конспектів залікових проєктів допущені помилки. Неповна презентація звітної документації. Наочний дидактичний матеріал потребує довершення.

«Задовільно»: виконано обсяг програми педагогічної практики; поверхова підготовка до проведення залікових занять; нечітка презентація звітної документації, яка може бути доопрацьована за допомогою викладача. Наочний дидактичний матеріал потребує довершення.

«Незадовільно»: не виконаний обсяг програми педагогічної практики; представлена звітна документація не відповідає вимогам. Відсутній наочний дидактичний матеріал.

Критерії оцінювання практики:

Високий рівень:

- всі завдання практики з методики природознавства виконано в повному обсязі, виявлено вміння студента застосовувати та творчо використовувати педагогічні й методичні знання, пов'язані з особливостями та засобами педагогічної діяльності. Виявлено вміння проводити заняття із застосуванням інноваційних технологій педагогічної діяльності, будувати стосунки з дітьми та вихователями. Також продемонстрована активність та ініціативність у підготовці та проведенні занять у закладі дошкільної освіти. Грамотно, відповідно до встановлених вимог складені конспекти з усіх залікових форм роботи в закладі дошкільної освіти. Звіт, який містить всі структурні елементи, подано у встановлений термін.

Достатній рівень:

- завдання виконані правильно, але недостатньо повно. Виявлено вміння студента застосовувати педагогічні та методичні знання, пов'язані з особливостями та засобами педагогічної діяльності. Виявлено вміння проводити заняття, але заняття шаблонні, не виявлено творчого, індивідуального підходу. Вчасно подана на перевірку звітна документація, однак у її оформленні трапляються незначні недоліки.

Середній рівень:

• завдання практики виконано в неповному обсязі, в ході виконання завдань допускалися помилки. Звітна документація оформлена з помилками.

Низький рівень:

• завдання виконано з помилками. Всі завдання практики виконувалися, але допущені неточності. Документація оформлена неповно, з помилками.

Рекомендована література

1. Богущ А. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі: [Підручник для ВНЗ]. Київ : Слово, 2008. 408 с.

2. Бурова А. П. Організація ігрової діяльності дітей дошкільного віку. Тернопіль : Мандрівець, 2010. 256 с.

3. Гаркуша Г. В., Черкасова Ю. М. Дитина і навколишній світ. Розробки занять для дітей 3- 6 років. Харків : Основа, 2008. 202 с.

4. Лисенко Н. В. Теорія і практика екологічної освіти: дошкільник-педагог. Навчально-методичний посібник для ВНЗ. Київ : Слово, 2009. 400 с.

5. Організація спостережень в дитячому садку / упор. О.Ю. Харченко. Харків : Основа, 2007. 319 с.

6. Сокурченко О. О. Формуємо світогляд дитини в ігровій та дослідницькій діяльності. Миколаїв : МОППО, 2008. 124 с.

7. Яришева Н. Ф. Методика ознайомлення дітей з природою. Київ : Вища школа, 1993. 335 с.

ЗАВДАННЯ З МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

1. Завдання з формування емоційного ставлення до музичного мистецтва:

а) розвиток у дітей дошкільного віку відповідного емоційного переживання в процесі сприйняття музики, що потребує від майбутнього вихователя **вмінь**:

– формування уявлення про зв'язок музики з життям та довкіллям;

– емоційно-образно розкривати зміст музичного твору в опорі на життєвий досвід і почуття дитини;

– підтримувати необхідний емоційний настрій;

– у процесі спілкування з музикою викликати у вихованців образи-настрої, образи-ідеї;

– навчити дітей вносити своє розуміння образу в інтерпретацію твору;

б) формування музично-естетичних смаків, потреб, інтересів вимагає **вмінь**:

– розвивати інтерес до музичної культури свого народу, народів світу, до минулого й сучасного в музиці нашої країни й зарубіжного мистецтва;

– організувати вибір художніх творів відповідно до завдань музичного виховання і співвіднести їх із інтересами, потребами і можливостями певної

групи дітей;

– розвивати інтерес до музичного мистецтва як основи художнього пізнання життя.

2. Завдання з формування свідомого ставлення до музичного мистецтва:

а) розвиток у дітей дошкільного віку уявлень про закономірності розвитку музики передбачає наявність **умінь**:

– навчити дітей аналізувати музичні твори, виходячи зі спостереження за розвитком «думки-інтонації»;

– розвивати здібності логічного аналізу музичної форми;

– формувати уявлення про стиль і жанри музичного мистецтва;

– навчати сприймати музику не тільки слухом, але й розуміти її;

б) відпрацювання критеріїв оцінки твору передбачає уміння:

– аналізувати музичний твір на основі творчого уявлення, життєвих асоціацій, інтуїції відповідно до принципів сприйняття цілісності, опори на інтонаційний досвід;

– навчити дітей сприймати та виконувати музику в єдності емоційного та свідомого, художнього й технічного;

– порівнювати твори різних видів мистецтва для розвитку в дітей художніх асоціацій;

– розкривати змістовий світ музики, історико-культурні фактори її створення.

3. Завдання з музичного виховання:

Виконання функцій вихователя в дошкільному закладі передбачає роботу студентів за такими напрямками:

– вивчення особливостей музично-естетичного виховання дітей (форми й методи роботи музичного працівника та дошкільного закладу в цілому);

– ознайомлення з чинною програмою, посібниками з музики для групи, в якій студент проходить практику;

– відвідування занять із музики для вивчення форм і методів роботи в групі;

– оволодіння засобами активізації пізнавальної діяльності дітей, вивчення їх психологічних можливостей;

– вивчення музичних інтересів дітей;

– проведення музичних занять на необхідному дидактичному матеріалі з врахуванням конкретної теми, особливостей групи та найбільш доцільних форм і методів роботи;

– оволодіння формами й методами індивідуальної роботи з дітьми з музично-естетичного виховання в навчальній та поза навчальній діяльності;

– ознайомлення з формами організації заходів із музичного виховання, оволодіння методикою їх проведення;

– застосування найбільш доцільних видів музичної діяльності у процесі роботи з дітьми під час музичних занять та у виховній роботі з метою розвитку їхніх музичних здібностей, інтересів, потреб.

Форми роботи студентів із дітьми:

1. Студенти проводять заняття з музики в групі, в якій проходять практику.
2. Готують розгорнутий конспект з наочністю одного із занять.
3. Проводять дитячу забаву та готують конспект.
4. Студенти-магістри проводять музичне свято, музичне заняття.

Рекомендована література

1. Ветлугина Н. А. Методика музикального виховання в детском саду / Под ред. Н. А. Ветлугиной. Москва : 2010. 270 с.

2. Ветлугина Н. А., Кенеман А. В. Теория и методика музикального виховання в детском саду. Москва, 2013. 255 с.

3. Гончарова О. В., Богачинская Ю. С. Теория и методика музикального виховання. Москва : Академия, 2013. 256 с.

4. От рождения до школы. Инновационная программа дошкольного образования / Под ред. Н. Е. Вераксы, Т. С. Комаровой, Э. М. Дорофеевой. Москва : МОЗАИКА-СИНТЕЗ, 2019. 336 с.

6.9. Виробнича «Педагогічна практика в школі»

Мета практики: розвиток у студентів уміння здійснювати освітній процес у початкових класах на базі сформованих компетентностей та знань із педагогіки, психології й основ теорії методики викладання у початкових класах; забезпечення практичного пізнання студентами закономірностей професійної діяльності та оволодіння способами її організації, вміння вирішувати конкретні методичні завдання згідно з умовами педагогічного процесу; виховання в студентів потреби систематично поновлювати свої знання і творчо застосовувати їх у практичній діяльності.

Завдання практики:

- поглиблення й закріплення теоретичних знань;
- формування та розвиток у майбутніх педагогів вмінь і навичок, професійно значимих якостей особистості;
- вивчення сучасного стану навчально-виховної роботи в закладах загальної середньої освіти, надання їм посильної допомоги в роботі зі здобувачами освіти;

– продовження роботи з формування соціально-психологічних якостей і властивостей особистості майбутнього вчителя, які будуть сприяти успішному виконанню педагогічної діяльності;

– продовження формування професійно-педагогічних умінь студентів із проведення різних форм навчально-виховної роботи;

– застосування знань та умінь, набутих під час вивчення методик та дисциплін психолого-педагогічного циклу в професійній діяльності;

– закріплення, поглиблення та збагачення психолого-педагогічних та спеціальних знань із різних предметів, використання їх при розв'язанні конкретних педагогічних завдань;

– надання можливості студентам виявити себе з професійного боку для можливого подальшого працевлаштування в закладі, де проходить практику;

– формування в студентів навичок організації виховної роботи з дітьми, спираючись на знання з психології, педагогіки та фізіології, враховуючи індивідуальні особливості здобувачів освіти;

– підготовка до проведення в закладах загальної середньої освіти занять із застосуванням активних та інтерактивних методів навчання і виховання;

– виконання функцій керівника в учнівських колективах, проведення індивідуальної роботи з учнями;

– виховання стійкого інтересу до професії вчителя, потреби в педагогічній самоосвіті; вироблення творчого підходу до педагогічної діяльності;

– знайомство з документами, які оформляє та веде вчитель початкових класів;

– розвиток аналітичних і комунікативних умінь і навичок.

У ході проходження студентами виробничої практики вони мають **знати**:

– вимоги до оформлення класної кімнати за вимогами НУШ (нової української школи);

– посадові обов'язки вчителя початкових класів у закладі загальної середньої освіти;

– зміст і сфери професійної діяльності вчителя початкових класів;

– особливості ведення документації, яку оформляє та веде вчитель початкових класів;

– методи, прийоми навчання та виховання, які ефективно можна застосовувати в освітньому процесі початкової школи;

– сучасні теорії навчання та виховання дітей молодшого шкільного віку.

Уміти:

– аналізувати освітні програми;

– виокремлювати випадки вдалого й невдалого педагогічного спілкування з учнями та батьками школярів;

- аналізувати реалізації особливостей формування знань, умінь, навичок та ціннісних ставлень учнів в освітній діяльності;
- складати плани-конспекти окремих уроків та серії уроків за темою з урахуванням різних умов навчання й рівня підготовки учнів; визначати цілі та завдання кожного уроку з урахуванням етапу навчання;
- обирати ефективні прийоми досягнення сформульованих цілей з урахуванням вікових особливостей учнів за етапом навчання;
- проектувати та створювати необхідні наочні посібники й технічні засоби навчання для проведення уроків; складати план та сценарій позакласного заходу;
- установлювати й підтримувати різноманітні контакти: вчитель – клас, вчитель – учень, учень – учень тощо;
- виправляти помилки учнів, розуміти їхній характер та використовувати мовленнєвий спосіб виправлення (перепитування, зорова, вербальна та схематична наочність, екстралінгвістичні засоби тощо);
- уміти публічно виступати перед колективом педагогів, батьків, учнів, керувати своєю поведінкою та настроєм, чітко й упевнено виражати свою думку тощо;
- організовувати виконання накресленого плану;
- навчати учнів найбільш раціональних прийомів самостійної роботи;
- раціонально поєднувати колективні (фронтальні, групові, парні) та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожного етапу навчання;
- здійснювати різноманітні прийоми активізації учнів залежно від їхніх вікових особливостей;
- методично доцільно використовувати традиційні наочні посібники, аудіативні, аудіовізуальні та візуальні технічні засоби навчання;
- проводити позакласні заходи з української мови, організовувати їх відповідно до складеного плану і сценарію;
- реалізовувати загальноосвітній, розвивальний та виховний потенціал уроків;
- формувати й розвивати інтелектуальну та емоційну сфери особистості учня, його пізнавальні інтереси;
- проводити спостереження та комплексний аналіз відвіданих уроків із теоретичним обґрунтуванням різних сторін навчальної діяльності;
- спостерігати, аналізувати та узагальнювати досвід учителів і студентів, переносити ефективні прийоми та форми роботи в практику своєї педагогічної діяльності;
- вивчати методичну літературу й теоретично осмислювати навчальний

процес у формі виступів на методичних семінарах, а також удосконалювати свою роботу, використовуючи нові форми та прийоми навчання;

– оволодіти методами і прийомами роботи з учнями в урочній та позакласній діяльності, здійснювати індивідуальний підхід до дитини, розвивати творчі здібності школярів тощо;

– вивчати особистість дитини, умови й рівень забезпечення педагогічного процесу, аналізувати шкільну документацію, продукти дитячої діяльності;

– уміти розробляти тести, діагностичні картки, складати психолого-педагогічну характеристику тощо;

– уміти виготовляти дидактичні матеріали, грамотно оформлювати приміщення класу, кабінету, виставки, стенди, наочність тощо.

Сформовані/закріплені компетентності: ІК, КЗ 1, КЗ 2, КЗ 3, КЗ 4, КЗ 5, КС 1, КС 2, КС 3, КС 5, КС 6, КС 7, КС 8, КС 9, КСП 1, КСП 2, КСП 3, КСП 4, КСП 5.

Перед початком практики керівник практики факультету організовує та проводить настановчу конференцію, на якій студентів ознайомлюють із завданнями практики та розкривають вимоги щодо оформлення звітної документації. На конференцію запрошуються викладачі-методисти з кафедри методик дошкільної та початкової освіти, з кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти та кафедри практичної психології.

Зміст виробничої практики:

1-ий тиждень. Перебування в закладі загальної середньої освіти для безпосереднього спостереження за освітнім процесом і аналізом змісту діяльності вчителя-вихователя початкових класів або вивчення сайтів ЗЗСО України (за умови перебування в умовах дистанційного навчання та обмежень щодо відвідування освітніх закладів).

1. Заповнення відповідних розділів щоденника: безпосередньо план роботи на 4 тижні практики. Зразок заповнення відповідних сторінок подано в таблиці № 1.

Таблиця №1.

Зразок оформлення розділів щоденника практики

Дата	Зміст роботи	Відмітка про виконання
02.09.	(ПРИКЛАД) Вивчення й аналіз календарних планів учителя. Орієнтовне планування власної роботи.	Виконано. Виконано.
03.09.	Проведення фізхвилинок на уроках та ігрової діяльності на перервах.	Виконано.

2. Фотографії уроків, які проводить учитель, з їх аналізом та підготовка до проведення пробних уроків.

2-ий тиждень. Проведення пробних уроків, позакласних та виховних заходів. Складання їх конспектів та підготовка наочності. Перевірка зошитів учнів. Проведення психологічних спостережень.

3-ій та 4-ий тиждень. Проведення пробних і залікових уроків та заходів. Виконання завдань практики з психології та педагогіки.

Підготовка звітної документації.

Звітна документація:

1. Щоденник із педагогічної практики.

2. Конспекти уроків:

– оформляються в окремих папках із предметів, наприклад, із математики, з української мови тощо;

– до конспектів додається наочність, що передбачена змістом уроків та заходів;

– містять аналіз допущених помилок та оцінку методиста або вчителя.

3. Оформлюється окрема папка з педагогічного модуля: конспект проведення виховних заходів та наукова стаття:

– конспект однієї з форм роботи з батьками (бесіди, круглого столу, батьківських зборів тощо);

– конспект етичної бесіди з учнями класу;

– стаття, що містить аналіз досліджуваної проблеми та спирається на досвід учителя початкових класів (до якого був прикріплений студент), містить аналіз літератури з проблеми та результати власного дослідження або написання тез чи статті на тему зіставлення спадщини В. О. Сухомлинського чи інших видатних педагогів та набутого досвіду роботи з учнями молодших класів для участі в конференції.

4. Окрема папка з матеріалами проведених психологічних досліджень (дослідження та написання характеристики класного колективу).

5. Характеристика-відгук на студента з бази проходження практики (індивідуальна форма, завірена печаткою закладу та підписом керівника закладу).

6. Звіт про результати самостійної роботи на посаді вчителя початкових класів.

Політика виставлення балів із виробничої практики

На основі поточних оцінок за всі види практики виставляється **підсумкова оцінка**, яка затверджується на засіданні кафедр методик дошкільної та початкової освіти та педагогіки дошкільної та початкової освіти.

Враховуються бали, набрані за кожен вид завдань, підготовка та презентація отриманого досвіду, ведення та вчасність подання документації, активність під час обговорення результатів практики на підсумковій конференції.

Розподіл балів, що присвоюються студентам із навчальної дисципліни «**Виробнича (педагогічна практика у школі)**», є сумою балів за виконання практичних завдань та самостійну роботу плюс бали, отримані за творчий підхід до висвітлення результатів практики в науковій періодиці. Впродовж періоду практики студент може набрати максимально 100 балів.

Студент повинен підготувати під час практики пакет матеріалів.

Блок 1. Фаховий. Передбачає виставлення балів методистами кафедри методик дошкільної та початкової освіти (з фаху) за проведені залікові уроки та виконання завдань із методик викладання предметів у початковій школі. Розподіл балів: українська мова – 10 балів; літературне читання – 10 балів; математика – 10 балів; природознавство – 9 балів; трудове навчання – 8 балів; музичне мистецтво – 8 балів. Загальна максимальна кількість балів за фаховий блок – 55.

Блок 2. Педагогічний. Передбачає оформлення й підготовку публікації тез/статті для участі в студентській конференції чи опублікування матеріалів у педагогічній періодиці (5 балів); проведення (заходу), однієї з форм роботи з батьками учнів (10 балів) та проведення залікової етично-моральної бесіди з учнями класу, де студент проходить практику (10 балів). Оцінку за педагогічний блок виставляє методист кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти. Загальна максимальна кількість балів – 25.

Блок 3. Психологічний. Оцінку та нарахування балів за виконання завдань практики з психології (складання характеристики класного колективу) виставляє керівник від кафедри практичної психології. Максимальна кількість балів – 15.

Блок 4. Організаційний. Передбачає підготовку такого відеоконтенту: відео презентація: фільм, ессе, альманах, відеогазета тощо або театралізація, інсценізація, віршована чи прозова презентація й аналіз отриманого досвіду; оформлення документації (щоденника). Максимальна кількість балів – 5. Виставляє оцінку керівник практики на факультеті.

Розподіл балів за змістом роботи подано у Таблиці 2.

Таблиця 2 Розподіл балів за модулями та змістом роботи

№ з/п	Найменування змісту (виду) роботи	Максимальна кількість балів
Фаховий модуль/блок		
1.	Завдання з методики української мови	10 балів
2.	Завдання з методики (літературного) читання	10 балів
3.	Завдання з методики математики	10 балів
4.	Завдання з методики природознавства «Я досліджую світ»	9 балів
5.	Завдання з методики музичного мистецтва	8 балів
6.	Завдання з методики трудового навчання («Дизайн і технології»)	8 балів
		55 балів
Педагогічний модуль/блок		
7.	Проведення етичної бесіди	10 балів
8.	Проведення однієї із форм роботи з батьками	10 балів
9.	Підготовка та написання наукової статті	5 балів
		25 балів
Психологічний модуль/блок		
10.	Проведення психологічних спостережень та написання характеристики класного колективу	15 балів
		15 балів
Організаційний модуль/блок		
11.	Оформлення документації з практики (щоденник, звіт тощо)	5 балів
		Всього 100 балів

Підсумковий контроль за результатами проходження практики:

- проводиться підсумкова конференція;
- виставляється диференційований залік.

За підсумками педагогічної практики студентам виставляється **загальна оцінка**, яка є сумою отриманих балів за результатами виконання усіх видів завдань відповідно до таких блоків/модулів: фахового, педагогічного, психологічного, організаційного та виставляється за шкалою ECTS і національною шкалою. Розподіл балів між модулями такий:

Фаховий – 55 балів; Педагогічний – 25 балів; Психологічний – 15 балів; Організаційний – 5 балів.

Загальна кількість балів не може перевищувати **100 балів**.

Вимоги до оцінювання кожного з модулів розробляються фаховими кафедрами.

Оцінювання відбувається за такою шкалою:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

У разі невиконання завдання одного з блоків/модулів практика вважається не зарахованою.

Рекомендована література

1. Алексюк А. М. Загальні методи навчання в школі. Київ : Радянська школа, 1981. 206 с.
2. Андросова Н. М., Рацул О. А. Педагогічна практика: методичні рекомендації для студентів психолого-педагогічного факультету. Спеціальність: «Початкове навчання». Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2007. 56 с.
3. Бех Т. Д. Проблема методів виховання у сучасній школі. *Педагогіка і психологія*. 1996. № 4. С. 136–140.
4. Виноградова Т. В. Книга класного керівника. Харків : Основа, 2006. 128 с.
5. Виховна система школи / Упор. В. В. Григоращ. Харків : Основа, 2005. 128 с.
6. Гребенькова А. О. Довідник класного керівника: 1–4 класи Харків : Ранок, 2006. 192 с.
7. Григорчук Т. В., Іова В. Ю., Красномовець Л. В. Веселкове дитинство. (Технології виховної роботи з молодшими школярами): навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський : Абетка, 2001. 116 с.

8. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
9. Закон України «Про повну загальну середню освіту» [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
10. Концепція нової української школи [Електронний ресурс] URL: <https://osvita.ua/school/reform/54276/>
11. Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів третіх і четвертих класів Нової української школи. Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.09.2020 № 1146 [Електронний ресурс]. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76726/
12. Мороз І. В., Ярошенко О. Г. Педагогічна практика студентів у загальноосвітніх навчальних закладах: навч. посібник. Київ, 2003. 90 с.
13. Нова українська школа. Матеріали МОН України. [Електронний ресурс]. URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola>
14. Педагогічна практика студентів у загальноосвітніх навчальних закладах (освітньо-кваліфікаційні рівні «бакалавр», «спеціаліст»): начальний посібник / Уклад.: Соловей М. І., Ніколаєва С. Ю., Спіцин Є. С., Кудіна В. В., Бражник Н. О., Демчук В. С. Київ : Ленвіт, 2010. 133 с.
15. Сухомлинський В. О. Батьківська педагогіка. Підгот. до вид. текст, вступ. ст. В. Ф. Шморгун. Київ : Радянська школа, 1978. 263 с.
16. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Вибр. твори: в 5-ти т. Київ : Радянська школа, 1977. Т. 3. С. 5–279.
17. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві Вибрані твори: в 5-ти т. Київ : Радянська школа, 1977. Т. 2. С. 419–654.
18. Сучасні педагогічні технології: навчальний посібник / А. С. Нісімчук, О. С. Падалка, О.Т. Шпак. Київ : Просвіта, 2000. 368 с.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Педагогічний модуль

Методичні поради щодо проведення етичної бесіди

Колективна етична бесіда, її структура:

Етична бесіда – цілеспрямована й організована розмова вчителя з учнями на певну тему з метою ознайомлення їх із правилами поведінки й виховання у них позитивних моральних рис і якостей; формування вмінь і навичок моральної поведінки.

Класифікація етичних бесід:

1) за кількістю учнів:

- індивідуальна (через вчинок дитини, подію);
- групова (за необхідністю);

– колективна (за планом);

2) за стадією підготовленості:

– планова;

– епізодична;

3) за джерелом одержаних матеріалів:

– за прочитаними літературними творами;

– за фольклорними творами;

– на основі прочитаної книги (пов'язана з інсценуванням, розігруванням ролей);

– за переглянутим кінофільмом, виставою;

– на основі статті з дитячої періодики;

– на основі спостережень дітей за явищами в суспільстві, за вчинками людей;

– за проблемним запитанням дітей чи вчителя;

– на основі творів, написаних дітьми на морально-етичні теми;

– пов'язані з розв'язанням моральних завдань;

– бесіди-естафети;

4) за змістом або характером:

– інформаційна або повідомлювальна (мета: дати дітям знання про норми й правила поведінки в суспільстві, пояснити зміст моральних понять);

– проблемна або міркувальна (мета: уточнити неправильні, хибні уявлення про моральні поняття, підготувати до правильних висновків при розв'язуванні моральних завдань);

– обговорювальна (мета: дати можливість оцінити й стимулювати позитивні та гальмувати негативні вчинки, що мають місце в житті окремих дітей і колективу);

– програмувальна (мета: дати дітям алгоритм дії у різноманітних ситуаціях, які потребують певної послідовності в діях чи поведінці – у театрі, бібліотеці, в їдальні...);

– комбінована (поєднує попередні види).

Існує дві структури етичної бесіди:

Традиційна:

1. Початок.

2. Основна частина.

3. Підсумкова частина.

Альтернативна:

1. Зацікавлювальний початок.

2. Обговорення змісту повідомленого матеріалу (з досвіду дітей).

3. Аналіз моральних учинків.
4. Аналіз фактів із літератури та життя дітей.
5. Узагальнювальна бесіда.
6. Встановлення зв'язку з наступними справами.

Розглянемо традиційну структуру більш детально.

1. **ПОЧАТОК БЕСІДИ:** мета: *викликати* в учнів *інтерес* до певної морально-етичної категорії, зацікавити їх моральним фактом та зосередити на ньому увагу. *Методичні прийоми:*

- з'ясування моральних понять (кого ми називаємо чесною людиною?);
- опис конкретного факту чи події;
- розповідь учителя;
- читання вірша або уривка з оповідання на відповідну моральну тему;
- розповідь дітей про бачене, пережите, про свою діяльність і поведінку;
- пригадування встановлених норм і правил поведінки;
- розгляд ілюстрацій, картин, перегляд уривків фільму;
- проголошення крилатого вислову чи прислів'я.

2. **ОСНОВНА ЧАСТИНА:** мета: *пояснення* дітям конкретного *змісту* певної моральної категорії, норми чи правила поведінки, моралі; *викликати* в учнів *емоційне переживання* та відповідне ставлення до фактів, що обговорюються.

В основній частині варто використовувати кілька творів різного жанру з їхнім детальним аналізом і порівнянням, насиченням багатьма видами діяльності для усвідомлення учнями змісту обговорюваної категорії чи поняття.

Методичні прийоми:

- запитання до текстів;
- порівняння декількох творів;
- вікторини;
- розповіді-загадки;
- моральні завдання;
- ситуації морального вибору;
- інсценізація-загадка;
- інсценізація знайомих художніх творів;
- елементи гумору (вірші, жарти, смішинки).

Ситуації морального вибору – це пізнавальне завдання у вигляді короткої розповіді, опису, факту, події із поставленим до неї запитанням. Ситуації бувають чотирьох видів:

1. Пізнавальні (запитання націлені на вчинок дитини, на те, як діяти в цій ситуації).
2. Оцінювальні (ситуація «День народження»).

3. Альтернативні (дітям пропонуються 2–3 готові відповіді, іноді 1 – неправильна).

4. Ситуація абсурду («Кидай обгортку на підлогу», вірші Г. Остера). Запитання до текстів мають подаватися в такій послідовності і в повному обсязі, щоби забезпечити свідоме сприйняття учнями змісту та сприяти емоційному ставленню до описуваних подій чи вчинків.

Види запитань:

1. За змістом події, що сталася (Про кого йдеться в оповіданні? Хто головний герой твору?..).

2. На порівняння 2–3 творів на одну тему (Чим схожі казка «Круть та Верть» і мультфільм «І так зійде»).

3. На з'ясування мотивів учинків людини (Чому Котигорошко пішов битися зі ЗМІЄМ?).

4. На з'ясування наслідків учинків людини (До чого призвели вихваляння Кая з казки «Снігова Королева?»).

5. На встановлення взаємозв'язків між мотивом і наслідком учинку (Якби Котигорошко не захистив свою землю, що могло статися?).

6. На встановлення зв'язку між прочитаним і собою (Чи траплялися з вами подібні події? Чи ви колись ображали друзів?).

7. На з'ясування почуттів героїв (Як ви думаєте, що відчував Малюк, коли летів на спині у Карлсона? Що відчула Дюймовочка, коли вийшла попрощатися із Сонцем перед своїм весіллям із Кротом?).

8. На з'ясування моральних почуттів, що виникають в учнів.

9. Питання на з'ясування ставлення до твору чи до героїв (На кого з героїв ви хотіли би бути схожим? З ким із героїв твору ви хотіли би товаришувати? Кого можна назвати справедливим? Кого брехуном? Чи сподобався вам твір (казка, оповідання, вірш)?).

10. На узагальнення моральної норми або правила поведінки (Який висновок можна зробити з оповідання? Так що ми називаємо чесністю (справедливістю, дружбою, працьовитістю...)? Як же слід поводитися в театрі?).

11. Проблемні запитання (Чи завжди слід говорити правду?).

3. ЗАКІНЧЕННЯ БЕСІДИ: мета: підвести учнів до узагальнення моральних понять, *вивести моральну позицію чи правило.*

Методичні прийоми:

- підсумкова розповідь учителя і виведення моральної позиції;
- формулювання правил поведінки, яких слід дотримуватися учням;
- пригадування прислів'їв на відповідну тему;
- ігри, розгадування кросвордів;

– нагородження знаками, медалями, присвоєння звань («Кращий знавець правил поведінки», «Найдобріша людина», «Знавець народної мудрості»).

Матеріали до проведення етичних бесід:

1. Народна творчість (казки, прислів'я, приказки, загадки, пісні...).
2. Твори дитячої літератури (всіх жанрів).
3. Проблеми, підняті в дитячій періодиці.
4. Інценування, драматизація, сюжетно-рольові ігри.
5. Перегляд мультфільмів, вистав, кінофільмів, картин.
6. Спостереження самих дітей за явищами суспільного життя, вчинками дітей.

7. Бесіди за проблемними запитаннями.
8. Бесіди на основі моральних задач і ситуацій.
9. Твори на моральні теми, написані дітьми.

ПІДГОТОВКА до етичних бесід:

Педагог: 1) підбирає тему; 2) визначає мету; 3) добирає матеріал; 4) готує конспект і обладнання.

Можна провести анкетування «Які оповідання читали на ... тему; Чи є у тебе друг? тощо.

Учні готують: 1) розповіді на тему; 2) випадки із життя; 3) вірші, прислів'я; 4) інценівки (завчасно); 5) пісні; 6) переглядають кінофільми, виставки, екскурсії.

Умови ефективності проведення етичної бесіди:

- дотримання всіх етапів етичної бесіди;
- всі колективні етичні бесіди проводяться в позаурочний час 1 раз на місяць; тривалість у 1–2 класах – 20-25 хв., у 3–4 класах – 30-40 хв.;
- актуальність вибору теми;
- різноманітність тематики етичних бесід;
- підбір ілюстративного матеріалу та інших засобів (врахування при цьому індивідуальних та вікових особливостей);
- правильна постановка запитань;
- опора на життєвий досвід дітей;
- залучення дітей до підготовки і проведення етичних бесід;
- створення невимушеної атмосфери (відсутність моралізації);
- активність дітей під час бесіди, можливість висловлювати думки всім дітям;
- уведення елементів зацікавлення та пізнання нового;
- обов'язкове виведення висновку або правил моральної поведінки;
- підкріплення теоретичних знань формуванням моральної поведінки дітей;

- правильна організація життя дітей після ЕБ;
- вправляння дітей у вивченні правил поведінки та спостереження за їхнім дотриманням.

Тематика етичних бесід:

- Про добро і зло.
- Про дружбу й товаришування.
- Про чесність і справедливість.
- Про вихованість і тактовність.
- Про мужність і сміливість.
- Про повагу до старших.
- Про бережливість.
- Про чуйність і милосердя.
- Про обов'язок, відповідальність.
- Про охайність.
- Про етикет.
- Про культуру мовлення.
- Про любов до навколишнього.
- Про здоровий спосіб життя.
- Про терпимість.
- Про поведінку в транспорті (їдальні, театрі, у гостях тощо).

Методист-керівник із виховної роботи використовує такі критерії оцінювання залікових виховних заходів (етичної бесіди):

10–9 балів ставиться, якщо, враховуючи настанови методиста й учителя або спираючись на зразки методичних матеріалів, грамотно в методичному та мовному аспектах сплановано захід, визначено реальні цілі, конкретні етапи виховного заходу та методичні прийоми для досягнення поставлених цілей на кожному з них. При цьому:

- повністю реалізовано виховний, розвивальний та освітній потенціал виховного заходу;
- методичні прийоми відповідають цілям та етапу заходу;
- правильно встановлено послідовність і співвідношення різних видів роботи;
- правильно розподілено час проведення виховного заходу;
- якщо студент упевнено проводить захід (практично не робить помилок, помічає помилки учнів і володіє способами їх виправлення);
- володіє прийомами активізації всіх учнів класу і здійснює індивідуальний підхід до них;

- практикант грамотно використовує технічні та інші допоміжні наочні засоби в освітньому процесі як наявні, так і самостійно виготовлені;
- грамотно проводить ігри, конкурси та інші види та форми роботи.

8–6 балів ставиться, якщо, враховуючи настанови методиста й учителя або спираючись на зразки методичних матеріалів, грамотно в методичному і в практичному аспектах сплановано конкретні етапи виховного заходу та методичні прийоми для досягнення поставлених цілей на кожному з них, і в результаті реалізації запланованих дій цілі виховного заходу досягнуті в цілому, але план виконано неповністю. При цьому:

- не в повній мірі реалізовано виховний, освітній або розвивальний потенціал заходу;
- в основному правильно встановлено послідовність і співвідношення різних видів виховної роботи;
- студент дає чіткі установки на виконання учнями різних завдань, встановлює і підтримує доброзичливу атмосферу в класі;
- уміє викликати інтерес до більшості дій, що виконуються на заході;
- практикант використовує наявні і самостійно виготовлені посібники, але методика їх використання не завжди раціональна;
- грамотно проводить ігри, конкурси тощо.
- виявлено вміння проводити заняття, але дещо в шаблонні.

5–3 бали ставиться, якщо, враховуючи настанови методиста й учителя або спираючись на зразки методичних матеріалів, студент в основному правильно в методичному і практичному аспектах спланував виховний захід, визначив цілі, етапи заходу, методичні прийоми для досягнення цілей, що були поставлені, і в результаті реалізації запланованих дій цілі заходу досягнуті неповністю. При цьому:

- не в повній мірі реалізовано виховний, освітній, розвивальний потенціал заходу;
- методичні прийоми не відповідають меті;
- мають місце порушення послідовності структури заходу та співвідношення навчально-виховних дій;
- практикант не помічає в багатьох випадках помилок учнів;
- недостатньо володіє прийомами активізації всіх учнів, не здійснює індивідуальний підхід до них;
- нераціонально використовує наочні посібники; студент постійно користується конспектом під час проведення заходу і не може скоригувати свою діяльність у разі необхідності.

2–1 бал ставиться, якщо студент лише частково виконав заплановані дії

під час проведення виховного заходу. Методичні прийоми, які використав студент-практикант, були нераціональні, а мета заходу була досягнута частково. Виявлені проблеми встановлення контакту, не сформовані вміння проводити відповідні види педагогічної діяльності.

Методичні поради щодо взаємодії вчителя (студента-практиканта) з батьками учнів

Щоби налагодити спілкування з батьками, вчитель-вихователь має володіти:

- педагогічними та психологічними знаннями;
- вміннями передавати ці знання батькам;
- любити дітей.

Існують такі *правила* встановлення контакту з батьками в ході спілкування:

Перше правило. В основі роботи педагога-вихователя з родиною повинні бути заходи, спрямовані на зміцнення та підвищення авторитету батьків. У спілкуванні з батьками *слід уникати категоричного тону*, який може спровокувати образи, роздратування. Нормою мають стати стосунки, засновані на взаємоповазі. Цінність їх полягає у розвитку почуття власної відповідальності, вимогливості, громадянського обов'язку як учителів, так і батьків.

Неприпустимим є повчальний, авторитарний, категоричний тон у спілкуванні та роботі вихователя, оскільки це може ображати, дратувати та бути незручним для інших учасників діалогу. Потреба батьків порадитись після категоричних «повинні», «зобов'язані» зникає. Єдина правильна норма взаємин учителів і батьків – *взаємна повага*. Тоді й формою контролю стає обмін досвідом, порада та спільне обговорення, єдине рішення, що задовольняє обидві сторони. Цінність таких відносин у тому, що вони розвивають і у вихователів, і в батьків почуття відповідальності, вимогливості, громадянського обов'язку.

Друге правило. Довіра до виховних можливостей батьків. *Підвищення рівня їхньої педагогічної культури й активності у вихованні.*

Психологічно батьки готові підтримати всі вимоги, справи та починання навчального закладу. Навіть ті батьки, які не мають педагогічної підготовки та вищої освіти, із глибоким розумінням і відповідальністю ставляться до виховання дітей.

Третє правило. *Педагогічний такт*, неприпустимість необережного втручання в життя родини.

Вчитель-вихователь – особа офіційна. Але за родом своєї діяльності він мусить торкатись інтимних сторін життя родини, нерідко він стає вільним чи

мимовільним свідком відносин, приховуваних від чужих. Хороший вихователь у родині не чужий. У пошуках допомоги батьки йому довіряють таємне, радяться. *Якою би не була родина, якими би вихователями не були батьки, вчитель повинен бути завжди тактовним, доброзичливим.* Усі знання про родину він повинен залучати на утвердження добра, допомоги батькам у вихованні.

Четверте правило. Життєстверджувальне налаштування в рішенні проблем виховання, *опора на позитивні якості дитини, на сильні сторони сімейного виховання. Орієнтація на успішний розвиток особистості.* Виховання не буває без труднощів, суперечностей і несподіванок. Їх треба сприймати як прояв закономірностей розвитку, тоді складності, суперечності, несподівані результати не викликають негативних емоцій і розгубленості педагога.

Дбаючи про ефективну взаємодію з батьками, вчитель-вихователь повинен враховувати важливість таких чинників:

1. *Запрошення батьків до співробітництва.* Доброзичливість, відкритість у спілкуванні з батьками – перший крок до співпраці з ними.

2. *Дотримання позиції рівноправності.* Об'єднання зусиль учителя та сім'ї школяра можливе за взаємного визнання ними рівноправності. Перший крок має зробити вчитель, оскільки до цього його зобов'язує професійний обов'язок.

3. *Визнання важливості батьків у співпраці.* Учитель повинен завжди наголошувати на важливій ролі батьків у вихованні та розвитку дитини.

4. *Вияв любові, захопленості їх дитиною.* Батьки, відчувши доброзичливість учителя, більш охоче спілкуються з ним, налаштовуються на співпрацю.

5. *Пошук нових форм співпраці.* Учитель може запропонувати одному з батьків організувати батьківські збори, разом визначивши їхню тематику, структуру тощо. Особливо корисний обмін думками з батьками щодо налагодження взаєморозуміння з дітьми.

Педагогічної взаємодії з сім'єю мають відбуватися на основі *принципів цілісного педагогічного процесу.* Серед них:

1. *Принцип гуманізації взаємодії з сім'єю* здійснюється на підставі таких правил: ціннісного ставлення до сім'ї; особистісно-орієнтованого ставлення; дотримання суб'єкт-суб'єктних відносин у взаємодії з сім'єю; опори на позитивні аспекти.

2. *Принцип цілеспрямованості* передбачає ретельну розробку стратегії і тактики процесу взаємодії з сім'єю; педагогічний моніторинг цього процесу.

3. *Принцип систематичності і послідовності* у взаємодії з сім'єю вимагає системного підходу до вирішення проблем сім'ї, постійної діагностики й корекції педагогічної взаємодії з сім'єю.

4. *Принцип урахування вікових, індивідуальних та особистісних рис*

потребує реалізації таких правил: центрації уваги на педагогічній ситуації розвитку дитини в сім'ї; культурологічного підходу до розвитку особистості як дитини, так і дорослого в сім'ї.

Колективні та групові форми взаємодії освітнього закладу та батьків:

– батьківські збори (можуть проходити у вигляді круглого столу, тематичної дискусії, обміну досвідом батьківства та ін.);

– батьківський лекторій спрямований на підвищення педагогічної культури батьків, їхньої психолого-педагогічної компетенції в сімейному вихованні, на вироблення єдиних підходів сім'ї та освітнього закладу до виховання дітей;

– практикуми, відео- та психотренінги, диспути, демонстрація кіно- та відеофільмів на педагогічні теми і подальше спільне обговорення;

– вечори запитань і відповідей, телекомунікаційні комп'ютерні конференції та проекти;

– батьківський актив (батьківський комітет) формується з метою підвищення ефективності участі батьків і дітей у вирішенні проблем життя колективу освітньої установи, організації спільних справ;

– систематичні зустрічі батьківських комітетів із адміністрацією, педагогами з метою складання планів спільних дій;

– батьківський клуб потрібен для залучення більшого числа батьків у активне обговорення питань виховання й навчання дітей; організація при ньому диспутів і дискусій із актуальних проблем виховання; організація вечорів відповідей і питань із залученням психологів, юристів, медичних працівників та інших фахівців;

– тематичні конференції за участю педагогів і батьків, а також представників науки, культури та громадських організацій;

– відкриті заняття для батьків, Дні відкритих дверей;

– залучення батьків до організації і проведення гурткових і факультативних занять; батьківські школи за інтересами та ін.

Критерії оцінювання проведеної форми роботи з батьками:

10–9 балів ставиться, якщо, враховуючи настанови методиста і вчителя або спираючись на зразки методичних матеріалів, грамотно в методичному та мовному аспектах сплановано захід із батьками, визначено реальні цілі, конкретні етапи виховного заходу та методичні прийоми для досягнення поставлених цілей на кожному з них. Студент почувався впевнено та не користувався конспектом.

8–6 балів ставиться, якщо, враховуючи настанови методиста і вчителя або спираючись на зразки методичних матеріалів, грамотно в методичному і в практичному аспектах сплановано конкретні етапи виховного заходу та

методичні прийоми для досягнення поставлених цілей на кожному з них, і в результаті реалізації запланованих дій цілі виховного заходу досягнуті в цілому, але план виконано неповністю. Студент почувався досить упевнено та не користувався конспектом.

5–3 бали ставиться, якщо, враховуючи настанови методиста і учителя або спираючись на зразки методичних матеріалів, студент частково правильно в методичному і практичному аспектах спланував захід із батьками, визначив цілі, етапи заходу, методичні прийоми для досягнення цілей, що були поставлені, і в результаті реалізації запланованих дій цілі заходу досягнуті неповністю.

2–1 бал ставиться, якщо студент лише частково виконав заплановані дії під час проведення заходу з батьками. Методичні прийоми, які використав студент-практикант, були нераціональні, а мета заходу була досягнута частково. Виявлені проблеми встановлення контакту, не сформовані вміння здійснювати відповідні види педагогічної діяльності.

Вимоги до написання наукової статті

Вимоги до структури статті:

- постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями;
- аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми, і на які спирається автор, виділення не висвітлених раніше аспектів загальної проблеми, яким присвячується стаття;
- формулювання мети статті (постановка завдання);
- виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням здобутих результатів;
- висновки та перспективи подальших розвідок напряму.

При поданні статті авторам слід дотримуватися таких вимог:

- не здійснювати ущільнення або розрідження інтервалів між літерами;
- не відбивати абзаци табуляціями або багаторазовими пробілами;
- використовувати лапки формату «»;
- між ініціалами та прізвищем ставити нерозривний пробіл (Ctrl+Shift+пробіл);
- використовувати лише графічні елементи, виконані в графічних редакторах із високою якістю деталей;
- вирівнювати текст за шириною сторінки; не виставляти примусові переноси, не архівувати, не накладати заборону на редагування;
- для відправки в редакцію файлу використовувати формат DOC.

Порядок оформлення матеріалів:

Назва статті подається українською мовою великими літерами, по центру жирним шрифтом.

Ім'я та прізвище(а) автора(ів) друкується після назви через 1 рядок симетрично тексту. Під прізвищем автора в дужках маленькими літерами зазначити – *магістрант, курс, факультет* (без абревіатур, курсивом, розміщення по центру сторінки). У наступному рядку зазначається *назва навчального закладу, місто* (без абревіатур, курсивом, розміщення по центру сторінки). Через інтервал – учений ступінь та звання, ініціали та прізвище наукового керівника (див. зразок оформлення заголовка статті).

Анотація (3–5 рядків) та *ключові слова* (не більше 5) українською мовою (без абревіатур, курсивом).

Основний текст подається далі через один рядок. Цитування й посилання на використані джерела мають відповідати загальним правилам: на зразок [1, 35] (див. Бюлетень ВАК України. 2009. № 5).

Через 1 рядок після основного тексту статті по центру друкується **«Бібліографія» жирним шрифтом** та в алфавітному порядку або в порядку посилання подається бібліографічний апарат, оформлений відповідно до вимог державного стандарту (ДСТУ 3582-97 «Інформація та документація. Скорочення слів в українській мові в бібліографічному описі. Загальні вимоги та правила»).

Обсяг роботи – 3–5 повних сторінок, через 1,5 інтервали, розмір шрифту – 14 Times New Roman. Поля: угорі – 20 мм, знизу – 20 мм, ліворуч – 20 мм, праворуч – 20 мм; абзац – 1,25.

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ СТАТТІ

ЗАГОЛОВОК СТАТТІ

Ірина Шевченко

*(студентка 2 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти
факультету педагогіки та психології
Центральноукраїнський державний педагогічний
університет імені Володимира Винниченка,
м. Кропивницький*

Науковий керівник – канд. пед. наук, доцент М. В. Багорова

Анотація. ... (3–5 рядків).

Ключові слова: ... (не більше 5).

Текст статті

Бібліографія

1. Баранюк І. Г. Василь Сухомлинський про гармонію емоційно-образного та логіко-розумового у вихованні дитини. *Рідна школа*. 2017. № 4. С. 15–17.
2. Довга Т. Я., Рацул А. Б. Педагогіка: інформативний виклад: навч. посіб. Київ : Слово, 2016. 344 с.
3. Макаренко А. С. Деякі висновки з мого педагогічного досвіду: в 7 т. Київ : Радянська школа, 1954. Т. 5. С 209–230.
4. Ткаченко О. М. Етнопедагогічна компетентність педагога: монографія Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. 414 с.

Критерії оцінювання статті:

5 балів: стаття написана грамотно та відповідає всім вимогам.

4–3 бали: частково порушена структура написання статті та допущено 1–2 помилки.

2–1 бал: порушена структура статті або в статті допущені помилки та є невідповідність вимогам.

0 балів: студент не виконав завдання або зробив грубі помилки, є невідповідність вимогам написання наукової статті.

ЗАВДАННЯ З ПСИХОЛОГІЇ

Завдання з психології під час педагогічної практики передбачає дослідження класного колективу та складання його психолого-педагогічної характеристики.

Виходячи з цілей та умов психологічної практики, студенти мають вирішити такі конкретні завдання:

1. Навчитися формувати перше враження про класний колектив на основі бесід із учителями, вихователями, адміністрацією школи, вивчення документів, що відображають життя класного колективу.

2. Встановити довірливий, тісний контакт із класом та провести кілька (**не менше трьох**) психолого-педагогічних досліджень, що допоможуть встановити особливості взаємин між членами колективу та рівень розвитку класного колективу.

3. Написати **психолого-педагогічну характеристику класу** як колективу, спираючись на схему, передбачену програмою вивчення класу.

Вимоги до звіту практиканта про виконання завдання з психології

Звіт студента повинен містити **три основні документи**:

- 1) щоденник спостережень за класом;
- 2) матеріали проведених експериментальних досліджень;
- 3) психолого-педагогічну характеристику класу як колективу, складену на основі запропонованої схеми та результатів дослідження класного колективу.

До звіту додаються матеріали й документи, що розкривають результати дослідження класного колективу: фотографії школярів, письмові твори або роздуми учнів про свій клас, дані анкетування, відгуки батьків, вчителів тощо.

У **щоденнику** в описовій формі подаються основні результати спостереження за поведінковими проявами міжособистісних стосунків між учнями класу, а також враження про клас, одержані під час виховних заходів та різних подій в житті класного колективу. Спостереження повинні вестися протягом всього періоду практики, розгорнуті протоколи мають детально фіксувати не менше **5** днів навчальної діяльності учнів класу, або такої ж кількості спільних заходів (змагання, екскурсія, свято тощо). Кожен протокол завершується обов'язковим аналізом даних спостереження.

Експериментальні дослідження здійснюються за допомогою діагностичних методик, до яких належать як високо формалізовані тестові, так і неформалізовані, анкетні. Матеріали експериментальних досліджень, бланки, підрахунки та ін. оформлюються окремими протоколами, підшиваються,

підклеюються або міцно закріплюються й додаються до звіту. До протоколів долучаються додатки у вигляді зведених таблиць кількісних показників із подальшим якісним аналізом.

Враховуючи вікові та індивідуальні особливості молодших школярів, вважаємо за необхідне наголосити на доцільності визначення соціального статусу кожного члена класного колективу та рівня згуртованості класу за допомогою малюнкових тестів, опитувальників та анкет (процедуру визначення краще проводити в ігровій формі).

На основі результатів психолого-педагогічних досліджень складається психолого-педагогічна характеристика класу як колективу.

У висновках звіту про результати виконаного дослідження класного колективу слід відзначити основні труднощі й проблеми, що виникли в ході роботи практиканта, відзначити умови й фактори успішного здійснення програми дослідження. Бажано також висловити деякі власні пропозиції науково-практичного та організаційно-методичного характеру.

Програма вивчення класу як колективу:

1. Загальні відомості про клас. Кількість учнів (стать, національність, вік). Коли та за яких обставин склався колектив? Загальні відомості про успішність, відвідування, дисципліну.

2. Структура класного колективу. Ступінь організованості колективу: міцний, організований чи розрізнений клас. Товариські взаємини в класі.

Характеристика лідерів у класі. Коротка характеристика активу класу та його діяльності. Наскільки актив виконує свої обов'язки, як він розподіляє функції.

Чи є в класі неофіційний актив (які взаємини склалися між офіційним та неофіційним активами)?

Чи є в класі пасивні, ізольовані учні? Причини їхньої пасивності, способи корекції.

Чи є в класі групи, яка їхня спрямованість, на якій основі вони склалися?

3. Спрямованість класу як колективу. Чим живе клас, чи є спільна мета, спільні колективні інтереси (гуртки, ігри), як вони впливають на навчання? Громадська думка в класі, ідейний рівень класу, взаємини колективу й окремих учнів. Критика й самокритика в класі. Взаємини з іншими класами.

Як діти ставляться до порушення норм моралі?

Які взаємини складаються з дітьми різних національностей?

Чи є в класі діти, які цікавляться релігією?

4. Підготовленість класу за видами діяльності.

Характеристика навчальної діяльності класу: Рівень загального розвитку учнів, широта інтересів. Улюблені уроки учнів. Вимоги до навчальної

діяльності з боку активу класу й один з одним. Негативні й позитивні прояви взаємодії і взаємодопомоги в навчальній роботі (взаємодопомога чи підказка, списування). Провідні мотиви навчання.

Трудова діяльність. У яких видах спільної діяльності бере участь клас? Чи має клас досвід спільної діяльності, яка її результативність? Чи виявляється інтерес класу в успіхах спільної діяльності? Як колектив реагує на труднощі й невдачі?

Громадська діяльність класу.

Інші види діяльності. Інтерес у класі до мистецтва, літератури, спорту, художньої самодіяльності. Форми вияву цього інтересу. Чи відвідують діти театри, кінотеатри? Чи обговорюють книжки, вистави?

5. Психологічна єдність класу як колективу:

Інтелектуальна єдність класу. Чи розуміють учні один одного? Чи спостерігається в класі загальна думка про можливості й недоліки класу? Як діти реагують на критичні зауваження з боку однокласників, учителів, учнів інших класів? Чи спостерігається критичне обговорення недоліків і бажання їх виправити? Яка спостерігається атмосфера в класі?

Емоційна єдність класу. Який настрій домінує в класі? Чи є симпатія, увага, чуйність один до одного? Як учні переживають успіхи та невдачі свого класу? Чи подобається дітям бути разом, де вони проводять вільний час? Чи виявляють діти співчуття один до одного? Чи є в класі діти, з якими ніхто не товаришує? Спробуйте визначити причину цього.

Вольова єдність класу. Чи може клас переборювати труднощі для досягнення загальної мети? Чи можуть діти самостійно ставити загальні цілі? Чи можуть учні довго працювати над поставленим завданням і довести справу до кінця? Чи можуть стримувати почуття, коли цього вимагає загальна справа?

6. Педагогічне керівництво класом як колективом. Необхідно дати характеристику стилю педагогічного керівництва вчителя. Описати стиль педагогічного спілкування з учнями. Які особисті якості вчителя впливають на учнів? Чи поважають учителя учні? Як здійснюється індивідуальний підхід до учнів? Чи уважний вчитель до всіх учнів класу? Чи має він педагогічний такт?

7. Характеристика роботи вчителя з батьками. Дайте характеристику собі як учителю.

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ ЗВІТУ

Міністерство освіти і науки України
Центральноукраїнський державний педагогічний університет
імені Володимира Винниченка

кафедра практичної психології
факультет педагогіки та
психології

Вивчення класного колективу Звіт про виконання завдання з психології

студента (ки) ____ курсу ____ групи
спеціальності _____
факультету педагогіки та психології

Прізвище, ім'я, по батькові

Керівник практики:

Прізвище, ініціали

науковий ступінь, вчене звання
Термін практики _____

Кропивницький
(рік)

ФАХОВИЙ МОДУЛЬ ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Метою педагогічної практики є узагальнення, систематизація та поглиблення знань із методики навчання української мови та літературного читання, реалізація теоретико-методичних підходів до навчання молодших школярів української мови, формування фахових компетентностей, формування досвіду практичної діяльності відповідно до сучасних вимог загальної початкової освіти.

Основні завдання педагогічної практики:

- поглибити та узагальнити теоретичні знання з методики навчання української мови та літературного читання молодших школярів;
- формувати практичні навички організації освітнього процесу з навчання молодших школярів української мови та літературного читання на уроках та у позаурочній діяльності;
- оволодіти практичними вміннями та навичками застосування сучасних методів, прийомів, форм та засобів формування мовленнєвої, мовної, комунікативної та читацької компетентностей молодших школярів;
- розвивати вміння творчо підходити до розробки, організації та реалізації освітнього процесу з навчання української мови та літературного читання молодших школярів;
- застосовувати інноваційні освітні технології навчання української мови та літературного читання молодших школярів;
- вивчати та впроваджувати передовий педагогічний досвід роботи вчителів початкової школи з навчання української мови та літературного читання;
- розвивати інтерес та творче ставлення до педагогічної діяльності вчителя початкової школи, спрямованої на оволодіння молодшими школярами українською мовою як засобом спілкування.

У процесі проходження педагогічної практики в початковій школі студенти набувають таких **компетентностей**:

- вільно орієнтуватись у змісті сучасних освітніх програм, підручників та навчальних посібників з української мови та літературного читання для закладів загальної середньої освіти;
- визначати та ефективно реалізовувати на практиці цілі та завдання навчання мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі;
- обирати необхідні засоби, форми, методи і прийоми організації діяльності учнів у процесі навчання української мови та літературного читання;
- моделювати й організовувати процес навчання мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі;
- об'єктивно оцінювати знання й вміння учнів із української мови та літературного читання відповідно до сучасних критеріїв оцінювання навчальних досягнень молодших школярів;
- упроваджувати сучасні освітні технології, інноваційні підходи, передовий педагогічний досвід до реалізації змісту мовно-літературної освітньої галузі в початковій школі;
- розв'язувати проблемні питання в конкретній ситуації педагогічної діяльності вчителя початкових класів, що пов'язані з навчанням молодших школярів української мови;

– критично оцінювати власну педагогічну діяльність, визначати як позитивні, так і негативні її аспекти, пропонувати власні варіанти усунення недоліків.

Завдання:

1. За період практики **відвідати** та проаналізувати всі уроки української мови та літературного читання, які проводяться в закріпленому за практикантом класі. Всі конспекти уроків відобразити у **щоденнику спостережень** (оформити «фотографії» відвіданих уроків), подати до них коментарі, зауваження та пропозиції.

2. Розробити та провести по **два-три пробних уроки** української мови та літературного читання. Конспекти пробних уроків та необхідна наочність додаються до документації з педагогічної практики.

3. Провести **два залікові уроки**: з української мови та літературного читання або навчання грамоти (читання та письма), якщо практика проходить у першому класі. Структури залікових уроків повинні містити використання інноваційних технологій навчання.

4. Теми та конспекти залікових уроків повинні бути узгоджені з вчителем та **затверджені методистом** не пізніше ніж за три дні до їх проведення.

5. **Конспекти залікових уроків** оформлюються окремо. У разі відсутності методиста на заліковому уроці до конспектів додаються відео проведеного уроку та розгорнуті рецензії вчителя, зазначаються оцінки за проведені уроки. Підпис вчителя повинен бути затверджений печаткою закладу загальної середньої освіти, в якому проходить педагогічна практика.

6. **До проведених залікових уроків** додається використана **наочність** або електронна презентація матеріалів.

У процесі підготовки до залікового **уроку української мови** необхідно врахувати його тип і структуру. Для залікових уроків 2–4 класів обираються уроки вивчення нового матеріалу або комбіновані, оскільки обов'язковим етапом їх є сприймання та усвідомлення нового матеріалу. Урок може бути присвячений вивченню **граматичного** або **орфографічного** матеріалу. Під час розробки конспекту залікового уроку практикантам слід звернути особливу увагу на такі складові уроку:

1. Графіко-орфографічну п'ятихвилинку, яка містить:

– роботу над графемою (повторення структури (великої чи малої) букви за генетичним методом, алфавітним порядком чи складністю написання для учнів даного класу);

– з'єднання букви (верхнє, середнє, нижнє);

– роботу над значенням слів (добираються тематичні групи слів, споріднені слова, синоніми, антоніми з даною графемою);

- букву, яку прописують учні в словах у різних позиціях: на початку, в середині та у кінці;
- роботу над правописом слів із даною літерою (повторення раніше вивчених правил правопису), робота зі словниковими словами;
- елементи комбінованого часткового мовного розбору на основі записаних слів або списаного/складеного (переконструйованого, редагованого) учнями речення.

Підсумок проведеної роботи має бути спрямований на оцінювання знань, умінь і навичок учнів із раніше вивчених тем та підготовку школярів до вивчення нового матеріалу.

Обсяг виконаних завдань має відповідати нормам:

для 2 класу – 2 рядки;

для 3 класу – 2–3 рядки;

для 4 класу – до 5 рядків.

2. Відповідну **систему роботи над новим матеріалом** із урахуванням особливостей вивчення граматичного чи орфографічного матеріалу, вимог до проведення відповідної системи вправ.

Якщо на уроці опрацьовується новий **граматичний матеріал**, то основними етапами уроку під час його опрацювання повинні бути:

I. Аналіз мовного матеріалу з метою виділення істотних ознак поняття.

II. Узагальнення істотних ознак, введення терміну.

III. Уточнення суті ознак поняття й зв'язків між ними; засвоєння граматичних ознак поняття; формулювання правила.

IV. Конкретизація вивченого поняття на основі виконання вправ, які вимагають практичного застосування знань.

Послідовність виконання граматичних вправ: аналітичні, конструктивні, творчі.

У процесі виведення **орфографічного правила** необхідно дотримуватися таких етапів:

I. Розкриття сутності правила.

II. Оволодіння учнями формулюванням правила.

III. Використання правила на практиці (якщо можливо, то за допомогою алгоритму чи алгоритмічного припису).

Послідовність орфографічних вправ:

1) вправи, які готують до виведення правила, тобто вправи на спостереження за мовним матеріалом.

2) вправи розпізнавального характеру (усні чи письмові), спрямовані на виділення орфограми та співвіднесення написання слова з вивченим правилом правопису.

3) вправи на часткове застосування правила, які відображають процес поетапного формування орфографічної навички.

4) вправи на повне застосування правила – вправи творчого характеру.

3. Один із видів **мовного розбору**, який зумовлено метою уроку, – фонетичний, морфемний, морфологічний чи синтаксичний (відповідно до знань, умінь і навичок учнів згідно з вимогами програми 2–4 класу (повний або частковий, усний або письмовий)).

4. Реалізацію завдань із **розвитку мовлення** учнів: роботу над словом, словосполученням, реченням чи текстом.

Робота над **словом** передбачає:

– розкриття лексичного значення слова; роботу із синонімами, антонімами, багатозначними словами, словами, вжитими в прямому й переносному значенні, омонімами, фразеологізмами, емоційно забарвленою лексикою; активізацію лексичного запасу; запобігання помилкам та подолання помилок інтерференційного характеру.

Робота над **словосполученням**:

– пояснення значення словосполучень; встановлення зв'язків між головним словом і залежним за допомогою запитань; виділення словосполучень із речень та самостійну їх побудову.

Робота над **реченням**:

– спостереження за інтонаційною особливістю речень у тексті; поширення речень; встановлення зв'язку слів у реченні; побудову речень із опорою на сюжетну гру, малюнок, зразок, графічну модель і т. ін.

Робота над **текстом**:

– робота над усвідомленням особливостей побудови тексту залежно від теми, мети та загальної ситуації мовлення; роботу з текстами різних стилів (художні, науково-популярні, публіцистичні);

– робота з текстами різних типів за метою висловлювання (розповідь, опис, міркування) та засвоєння правил їх побудови; формування вмінь будувати власні зв'язні висловлювання, дотримуючись послідовності складових частин (зачин, основна частина, кінцівка) та логіки викладу.

5. Дотримання орієнтованого **обсягу виконаних письмових завдань** на уроці:

для 2 класу – 30–40 слів;

для 3 класу – 50–60 слів;

для 4 класу – 60–80 слів.

6. Використання **шкільних словників та дидактичних посібників**.

7. Використання **наочності** (таблиць, опорних схем, алгоритмів, картинного плану уроку, презентацій із відповідною самостійною роботою учнів із ними).

У процесі добору та самостійного виготовлення наочності до уроку необхідно враховувати **такі вимоги**:

- естетичне оформлення;
- виховний характер;
- відповідність меті й завданням уроку;
- відповідність перцептивним можливостям та закономірностям розвитку дітей молодшого шкільного віку;
- мають бути рукописними, тобто відповідати вимогам каліграфічного письма (для уроків мови), друкованими (друкований варіант для уроків читання) з дотриманням розміру, якості написання букв та правил орфографії;
- основними кольорами для оформлення інформації на опорних таблицях та схемах мають бути чорний і червоний, додатковими – зелений і синій;
- містити оптимальну кількість наочних посібників для конкретного етапу уроку.

8. Проведення **дидактичної гри** або використання **цікавого пізнавального матеріалу**.

9. Включати 1–2 **фізичні паузи** (для очей, постави, пальців рук).

10. Обґрунтоване оцінювання роботи учнів на уроці (обґрунтована оцінка вчителя, взаємооцінювання, самооцінка).

ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА УРОКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (урок вивчення граматичного матеріалу)

Тема:

Мета:

– *освітня*: Сформувати граматичне поняття _____.

Розвивати вміння розрізняти _____, виділяти _____, добирати _____.

– *розвивальна*: Розвивати вміння аналізувати, порівнювати мовні явища, узагальнювати та робити самостійні висновки.

Збагачувати/уточнювати лексичний запас. Удосконалювати граматичні вміння, вміння будувати діалог/монологічне висловлювання, навички каліграфічного письма, мовного аналізу.

– *виховна*: Виховувати _____.

Обладнання: збільшений зразок написання букви та з'єднань для каліграфічної хвилини, таблиця-помічниця, предметні/сюжетні малюнки, друкована та ілюстративна частина картинного словника, роздатковий матеріал тощо.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання.

II. Каліграфічна хвилинка

Матеріал каліграфічної хвилинки поєднується з лексичним, граматичним, орфографічним матеріалом.

Виконання розчерків, прописування букви (великої та/або малої), з'єднань (верхнє, середнє, нижнє), написання слів (буква в різних позиціях, із різними з'єднаннями), речення.

III. Перевірка домашнього завдання

Можливе поєднання з повторенням вивченого матеріалу або актуалізацією опорних знань.

IV. Повторення вивченого матеріалу

V. Актуалізація опорних знань

VI. Мотивація навчальної діяльності

VII. Повідомлення теми, мети та завдань уроку

VIII. Вивчення нового матеріалу

1. Аналіз мовного матеріалу з метою виділення істотних ознак поняття.
2. Узагальнення істотних ознак, уведення позначки та терміну.
3. Уточнення сутності ознак поняття та зв'язків між ними, засвоєння граматичних ознак поняття, формулювання правила.

IX. Конкретизація вивченого матеріалу, формування умінь і навичок використання отриманих знань на практиці

1. Аналітичні вправи (1–3).
2. Конструктивні вправи (1–2).
3. Творчі вправи (1–2).

X. Підсумок уроку

XI. Домашнє завдання

XII. Оцінювання роботи учнів

ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА УРОКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

(урок вивчення орфографічного матеріалу)

Тема:

Мета:

- *освітня*: Сформувані уявлення про правопис слів _____.
- *розвивальна*: Розвивати уміння виділяти _____, добирати перевірні слова.

Розвивати уміння аналізувати, порівнювати мовні явища, узагальнювати

та робити самостійні висновки, орфографічну пильність, уміння використовувати правило на практиці.

Збагачувати/уточнювати лексичний запас. Удосконалювати граматичні вміння, вміння будувати діалог/монологічне висловлювання, навички каліграфічного письма, мовного аналізу.

– *виховна*: Виховувати _____.

Обладнання: збільшений зразок написання букви та з'єднань для каліграфічної хвилинки, таблиця-помічниця, предметні/сюжетні малюнки, друкована та ілюстративна частина картинного словника, роздавальний матеріал тощо.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання.

II. Каліграфічна хвилинка

Матеріал каліграфічної хвилинки поєднується з лексичним, граматичним, орфографічним матеріалом.

Виконання розчерків, прописування букви (великої та/або малої), з'єднань (верхнє, середнє, нижнє), написання слів (буква в різних позиціях, із різними з'єднаннями), речення.

III. Перевірка домашнього завдання

Можливе поєднання з повторенням вивченого матеріалу або актуалізацією опорних знань.

IV. Повторення вивченого матеріалу

V. Актуалізація опорних знань

VI. Мотивація навчальної діяльності

VII. Повідомлення теми, мети та завдань уроку

VIII. Вивчення нового матеріалу

1. Розкриття сутності правила:

а) аналіз мовного матеріалу з метою виділення спільного в написанні слів (аналітична вправа);

б) узагальнення істотних ознак, виведення правила за таблицею-помічницею.

2. Оволодіння учнями формулюванням правила – читання та запам'ятовування правила за підручником.

IX. Використання правила на практиці

1. Розпізнавальні вправи (усні/письмові), спрямовані на виділення орфограми та співвіднесення написання слова з вивченим правилом правопису (1–2 вправи).

2. Вправи на часткове застосування правила (1–2 вправи).
3. Вправи на повне застосування орфографічного правила. Творчі вправи (1-2 вправи).

X. Підсумок уроку

XI. Домашнє завдання

XII. Оцінювання учнів

У процесі визначення теми та розробки конспекту **залікового уроку з літературного читання** необхідно пам'ятати, що:

1. Заліковий урок читання (2 клас)/літературного читання (3–4 клас) має бути присвячений **роботі з новим художнім твором**.

2. До структури уроку необхідно ввести **2–5 хвилинку техніки читання**, спрямовану на формування та удосконалення навичок читання (з використанням дидактичних ігор та спеціальних опорних карток).

3. Спланувати структуру уроку з врахуванням **трьох основних етапів роботи над новим художнім твором**:

I. Первинний синтез спрямований на ознайомлення учнів зі змістом конкретного художнього твору, його сюжетом та на з'ясування безпосереднього емоційного впливу твору на учнів.

II. Поглиблений аналіз спрямований на встановлення причинно-наслідкових зв'язків, з'ясування мотивів поведінки героїв, розкриття композиції твору (зав'язка, кульмінація, розв'язка), аналізу зображувальних засобів.

III. Вторинний синтез передбачає узагальнення істотних рис дійових осіб, зіставлення поведінки героїв та їхньої оцінки, з'ясування ідейної спрямованості твору.

4. Правильно визначити послідовність та доцільність **видів роботи** на кожному з етапів уроку:

I. Первинний синтез

1.1. Підготовча робота до сприйняття тексту

Мета – підготувати учнів до сприйняття змісту нового твору.

Можливі види роботи: вступна бесіда/розповідь вчителя (можлива з уведенням нових слів), що готує до сприйняття змісту твору; бесіда за репродукцією картини, прослуховування грамзапису музичного твору що готує до його емоційного сприйняття.

1.2. Словникова робота

Мета – розкрити лексичне значення нових слів, без розуміння яких сприйняття змісту тексту буде утруднене, або підготувати до правильного самостійного читання.

Прийоми роботи: з'ясування лексичного значення слів, записаних у колонках, читання слів із «секретами», робота з тренажерами.

1.3. Первинне сприйняття художнього твору

Мета – ознайомити зі змістом художнього твору, підготувати до самостійного читання, формування навички читання.

Прийом роботи добирається залежно від жанру та особливостей твору, рівня сформованості в учнів навичок читання.

1.4. Перевірка перших вражень

Мета – з'ясувати безпосередні уявлення від прочитаного твору.

Вид роботи – коротка бесіда (2–3 запитання) після первинного читання з метою з'ясування безпосередніх вражень від змісту прочитаного твору або його емоційного сприйняття.

II. Поглиблений аналіз

2.1. Повторне самостійне перечитування тексту школярами

Мета – вдосконалення навички читання, підготовка до аналізу тексту, його художніх особливостей.

Прийом роботи – читання вголос/про себе (залежно від рівня сформованості в учнів навичок читання, жанрової специфіки та особливостей тексту).

2.2. Словникова робота

Мета – робота над правильністю та свідомістю читання.

Робота може проводитися за двома напрямками:

- з'ясування лексичного значення слів, які залишилися незрозумілими;
- робота над образними словами й виразами.

2.3. Поглиблений аналіз прочитаного

Мета – з'ясувати фактичний зміст твору, встановити причинно-наслідкові зв'язки.

Можливі види роботи:

- відповіді на питання та вибіркоче читання;
- повторне читання тексту за частинами та їх поглиблений аналіз, який дозволяє визначити головну думку кожної частини, з'ясувати композицію та розкрити авторський задум твору.

Одночасно проводиться робота за ілюстраціями до змісту тексту.

2.4. Аналіз зображувальних засобів. Підготовка до виразного читання

Мета – розкрити художні засоби, використані автором у тексті; через образне бачення зрозуміти ідею твору, авторський задум; розширити й уточнити лексичний запас учнів.

Проводиться робота з лексичними повторами, порівняннями, метафорами, епітетами; словами, які використовує автор для характеристики героїв. Можливий вид роботи – словесний малюнок.

Якщо опрацьовується віршований твір, то проводиться спостереження за мовою твору та ритмікою вірша.

2.5. Характеристика героїв

Мета – розкрити особливості дійових осіб та підвести до розкриття ідеї твору.

Система роботи над характеристикою героїв будується в такій послідовності:

а) опис зовнішності героя;

б) з'ясування характеру головного героя, мотивів його поведінки на основі аналізу його вчинків та взаємин із іншими героями твору;

в) з'ясування авторського ставлення до нього, розуміння «підтексту» твору;

г) з'ясування власного ставлення до вчинків героя, узагальнення образу.

2.6. Поділ тексту на частини, складання плану

Мета – визначити послідовність подій, встановити зв'язки між частинами.

Цей вид роботи проводиться за умови, якщо текст за жанром – оповідання, казка, легенда, науково-пізнавальна стаття або нарис.

2.7. Підготовка до переказу. Переказ твору

Мета – закріпити знання змісту тексту, розвивати зв'язне мовлення.

Додатково може бути проведена словникова робота: з тексту визначаються образні слова та вирази, які учні обов'язково повинні використати у власних переказах.

Вид роботи проводиться залежно від особливостей жанру твору.

2.8. Виразне читання твору

Мета – перевірити рівень усвідомленості змісту тексту та сформованість навичок читання; підготувати учнів до узагальнюючої бесіди.

Підсумкове виразне читання твору може бути проведене як читання в особах.

III. Вторинний синтез

3.1. Узагальнююча бесіда

Мета – підбити підсумки всієї проведеної роботи над твором; узагальнити істотні риси головних героїв, порівняти їх і оцінити; з'ясувати ідейну спрямованість тексту.

Проводиться бесіда, що вимагає загальної оцінки твору, висловлення особистісного ставлення до прочитаного, до головних героїв; розкривається головна думка твору.

3.2. Творчі види роботи над текстом

Мета – створити передумови для самовираження особистості, стимулювати розвиток творчих здібностей.

Можливі види роботи: творчий переказ, інсценізація, складання творів за аналогією, реконструювання тексту та ін.

5. У процесі розробки конспекту уроку треба пам'ятати, що вибір видів роботи залежить від **жанрової специфіки художнього твору**: оповідання, казки, байки, вірша (ліричного/епічного), легенди, науково-пізнавальної статті/нарису, малих фольклорних жанрів.

У процесі опрацювання **оповідання** можливі всі основні види роботи: підготовча бесіда, словникова робота, первинне сприйняття (зразок читання вчителя чи самостійне читання учнів залежно від складності твору), аналіз змісту оповідання, характеристика героїв, робота над зображувальними засобами (опис героїв, описи природи), поділ тексту на частини, складання плану, переказ тексту, узагальнююча бесіда.

Методика роботи над **казкою** проводиться, як над оповіданням, але необхідно врахувати її вид (авторська чи народна; казка про тварин, соціально-побутова чи чарівна) та особливості жанру. Обов'язковими видами роботи для казки мають бути: проведення словникової роботи (незрозумілі нові або застарілі слова, робота над образними словами і виразами); особливості первинного сприйняття, якщо казка народна, то первинне сприйняття проводиться як виразна розповідь учителя без опори на текст; аналіз казки, встановлення причинно-наслідкових зв'язків; з'ясування композиції твору (зачин, основна частина, кінцівка; якщо є – повтори); складання плану; характеристика героїв та оцінка їхніх учинків; переказ казки; читання в особах; інсценізація.

Робота над **байкою** проводиться, як із казкою про тварин, але треба врахувати жанрові особливості твору – наявність алегорії та моралі. Тому під час розробки конспекту уроку обов'язково треба звернути увагу на: мову твору (крім проведення словникової роботи, пов'язаної з розкриттям лексичного значення слів, проводиться і робота зі з'ясування значення фразеологічних зворотів та «крилатих» фраз і виразів); аналіз байки, розкриття композиції твору, встановлення причинно-наслідкових зв'язків; характеристику героїв, аналіз їхніх учинків, з'ясування мотивів поведінки; розкриття алегорії; розкриття головної думки – моралі твору; творчі види роботи: читання в особах, інсценізація або драматизація.

Система роботи над **віршованими творами** має враховувати жанрові особливості (наявність рими й ритму) та специфіку роботи над ліричними та епічними віршами.

У процесі роботи над **ліричними** віршами (пейзажною лірикою) обов'язково проводиться відповідна підготовча робота до сприйняття твору (робота за репродукцією картини, прослуховування грамзаписів музичних творів) з метою підготовки до емоційного сприйняття вірша; первинне сприйняття проводиться при закритих підручниках – читання твору вчителем напам'ять, а перевірка перших уражень спрямовується на з'ясування

емоційності сприйняття та настрою, який хотів передати автор; робота з текстом передбачає аналіз зображувальних засобів (епітети, метафори, порівняння) та проведення спостереження за мовою вірша (римою та ритмом); доцільним буде побудова словесного малюнку; під кінець уроку обов'язково проводиться конкурс виразного читання.

Опрацювання **епічного вірша**, окрім роботи, пов'язаної з аналізом жанрової специфіки твору, обов'язково передбачає систему роботи, спрямовану на аналіз сюжету та характеристику дійових осіб.

Особливість опрацювання **науково-пізнавальної статті/нарису** передбачає проведення відповідної підготовчої роботи (розповідь/бесіда), яка проводиться з метою розкриття змісту викладеного в статті та підготовки учнів до усвідомлення змісту тексту; словникової роботи (розкриття значення нових незрозумілих слів), яка спрямована на підготовку учнів до свідомого читання. Первинне читання проводиться за логічними частинами та одним-двома питаннями за змістом кожної прочитаної частини. За допомогою запитань учитель допомагає учням розкрити зміст кожної частини. Повторне читання тексту проводиться в цілому, щоби в учнів сформувалося загальне уявлення про зміст тексту. Наступні види роботи: поглиблений аналіз тексту, поділ на частини, складання плану, побудова детального переказу та підсумкова бесіда.

ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА УРОКУ ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ

Тема:

Мета:

– *освітня*: Формувати/вдосконалювати навички _____ (швидкого, правильного, виразного, свідомого – не більше двох) читання.

– *розвивальна*: Розвивати вміння відповідати на запитання за змістом твору, підтверджувати правильність відповіді словами з тексту, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки; характеризувати головних героїв тексту, знаходити описи, образотворчі засоби; ділити текст на частини, складати план, зв'язано та логічно будувати переказ.

– *виховна*: Виховувати _____.

Обладнання: портрет автора твору, ілюстрації до твору, репродукції картин (зазначити назву й автора); грамзаписи (зазначити назву й автора); картотека прийомів із розвитку техніки читання (див. каталог 24 прийоми); виставка книг автора тощо.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання.

II. Перевірка домашнього завдання

1. **Двохвилинка техніки читання** (з використанням дидактичних ігор та спеціальних опорних карток).
2. Читання домашнього тексту (цілісне, частинами, вибіркове).
3. Відповіді на запитання за змістом тексту.

III. Первинний синтез

1. Підготовча робота до сприйняття тексту.
2. Словникова робота.
3. Первинне сприйняття художнього твору.
4. Перевірка перших вражень.

IV. Поглиблений аналіз

1. Повторне самостійне перечитування тексту.
2. Словникова робота.
3. Поглиблений аналіз прочитаного:
 - 3.1. Відповіді на запитання за змістом твору та вибіркове читання.
 - 3.2. Повторне читання тексту за частинами та їх поглиблений аналіз.
 - 3.3. Співвіднесення ілюстрацій зі змістом твору.
4. Аналіз зображувальних засобів. Підготовка до виразного читання.
5. Характеристика героїв.
6. Поділ тексту на частини, складання плану.
7. Підготовка до переказу. Переказ твору.
8. Виразне читання твору.

V. Вторинний синтез

1. Узагальнювальна бесіда.
2. Творчі види роботи над текстом.

VI. Підсумок уроку

Якщо студент проходить практику в **1 класі**, то замість залікового уроку літературного читання проводиться урок **навчання грамоти (читання)**, а замість уроку української мови – **урок письма** відповідної структури.

ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА

УРОКУ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ (ЧИТАННЯ) БУКВЕНОГО ПЕРІОДУ

Тема: Звуки [], [], позначення їх буквою «__».

Мета:

– *освітня*: Ознайомити зі звуками [], [] та буквою на їх позначення «__». Вчити читати склади і слова/речення/тексти з новою буквою.

– *розвивальна*: Поповнювати/уточнювати (у процесі роботи з синонімами, антонімами, багатозначними словами, словами вжитими в прямому та переносному значенні) лексичний запас за темою. Розвивати мислення і мовлення, звуковимову, фонематичний слух, уміння вживати

вивчені слова та словоформи у власному мовленні, будувати з ними словосполучення, речення та зв'язні тексти діалогічної/монологічної форми.

– *виховна*: Виховувати _____.

Обладнання: сигнальні фішки, стрічка букв, розрізна азбука, алфавіт, зразок друкованої великої й малої букв, склади, променеві та лінійні складові таблиці, предметні та сюжетні малюнки, роздатковий матеріал (вказати) тощо.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання.

II. Повторення вивченого на попередньому уроці

1. Повторення вивчених звуків. Звукові аналітико-синтетичні вправи.
2. Фонетичне моделювання слів.
3. Повторення вивченої букви.
4. Читання складів і слів із вивченою буквою.
5. Читання речень та текстів.
6. Робота з розвитку зв'язного мовлення. Складання висловлювань діалогічної/монологічної форми.

III. Мотивація навчальної діяльності

IV. Ознайомлення з новим звуком. Підготовчі звукові аналітико-синтетичні вправи

1. Виділення нового звука з вірша, швидкомовки, загадки тощо.
2. Фонетичне моделювання слів із новим звуком/звуками.
3. Активне вимовляння виділених звуків, спостереження за їхніми артикуляційними особливостями.
4. Віднесення нових звуків до приголосного/голосного, зіставлення твердого й м'якого варіантів на слух, за способом вимови.
5. Позначення нових звуків відповідними фішками [-], [=].
6. Виконання вправ на впізнання звуків у заданих словах.
7. Самостійний добір слів із новими звуками в різних позиціях (на початку, всередині слова, у кінці слова).
8. Синтетичні звукові вправи на утворення складів-злиття з новими звуками.

V. Ознайомлення з новою буквою

1. Позначення на письмі звуку (двох звуків – приголосного твердого й м'якого) буквою. Показ великої й малої букви.
2. Зіставлення великої й малої букви за розміром та формою.
3. Співвіднесення структури нової букви з предметами оточення та структурою раніше вивчених букв.
4. Заучування напам'ять вірша, в якому відбивається структура нової букви.

5. Розташування вивченої букви на стрічці букв, у касі розрізної азбуки, знаходження її в алфавіті, на сторінці букваря тощо.

Фізкультхвилинка

VI. Вправи на читання складів та слів з новою буквою

1. Читання готових складів із новою буквою.
2. Самостійне утворення та читання складів (робота з променевими таблицями).
3. Читання складів із лінійних таблиць, прийоми читання складів «пеньочки», «ромашка» тощо.
4. Читання слів, поданих в аналітико-синтетичній формі (причитка в різних позиціях – на початку слова, всередині, в кінці).
5. Утворення слів із «розсипаних» складів.
6. Читання слів у колонках із опорою на виділені склади-злиття з новою буквою (слова, надруковані на дошці чи таблиці).
7. Читання колонок слів за букварем із використанням різних прийомів перечитки.

VII. Читання речень

VIII. Читання тексту

1. Вступна бесіда з опорою на ілюстрацію букваря до тексту.
2. Зразкове читання тексту вчителем.
3. Колективне та індивідуальне читання тексту учнями.
4. Аналіз прочитаного тексту, вибіркоче читання за запитаннями, співвіднесення тексту з малюнками.
5. Побудова зв'язного висловлення за прочитаним текстом та поданим малюнком.

IX. Підбиття підсумків

1. Підсумкова бесіда
 - Які нові звуки вивчили?
 - Якою буквою вони позначаються?
 - Що робили на уроці?
 - Чого нового навчилися?

ОРІЄНТОВНА СТРУКТУРА

УРОКУ НАВЧАННЯ ГРАМОТИ (ПИСЬМА) БУКВЕНОГО ПЕРІОДУ

Тема: Письмо букви «__», складів та слів з новою буквою.

Мета:

- *освітня*: Формувати вміння писати малу (на другому уроці – велику) букву «__», поєднувати її з іншими вивченими буквами в складах і словах.

Закріплювати вміння орієнтуватися в сітці зошита, правильно розташовувати букву на рядку.

– *розвивальна*: Розвивати окомір, спостережливість, увагу; вміння порівнювати й аналізувати структуру друкованої та рукописної букви.

Активізувати лексичний запас, розвивати вміння добирати слова з новою буквою, вміння робити звуко-буквений аналіз слів.

– *виховна*: Виховувати старанність, наполегливість, прагнення до оволодіння каліграфічним письмом.

Обладнання: плакат «Правильно сиди під час письма», розрізна азбука, сигнальні планшети, зразок друкованої й рукописної букви.

Хід уроку

I. Організаційний момент

Привітання.

II. Повторення звуку, вивченого на попередньому уроці читання

Звукові аналітико-синтетичні вправи:

1. Виконання вправ на впізнання звуків у заданих словах, визначення його місця в слові в різних позиціях – на початку слова, всередині, в кінці.

2. Самостійний добір слів із новими звуками в різних позиціях.

3. Синтетичні звукові вправи на утворення складів-злиття з новими звуками.

4. Доповнення складу-злиття новими звуками/складами з вивченим звуком до утворення слів.

III. Мотивація навчальної діяльності

IV. Оголошення теми уроку

V. Навчання письма нової букви

1. Показ зразка рукописної букви в сітці зошита збільшеної у 20 разів.

2. Порівняння рукописної й друкованої букви. Знаходження спільного й відмінного в формі та особливостях написання букви.

3. Аналіз будови рукописної букви з переліком її елементів.

4. Засвоєння структури рукописної букви.

4.1. Показ написання букви на дошці з поясненням послідовності зображення елементів.

4.2. Написання учнями букви в повітрі з орієнтацією на збільшений зразок.

4.3. Уявне написання нової букви на площині парти зворотною стороною ручки.

4.4. Написання нової букви учнями на дошці мокрим пензлем.

4.5. Написання нової букви учнями крейдою на дошці.

5. Аналіз зразка букви у прописах.

5.1. Порівняння збільшеного зразка рукописної букви, поданої в прописах зі зразком вчителя на дошці.

5.2. Обведення учнями поданого зразка зворотною стороною ручки, засвоєння послідовності написання букви.

6. Вправи з написання букви в прописах.

6.1. Написання нової букви за пунктирним зразком у зошитах з друкованою основою.

6.2. Написання трьох букв самостійно.

6.3. Аналіз самостійно написаних букв, зіставлення їх зі зразком, виправлення допущених помилок.

6.4. Самостійне дописування першого рядка.

6.5. Письмо другого рядка букв під такт.

Фізкультхвилинка

VI. Письмо з'єднань нової букви в складах/буквосполученнях

1. Виділення/самостійний добір складів-злиття/слів із новою буквою.

2. Звуковий аналіз слів та фонетичне моделювання виділених складів.

3. Позначення звуків у виділених складах друкованими буквами з розрізної азбуки.

4. Показ написання складів на дошці з поясненням варіантів з'єднання букв (верхнє, середнє, нижнє).

5. Самостійний запис учнями складів-з'єднань у зошиті.

VII. Письмо слів з вивченою буквою (1-2 рядки)

1. Виділення/самостійний добір слів із записаними складами.

2. Звуковий аналіз слів та їх фонетичне моделювання.

3. Позначення звуків у словах друкованими буквами з розрізної азбуки.

4. Показ послідовності написання слів на дошці з поясненням варіантів з'єднання букв (верхнє, середнє, нижнє).

5. Самостійний запис учнями слів у зошиті.

6. Аналіз самостійно написаних слів, зіставлення їх зі зразком, виправлення допущених помилок.

Фізкультхвилинка

VIII. Написання речення

1. Складання учнями речення з одним із записаних слів.

2. Аналіз речення: визначення кількості слів у реченні, виконання графічної моделі.

3. Повторення правил запису речення: перше слово пишеться з великої букви, кожне слово пишеться окремо, в кінці ставиться крапка/знак запитання/знак оклику).

4. Показ послідовності написання речення на дошці з поясненням окремих складних варіантів з'єднання букв у словах.

5. Самостійний запис учнями речення в зошиті (з дошки або зі зразка поданого в прописах).

6. Аналіз самостійно написаного речення, зіставлення зі зразком, виправлення допущених помилок.

ІХ. Підбиття підсумків

1. Підсумкова бесіда

– Яку нову букву навчилися писати?

– Що робили на уроці?

– Чого нового навчилися?

Консультації до залікових уроків проводяться не пізніше ніж за три дні до визначеного терміну проведення. На консультації аналізуються та вдосконалюються готові конспекти та подані ескізи наочності.

Основні **критерії оцінювання** проведеного залікового уроку:

- теоретична компетентність у питаннях дидактики та методики навчання української мови;

- відповідність обсягу та змісту навчального матеріалу меті уроку;

- відповідність структури уроку визначеній темі та меті уроку;

- реалізація на уроці програмових вимог щодо засвоєння учнями навчального матеріалу;

- повнота та логіка викладу матеріалу;

- реалізація визначеної мети на уроці;

- доцільність використання наочності та дотримання вимог щодо її оформлення;

- доцільність використання інноваційних технологій навчання;

- дотримання практикантом/практиканткою та учнями норм культури мовлення;

- рівень самостійності та якість підготовки до залікового уроку.

Якість підготовленого та проведеного залікового уроку визначається рівнями: високим, достатнім, середнім, низьким.

Високий рівень:

- практикант/практикантка виявив/виявила глибокі знання з теорії дидактики та методики навчання української мови;

- обсяг та зміст викладеного навчального матеріалу відповідав меті уроку;

- структура уроку відповідала визначеній темі та меті;

- продемонстрував/продемонструвала знання вимог шкільної програми;
- реалізував/реалізувала програмові вимоги щодо теми конкретного уроку;
- виявив/виявила практичні вміння та навички при доборі системи вправ;
- встановив/встановила на уроці міжпредметні зв'язки;
- досяг/досягла визначеної мети уроку;
- доцільно використав/використала наочність що відповідала загальнодидактичним вимогам;
- дотримувався/дотрималася вимог літературної мови, культури мовлення;
- методично правильно виправляв/виправляла мовленнєві помилки учнів;
- виявив/виявила творчість у розробці уроку;
- доцільно використав/використала інноваційні технології навчання.

Достатній рівень:

- практикант/практикантка виявив/виявила міцні знання з теорії дидактики та методики навчання української мови;
- обсяг та зміст викладеного навчального матеріалу відповідав меті уроку;
- структура уроку відповідала визначеній темі та меті;
- продемонстрував/продемонструвала знання вимог шкільної програми;
- реалізував/реалізувала програмові вимоги щодо теми конкретного уроку;
- виявив/виявила практичні вміння та навички при доборі системи вправ;
- встановив/встановила на уроці міжпредметні зв'язки;
- досяг/досягла визначеної мети уроку;
- доцільно використав/використала наочність що відповідала загальнодидактичним вимогам;
- намагався/намагалася дотримуватися вимог літературної мови, культури мовлення;
- не завжди помічав/помічала, але методично правильно виправляв/виправляла мовленнєві помилки учнів;
- виявив/виявила самостійність у розробці уроку;
- доцільно використав/використала інноваційні технології навчання.

Середній рівень:

- практикант/практикантка виявив/виявила знання основних положень із теорії дидактики та методики навчання української мови;

- обсяг та зміст викладеного навчального матеріалу лише частково забезпечив реалізацію мети уроку;
- структура уроку не відповідає визначеній темі та меті уроку;
- виявив/виявила поверхові знання вимог шкільної програми;
- частково реалізував/реалізувала програмові вимоги щодо визначеної теми уроку;
- порушив/порушила послідовність системи вправ;
- лише частково реалізував/реалізувала визначену мету уроку;
- недоцільно використав/використала наочність, що частково відповідала загальнодидактичним вимогам;
- робив/робила мовленнєві помилки (відхилення від норм вимови та наголосу; помилки інтерференційного характеру);
- не завжди помічав/помічала мовленнєві помилки учнів, виправляв/виправляла їх із порушенням методики;
- не виявив/не виявила самостійності в розробці уроку, а механічно скористався/скористалася готовими методичними розробками уроків;
- не використав/не доцільно використав/використала інноваційні технології навчання.

Низький рівень:

- практикант/практикантка не володіє знаннями про методи та прийоми навчання мови у початковій школі;
- обсяг, зміст та логіка викладу навчального матеріалу не забезпечили реалізацію мети уроку;
- структура уроку не відповідає визначеній темі та меті уроку;
- не знав/не знала вимог шкільної програми;
- не реалізував/не реалізувала програмові вимоги до визначеної теми уроку;
- порушив/порушила послідовність системи вправ;
- не досяг/не досягла визначеної мети уроку;
- не використав/недоцільно використав/використала наочність, що частково відповідала/не відповідала загальнодидактичним вимогам;
- не використав/використала інноваційні технології навчання;
- під час ведення уроку мовлення не відповідало літературним нормам;
- не помічав/не помічала і не виправляв/не виправляла мовленнєві помилки учнів;
- не зміг/не змогла на репродуктивному рівні скористатися методичними розробками уроків;
- не мав/не мала на заліковому уроці розробленого й затвердженого методистом конспекту.

Рекомендована література

Основна:

1. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі: Метод. посіб. Київ : Освіта, 2018. 400 с.
2. Вимоги до обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти. *Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи*. Київ : Світоч, 2019. С. 11–14.
3. Державний стандарт початкової освіти. *Типові освітні програми для закл. загальної середньої освіти: 1-2 та 3-4 класи*. Київ : Світоч, 2019. С. 4–10.
4. Зміст, дидактичні структури та методичне забезпечення уроків у початкових класах (психологічні та педагогічні аспекти) / за ред. проф. Г. П. Коваль. Тернопіль : Підручники і посібники, 2008. 192 с.
5. Коваль Г. П., Деркач Н. І., Наумчук М. М. Методика викладання української мови: Навчальний посібник для студентів педінститутів, гуманітарних університетів, педагогічних коледжів. Тернопіль : Астон, 2008. 287 с.
6. Методика навчання української мови в початковій школі: Навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за наук. ред. М. С. Вашуленка. Київ : Літера ЛТД, 2015. 364 с.
7. Методичні рекомендації щодо оцінювання результатів навчання учнів третіх і четвертих класів Нової української школи. Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.09.2020 № 1146 [Електронний ресурс]. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76726/
8. Орієнтовні вимоги до контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів початкової школи. Додаток до наказу МОН України від 19.08.2016 №1009. С. 1-10. URL: <http://old.mon.gov.ua/img/zstored/files/1-2-08-%D1%96.pdf>
9. Типові освітні програми для загальної середньої освіти: 1–2 та 3–4 класи. Київ : Світоч, 2019. С. 42–54, 111–125, 192–204, 244–271.

Методика навчання грамоти

1. Горська О. О., Жигора І. В. Каліграфія: Навчально-методичний комплекс для студентів факультету педагогіки та психології. Кропивницький, 2017. 108 с.
2. Прищепа О. Ю. Навчання письма в 1 кл.: посіб. для вчителя. Київ : Освіта, 2012. 192 с.
3. Рішення колегії Міністерства освіти і науки України про розроблення єдиних зразків каліграфічного письма цифр, українських і російських букв та їх з'єднань. Початкова школа. 2004. № 1. С. 12–14.
4. Цєпова І. В. Уроки письма в 1 класі. Харків : Ранок, 2013. 288 с.
5. Цєпова І. В., Марченко О. Я. Розвиток навичок мовленнєвої діяльності молодших школярів: аудіювання, говоріння Харків : Ранок, 2008. 176 с.

6. Чабайовська М. І. Єдині зразки каліграфічного письма букв українського алфавіту та цифр. Тернопіль: Мальва – ОСО, 2010. 116 с.

Методика вивчення фонетики, граматики та орфографії

1. Агарова І. П. Правопис для початкової школи. Харків : Ранок, 2012. 128 с.
2. Вашуленко М. С. Навчання української мови в 3 класі. Метод. посіб. Київ : Освіта, 2014. 256 с.
3. Вашуленко М. С., Дубовик С. Г. Навчання української мови в 4 класі. Метод. посіб. Київ : Освіта, 2015. 248 с.
4. Вивчаємо словникові слова легко / укл. Н. М. Кравцова. Харків : Основа, 2012. 352 с.
5. Губенко О. О. Рідна мова. Розмова про слово. Робота над словниковими словами. 4 клас. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2011. 80 с.
6. Мачнева О. М. Робота над помилками на уроках української мови у 1-4-х класах. Методична система опрацювання всіх орфограм курсу за алгоритмами: У 2 ч. Частина 1 / Мачнева О. М. Харків : Основа, 2018. 207 с.
7. Мачнева О. М. Робота над помилками на уроках української мови у 1–4-х класах. Методична система опрацювання всіх орфограм курсу за алгоритмами: У 2 ч. Частина 2 / Мачнева О. М. Харків : Основа, 2018. 223 с.
8. Чабайовська М. І. Мовний розбір у вищій та початковій школі. Тернопіль : Мальва-ОСО, 2008. 124 с.

Методика літературного читання

1. Джежелей О. В., Ємець А. А. Позакласне читання. 1–4 класи: методичні поради, розробки уроків. Харків : Основа, 2007. 176 с.
2. Заброцька С. Г. Уроки літературного читання: 2 клас: посібник для вчителя. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2013. 296 с.
3. Коваль Г. П., Іванова Л. І., Суржук Т. Б. Методика читання: Навчальний посібник. Тернопіль : Навчальна книга-Богдан, 2008. 280 с.
4. Ковальчук Н. О., Настенко А. І., Рудакова А. О. Усі уроки літературного читання. 2 клас. Харків : Основа, 2013. 367 с.
5. Науменко В., Харітоненко Л. Уроки літературного читання в 3 класі. Київ : Генеза, 2014. 272 с.
6. Савченко О. Я. Методика читання у початкових класах. Київ : Освіта, 2007. 344 с.
7. Трунова В. А. Методика проведення уроків позакласного читання в загальноосвітній школі: інноваційний підхід (1–2 класи). Ч. 1. Ізмаїл-Київ : Сміл, 2008. 106 с.
8. Трунова В. А. Методика проведення уроків позакласного читання в

загальноосвітній школі: інноваційний підхід (3–4 класи). Ч. 2. Ізмаїл-Київ : Сміл, 2009. 184 с.

Допоміжна:

1. Коваленко О. М. Як навчити вашу дитину швидко і правильно читати. Харків : Ранок, 2010. 96 с.
2. Кратенко Л. О. Дві приголосні чи одна? Харків : Ранок, 2010. 80 с.
3. Кратенко Л. О. З великої букви чи з малої? Харків : Ранок, 2010. 80 с.
4. Перший довідник учня: Помічник молодшого школяра. 1–4 класи / Л. П. Ткаченко та ін. Харків : Видавництво Ранок, 2012. 128 с.
5. Українська мова: Таблиці та схеми для початкової школи / уклад. Т. Г. Левченко. Харків: Веста, 2010. 48 с.
6. Чекіна О. Ю. Робота зі словниковими словами: нетрадиційні прийоми, ігри та завдання для учнів 1–4 класів. Харків : Основа, 2008. 109 с.
7. Чекіна О. Ю. Українська мова. 1–4 класи. Довідничок школяра в опорних схемах і таблицях. Харків : Основа, 2012. 128 с.

Інформаційні ресурси

<https://mon.gov.ua>

<https://www.ed-era.com/mon.html>

<https://dorobok.edu.vn.ua/>

<https://naurok.com.ua/biblioteka/ukrainska-mova/klas-1>

<https://vsimpptx.com/urokpoch2kl/ng-ponovarova>

<https://naurok.com.ua/biblioteka/ukrainska-mova/klas-2>

<https://naurok.com.ua/biblioteka/literaturne-chitannya/klas-2>

<http://studopedia.org/4-117461.html>

<http://www.osvita.ua/doc/files/news/85/8532/movlennya.doc>

www.myshared.ru

<https://naurok.com.ua/biblioteka/literaturne-chitannya/klas-3/storinka-10>

https://subject.com.ua/lesson/mova/4klas_3/index.html

ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ

Мета педагогічної практики студентів спеціальності 012 Дошкільна освіта полягає у впровадженні та реалізації теоретико-методичних підходів до навчання молодших школярів математики, самостійному виконанні практичних завдань, формування організаційно-методичних навичок та умінь складання планів-конспектів та проведення уроків з математики відповідно до сучасних вимог загальної початкової освіти.

Основні завдання педагогічної практики:

– формування теоретико-методологічних основ кваліфікаційної підготовки майбутніх учителів із методики викладання математики;

– формування навичок самостійного, усвідомленого та відповідального ставлення студентів до проведення навчально-методичної роботи з математики в початкових класах;

– закріплення теоретичних знань із методики викладання математики, здобутих студентами в теоретичному курсі навчання, та формування практичних навичок організації роботи з математики в початкових класах на уроках та позакласних заходах;

– навчання студентів застосуванню активних методів навчання математики та формуванню у молодших школярів математичних компетенцій та ключової компетентності «уміння самостійно вчитися»;

– використання потенціалу творчого підходу до організації та проведення уроків математики в початкових класах із застосування інноваційних освітніх технологій, вивчення та узагальнення передового педагогічного досвіду;

– розвиток особистісних якостей майбутньої професії педагога, інтересу до педагогічної діяльності, спрямованості на виховання учнів початкових класів засобами математики.

Проходження виробничої педагогічної практики в школі забезпечує формування відповідних *компетентностей* майбутнього вчителя початкової школи закладу загальної середньої освіти:

– здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти;

– здатність ефективно й адекватно здійснювати рефлексивні процеси, що сприяє розвитку й саморозвитку учнів, творчому підходу до навчально-виховного процесу початкової школи. Здатність оцінювати результати педагогічних впливів і забезпечувати якість діяльності навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; здатність до педагогічної рефлексії;

– здатність до застосування сучасних засобів інформаційних і комп'ютерних технологій для розв'язання комунікативних задач у професійній діяльності вчителя початкових класів й у повсякденному житті;

– здатність до застосування професійно профільованих математичних знань і умінь, що утворюють світоглядну, теоретичну й операційно-діяльнісну основу освітньої галузі «Математика»;

– здатність до проектування, організації, оцінювання, рефлексії та коригування освітнього процесу в початковій ланці освіти. Складові

педагогічної компетентності: дидактична, виховна, організаційна;

– здатність ефективно діяти, розв'язуючи стандартні та проблемні методичні задачі під час навчання учнів математики;

– володіння змістовим аспектом комунікації, термінологією, мовленнєвими конструкціями, притаманними всім предметам, визначеним навчальним планом початкової школи, та здатність до розв'язання певного кола питань у конкретній ситуації педагогічної діяльності вчителя початкових класів.

До **конкретних завдань** з педагогічної практики з методики викладання математики внесено:

1) оформити щоденник з предмету «Методика викладання математики»;

2) підготувати та провести не менше двох пробних та один заліковий урок із математики, який оцінюється вчителем школи та методистом із предмету;

3) конспект залікового уроку з математики затверджується не пізніше, ніж за два дні до проведення залікового уроку;

4) виготовити демонстраційну наочність до залікового уроку з математики;

5) після закінчення педагогічної практики здати таку документацію:

а) щоденник з дисципліни; б) план-конспект залікового уроку з математики, завірений методистом, та наочність до залікового уроку.

Подаємо пояснення щодо якості виконання завдань до педагогічної практики з методики викладання математики:

У ході підготовки до проведення уроків обов'язково врахувати особливості організації навчальної діяльності молодших школярів в умовах НУШ. Із цією метою обов'язковою вимогою до структури уроку та його змісту є впровадження в освітній процес сучасних освітніх технологій.

Основні підходи до вдосконалення методики формування математичних знань в умовах НУШ:

– організація та проведення уроку математики на компетентнісній основі;

– застосування технології інтегрованого навчання;

– активізація пізнавальної діяльності учнів шляхом використання «активних» методів навчання;

– реалізація діяльнісного підходу на уроці;

– використання сучасних освітніх технологій і кращих результатів перспективного педагогічного досвіду;

– упровадження авторських вчительських методик, вироблення особистісної системи та структури уроку, його моделювання.

Реалізація технології розвивального навчання, ключовою ідеєю якої є са-

ме формування навчальної діяльності молодших школярів на уроках математики, передбачає використання як традиційних, так і нових методів навчання. До традиційних методів організації навчально-пізнавальної діяльності належить розповідь, пояснення, робота з книгою, розв'язування задач і вправ, самостійна робота. До інноваційних методів відносять ті з них, які спонукають учнів до здобуття нових знань. Серед них: евристична бесіда, творчі задачі та вправи, візуалізація за допомогою сучасних електронних засобів, поєднання індуктивного й дедуктивного навчання, навчальна дискусія та колективне розв'язання проблем, метод проектів та ін. Характерною ознакою методики навчання математики в Новій українській школі є впровадження різноманітних дидактичних і розвивальних ігор із використанням Lego. Ефективними технологіями організації навчальної діяльності молодших школярів під час вивчення нового матеріалу можуть бути: технологія проблемного навчання, технологія проектного навчання, інтерактивні технології, інформаційно-комунікаційні технології, технологія особистісно-орієнтованого навчання, технологія формування творчої особистості та ін.

Важливим фактором підвищення ефективності вивчення математики є використання на уроках результатів індивідуальної, групової та колективної проектної діяльності. Особливої актуальності нині набуває метод проектного навчання та технології STEM-освіти, використання яких дозволяє учням набувати знань і навичок у процесі планування та виконання практичних завдань (проектів), які поступово ускладнюються.

У початковій школі варто приділити увагу навчальним проектам із математики, а саме таким:

– інформаційні проекти («Які числа називають «магічними?»», «Найдавніші математичні знаки», «Грошові одиниці в Україні», «З історії вимірювальних приладів», «Найвідоміші математики планети», «Котра година зараз на планеті?»», «Математичні цікавинки» та ін.);

– пошуково-дослідницькі («Математика в казках», «Математика на кухні», «Геометричні тіла в архітектурі», «Математика в легендах», планування ділянки «Присадибна ділянка», складання таблиці витрат матеріалів «Ремонту моєї оселі» та ін.);

– творчі проекти («Музичний задачник», «Числова мозаїка», «Веселий задачник», ілюстрування задач «Намалюймо задачу», «Математична газета», складання задачника «У тридев'ятому царстві», «Надзвичайні одиниці вимірювання величин» та ін.);

– проекти-постановки ігрових вистав («Як виникла математика», «У доісторичній математичній школі», участі в ділових іграх «У магазині іграшок», «Мій бюджет на місяць», «Як навчитися заощаджувати кошти?»).

Методика діяльнісного підходу до реалізації інтегрованого навчання

передбачає використання евристичних методів та методів продуктивного навчання, інтерактивних технологій та інтегрованих систем. Серед них:

– організаційна система «Щоденні 3» (математика самостійно, математика разом, математичне письмо), «Планування тематичного дня».

Алгоритм створення Інтелект-карти тематичного дня:

оберіть ключове слово;

починайте роботу з центру;

пишіть ключові слова за годинниковою стрілкою;

зв'язуйте думки, структуруйте інформацію і створюйте цілісний образ;

дописуйте нові ідеї;

– опорні візуальні схеми «Я-схема» для запису результатів обговорень діяльності учнів і вчителя під час щоденних 5 і 3;

– стратегії критичного мислення: мозкова атака, асоціативний куш (гронування), кубування та ін.

1) У щоденнику мають бути фотографії уроків математики, на яких був присутній студент (у вчителя, в якого він проходить практику; студентів-практикантів), а також плани конспекти пробних уроків. Загальна кількість тих та інших повинна перевищувати п'ять. У фотографії уроків мають бути: зміст уроку, аналіз організаційної структури та методичного забезпечення уроку. Плани-конспекти пробних уроків мають бути розширеними (не менше 5 сторінок) і включати опис усіх етапів уроку та видів роботи.

2) План-конспект залікового уроку слід оформити із дотриманням вимог щодо структури уроку математики в початкових класах.

Структура сучасного комбінованого уроку відповідає структурі навчальної діяльності й містить такі етапи:

Тема: зазначається відповідно до календарного планування уроків математики в початкових класах.

Мета: описуються з диференціацією на освітні, розвивальні, виховні, практичні.

Обладнання: з переліком засобів наочності, які використовувалися на уроці.

Хід уроку

I. Організаційний момент(з описом вступного слова вчителя на початку уроку та з'ясування готовності дітей до уроку).

II. Перевірка домашнього завдання для третього і четвертого класів із описом способів перевірки домашнього завдання (усне коментування виконання усього завдання; усне коментування завдань за окремими операціями; оголошенням відповіді; перетворенням відповіді; виконання

аналогічного завдання; письмове коментування біля дошки тощо). По закінченню перевірки домашнього завдання учні записують дату в зошити:

14 жовтня
Класна робота
Вправа 57

17 березня
Домашня робота
Задача 187

III. Мотивація навчально-пізнавальної діяльності учнів.

На етапі мотивації навчально-пізнавальної діяльності важливо викликати зацікавленість учнів у опануванні нового змісту, спонукати дитину до активної роботи. Це досягається шляхом використання невеличких бесід (або тез) мотиваційного характеру, які мають закінчитися повідомленням учителя про тему та задачі уроку.

IV. Актуалізація опорних знань і способів дії. Зміст етапу актуалізації опорних знань і способів дії полягає в підготовці учнів до сприйняття нової інформації, для чого доцільно актуалізувати ті знання та способи дії, які створюють базу для засвоєння нового навчального матеріалу. На цьому етапі доцільно використовувати такі види роботи: зорові, графічні, математичні диктанти, «геометричні хвилинки», усне опитування, усна лічба тощо.

З метою розвитку в шестирічних дітей уваги, сприймання, запам'ятовування корисно використовувати саме зорові диктанти. Перед проведенням зорових диктантів учитель має проінструктувати учнів. Перевірка здійснюється через зіставлення одержаних учнями послідовностей із поданою на дошці.

Цей етап уроку може включати:

– *Проведення каліграфічної хвилинки* в двох варіантах:

а) відпрацювання каліграфії окремих цифр із повторенням написання окремих елементів; б) написання відрізка натурального ряду чисел чи натуральних чисел у межах 1000000 за логічною настановою.

– *Математичний диктант*, у якому учні сприймають на слух завдання обчислювального характеру. Основна мета даного виду роботи полягає у тому, що учням у різні способи зачитуються математичні вирази, наприклад: $(23 + 19) : 7$ – суму чисел 23 та 19 поділити на 7; ділене є сума чисел 23 і 19, а дільник число 7. Знайти частку. У конспекті уроку зазначити спосіб перевірки математичного диктанту (самоперевірка, взаємоперевірка).

– *Усне опитування та усні обчислення*, основна мета яких – формування повноцінних обчислювальних навичок та умінь розв'язувати задачі, розвивати математичну мову та уміння користуватися математичною символікою. Матеріал добирається на 5–7 хвилин та містить завдання

ущільненого характеру, на повторення та закріплення таблиць арифметичних дій, із геометричним змістом, з логічною настановою. Усне опитування поділяється на поточне та тематичне опитування; індивідуальне опитування біля дошки, фронтальне опитування за темою у формі бесіди. До прийомів навчального опитування віднесені: *прийом типових структур*, що передбачає роботу з опорними схемами; *прийоми наочно-практичних дій*, які спираються на використання наочності (таблиць, схем, демонстраційної наочності, роздавального матеріалу); *підказування*, коли учневі подаються навідні запитання чи прямі настанови щодо способу розв'язування завдання; *опитування за планом* для закріплення алгоритмізованих дій; *прийоми типових помилок* із метою аналізу та коригування знань учнів; *прийом провокуючих вправ*.

V. Формування нових знань і способів дії. Етап формування нових знань та способів дії передбачає створення проблемної ситуації, її розв'язування, формулювання орієнтувальної основи дії, первинне закріплення в матеріалізованій формі та у формі виконання навчальних дій із коментарем.

VI. Закріплення вивченого. Формування вмінь і навичок. Наступне опрацювання дії відбувається на етапі закріплення вивченого та формування вмінь і навичок, який також передбачає безперервне повторення вивченого.

VII. Повторення раніше вивченого матеріалу. Контроль та коригування знань молодших школярів з математики. Зміст уроку доповнюється завданнями з арифметичного, геометричного, алгебраїчного матеріалу, величин чи дробів.

VIII. Рефлексія навчально-пізнавальної діяльності учнів. На заключному етапі уроку підбивається підсумок уроку, організовується рефлексія діяльності, а головне – визначається внесок уроку в розвиток дитини. Оцінюючи власну діяльність на уроці, індивідуальні досягнення, пропонуйте учням починати висловлювання з таких слів (за О. Я. Савченко): «Я знаю, що...», «Я можу пояснити...», «Я розумію...», «Я знаю, як зробити...», «Я вмію зробити...», «Я можу...», «Я перевіряю...», «Я створюю...», «Я знаходжу...», «Я намагаюсь...», «Я хочу досягти...», «Я відчуваю, що мені потрібно...» та ін.

IX. Оцінювання знань учнів проводиться із коментуванням оцінок.

X. Домашнє завдання для учнів третього і четвертого класів записується на дошці та подається пояснення щодо його виконання.

3) Демонстраційна наочність подається разом із планом-конспектом уроку математики. Якість виготовлення наочності до уроку оцінюється окремим балом, що впливає на загальну оцінку за педагогічну практику з предмету. На оцінювання впливає науковість змісту, доступність у сприйманні молодшими школярами, відповідність вимогам щодо оформлення.

4) Виготовлення наочності не пов'язуємо з конкретним уроком, а отже,

виготовлення наочності виступає не як тематичне завдання. Наочність до задачі має враховувати тип задачі, етап роботи над нею та клас, у якому вона передбачена змістом підручника. Подаємо зразок оформлення для простої і складеної задач.

Задача	Задача
Олег – 5 м.	І д. – 340с.
<u>Ігор – ?, на 3 м. більше</u>	ІІ д. – ?, у 2 р. <u>менше</u>, ніж І д.
<u>Розв'язання</u>	<u>Розв'язання</u>
5 + 3 = 8 (м.)	1) $340 : 2 = 170$ (с.) – посадили другого дня;
<u>Відповідь</u>: 8 марок у Ігоря	2) $340 + 170 = 510$ (с.) – посадили <u>першого і</u> другого дня разом;
	3) $510 + 456 = 966$ (с.) – посадили <u>третього</u> дня.

5) При проведенні додаткових занять із невстигаючими учнями (з ініціативи студента) обираються учні, знання яких оцінюються низьким балом, або учні, які не відвідували школу з поважних причин. Індивідуальні заняття можна проводити з одним або декількома учнями, що передбачатиме тематично поєднану область корегувальної роботи.

Оцінювання педагогічної діяльності студентів під час педагогічної практики здійснюється відповідно до критеріїв оцінювання. Ми визначаємо чотири рівні: високий, достатній, середній, низький. Опишемо рівні щодо сформованості знань, умінь та навичок студентів із методики викладання математики під час проведення уроків математики у початкових класах.

Високий рівень:

- студент володіє теоретичними знаннями з курсу «Теоретичні основи початкового курсу математики», знає теоретичні основи викладання математики в початкових класах та ілюструє зв'язок між математикою як наукою та математикою як навчальним предметом у початкових класах при проведенні уроків математики;
- знає зміст освітньої галузі «Математика» Державного стандарту початкової загальної освіти та зміст програм із математики для чотирирічної початкової школи;
- знає зміст початкового курсу математики за роками навчання, темами початкового курсу математики та методику викладання конкретних тем

початкового курсу математики;

- викладає в повному обсязі та ілюструє усвідомленість навчального матеріалу з методики викладання математики у початкових класах;

- володіє традиційними та новими методичними підходами до організації уроків математики та викладання конкретних тем математики у початкових класах, використовує методичні підходи до навчання математики у початкових класах за сучасними підходами, з досвіду передового педагогічного досвіду;

- робить узагальнення та ілюструє теоретичні положення прикладами щодо методики викладання конкретних тем початкового курсу математики та уміє застосовувати набуті знання у різних дидактичних ситуаціях;

- студент досяг поставленої мети (дидактичної, розвивальної, виховної, практичної).

Достатній рівень:

- володіє теоретичними знаннями з курсу «Теоретичні основи початкового курсу математики», ілюструє зв'язок між математикою як наукою та математикою як навчальним предметом у початкових класах;

- знає зміст освітньої галузі «Математика» Державного стандарту початкової загальної освіти та зміст програм з математики для чотирирічної початкової школи;

- знає обсяг та послідовності викладу навчального матеріалу з математики у кожній темі та класі чотирирічної початкової школи;

- достатньо повно та усвідомлено викладає навчальний матеріал із методики викладання математики у початкових класах;

- знає та застосовує традиційні та нові методичні підходи до викладання конкретних тем математики в початкових класах при проведенні уроків математики;

- вміє робити узагальнення та ілюструвати теоретичні положення прикладами щодо методики викладання конкретних тем початкового курсу математики, застосовувати набуті знання у дидактичних ситуаціях;

- студент досяг поставленої мети (дидактичної, розвивальної, виховної, практичної).

Середній рівень:

- володіє теоретичними знаннями з курсу «Теоретичні основи початкового курсу математики», але зв'язок між математикою як наукою та математикою як навчальним предметом у початкових класах не завжди може проілюструвати;

- знає науково-методичні засади у вивченні математики в початкових

класах відповідно до змістових ліній Державного стандарту початкової загальної освіти, програм з математики для початкової школи;

- знає зміст початкового курсу математики, але допускає неточності у викладі обсягу та порушує послідовності подання навчального матеріалу з математики у чотирирічній початковій школі;

- виявляє поверхові знання курсу методики викладання математики у початкових класах;

- володіє традиційними методичними підходами до викладання конкретних тем математики в початкових класах та проведенні уроків математики;

- узагальнення, які робить студент, стосуються конкретних питань викладання математики у початкових класах;

- студент досяг однієї з поставлених цілей (дидактичну, розвивальну, виховну, практичну).

Низький рівень:

- має поверхові знання з курсу «Теоретичні основи початкового курсу математики», не може проілюструвати зв'язок між математикою як наукою та математикою як навчальним предметом у початкових класах;

- виявляє нечіткі знання науково-методичних засад у вивченні математики в початкових класах відповідно до змістових ліній Державного стандарту початкової загальної освіти;

- допускає порушення послідовності викладу навчального матеріалу з математики чотирирічної початкової школи;

- дає неповні відповіді щодо методики викладання математики в початкових класах, припускається грубих помилок у викладі навчального матеріалу на уроках математики;

- поверхово володіє традиційними методичними підходами до викладання конкретних тем математики в початкових класах.

- не вміє робити узагальнення та ілюструвати теоретичні положення прикладами щодо методики викладання конкретних тем початкового курсу математики, застосовувати набуті знання у різних дидактичних ситуаціях;

- студент не досяг поставленої мети (дидактичної, розвивальної, виховної, практичної).

Рекомендована література

Основна:

1. STEM, STEAM, STREAM: від концепції до практичного втілення. *Електронний журнал*. Освітній проект «На урок». 2020. 60 с.
2. Андропов В. М., Дергоза Р. О. Врахування індивідуальних особливостей учнів у навчанні математики за допомогою комп'ютера. *Нові технології навчання*. 2016. № 14. С. 46–48.
3. Борисенко В. Г. Застосування моделей на уроках математики у початкових класах. Методичні рекомендації для педагогів початкових класів. Бобровиця, 2010. 36 с.
4. Іщенко Л. В. Педагогічні технології супроводження процесу формування елементарних математичних уявлень у дітей молодшого шкільного віку : навч. посіб. Умань : Софія, 2008. 96 с.
5. Листопад Н. П. Математика: підруч. для 1 класу закладів загальної середньої освіти. Київ, 2018. 144 с.
6. Листопад Н. П. Математика: підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти. Київ, 2019. 160 с.
7. На допомогу вчителю початкових класів. 1 клас: для загальноосвіт. навч. закл. України. Київ : Освіта, 2016. 144 с.
8. На допомогу вчителю початкових класів. 2 клас: для загальноосвіт. навч. закл. України. Київ : Освіта, 2016. 144 с.
9. На допомогу вчителю початкових класів. 3 клас: для загальноосвіт. навч. закл. України. Київ : Освіта, 2016. 160 с.
10. На допомогу вчителю початкових класів. 4 клас: для загальноосвіт. навч. закл. України. Київ : Освіта, 2016. 160 с.
11. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / za red. N. M. Bibik. Київ : Плеяди, 2017. 206 с.
12. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / za red. N. M. Bibik. Київ : Плеяди, 2017. 206 с.
13. Освітні технології: навчально-методичний посіб. / за ред. О. М. Пехоти. Київ : А.С.К., 2003. 255 с.
14. Скворцова С. О., Онопрієнко О. В. Математика : підруч. для 1 кл. закладів загальної середньої освіти. Харків : Ранок, 2018. 144 с.
15. Типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти. URL:<http://nus.org.ua/news/opublikovaly-typovi-osvitni-programy-dlya-1-2-klasivnush-dokumenty/> (дата звернення : 05.07.2020).

Допоміжна:

1. Бойченко Т. Цікаві ігри та завдання з математики. *Початкова школа*. 2004. № 4. С. 23–24.
2. Дутко Л. Розв'язування математичних задач на рух. *Початкова школа*. 2001. № 2. С. 21–23.
3. Дутко Л. Складання і розв'язування задач з логічним навантаженням. *Початкова школа*. 2005. № 5. С. 25–27.
4. Костригуз С. Використання опорних схем і таблиць на уроках математики. *Початкова школа*. 2000. № 5. С. 32–33.
5. Лищенко Г. Робота з простими задачами на знаходження невідомого компонента дії. *Початкова школа*. 2003. № 12. С. 8–9.
6. Логачевська С. Вчимося розв'язувати задачі: Навч. посібник для 1 класу. Київ : Початкова школа. 2003. 48 с.
7. Мізюк В. Завдання для формування вмінь розв'язувати текстові задачі. *Початкова школа*. 2000. №1. С. 36–38.
8. Носенко Л. Творчі вправи та ігри як невід'ємна частина логічного мислення молодших школярів. *Початкова школа*. 2005. № 7. С. 40–41.
9. Скворцова С. Задачі на подвійне зведення до одиниці. *Початкова школа*. 2000. № 12. С. 10–12.
10. Скворцова С. Методика роботи над простими задачами на конкретний зміст добутку та частки з елементами укрупнення дидактичних одиниць. *Початкова освіта*. 2001. № 11. С. 6–7.
11. Скворцова С. Ознайомлення із задачами на зустрічний рух та на рух у протилежних напрямках. *Початкова школа*. 2005. № 3. С. 16–19.
12. Скворцова С. Розв'язування задач на пропорційне ділення. *Початкова школа*. 2003. № 12. С. 10–12.
13. Скворцова С. О. Методика навчання математики в другому класі. Методичний посібник для вчителів перших класів та студентів педагогічних. Одеса: Фенікс, 2011. 262 с. [Електрон.]
14. Скворцова С. О. Методика навчання математики в першому класі. Методичний посібник для вчителів перших класів та студентів педагогічних вузів. Одеса : Фенікс, 2011. 240 с. [Електрон.]
15. Скворцова С. О. Методика навчання розв'язування сюжетних задач у початковій школі. Навчально-методичний посібник для студентів. Ч. I: Методика формування в молодших школярів загального уміння розв'язувати сюжетні задачі. Одеса : Абрикос-Компани, 2011. 268 с. [Електрон.]
16. Скворцова С. О. Методика навчання розв'язування сюжетних задач у початковій школі. Навчально-методичний посібник для студентів. Ч. II: Методика формування в молодших школярів умінь розв'язувати задачі певних

видів. Одеса : Фенікс, 2011. 156 с. [*Електрон.*]

17. Скворцова С. О. Методична система навчання розв'язування сюжетних задач учнів початкових класів: Монографія. Одеса : Астропринт, 2006. 696 с. [*Електрон.*]

Інформаційні ресурси

<https://www.ed-era.com/mon.html>

<https://dorobok.edu.vn.ua/>

<https://Uroki.net>. Все для вчителя

<http://osvita.ua/>

www.emaze.com

www.prezi.com

www.genial.ly

www.plickers

www.getkahoot

www.triventy.com

LearningApps.org

ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ

Метою педагогічної практики є оволодіння студентами вміннями, навичками самостійної навчально-виховної роботи в початкових класах, а також визначення рівня їх готовності до професійно-педагогічної діяльності, у впровадженні та реалізації теоретико-методичних підходів до навчання молодших школярів технологіям, формування організаційно-методичних навичок та умінь складання планів-конспектів та проведення уроків відповідно до сучасних вимог загальної початкової освіти.

Основні завдання практики:

– формувати навички практичного застосування різних методів науково-педагогічного дослідження:

– удосконалювати навички організації та проведення різних типів уроків у початковій школі;

– розвивати вміння застосовувати різні методи, прийоми, способи включення молодших школярів в активну навчально пізнавальну діяльність;

– формувати досвід застосування в педагогічній діяльності елементів сучасних освітньо-виховних технологій: диференційоване навчання, інтерактивне навчання, проектна технологія тощо.

Під час проходження педагогічної практики обов'язково:

– провести серію уроків (3–4) з одного розділу, оформити їх в окремому зошиті зі зразками виробів та наочності;

– виготовити демонстраційну наочність до залікового уроку.

Проходження виробничої практики дає можливість студенту-магістранту реалізувати практичну частину магістерського дослідження: перевірити теоретичні положення свого дослідження, провести діагностичні дослідження, вивчити та узагальнити педагогічний досвід учителя тощо.

При проведенні залікових уроків обов'язкова явка всіх студентів, що проходять практику в даній школі, з наступним оформленням фотографії й аналізу уроку за схемою:

1. Організаційний етап.

Підготовка учнів до роботи. Організація уваги та готовності учнів до уроку. Тривалість організаційного етапу.

2. Актуалізація опорних знань учнів.

Встановити правильність і доцільність вибору методу, який використав вчитель на даному етапі уроку.

3. Вивчення нового матеріалу.

Використання вчителем методів і прийомів зосередження уваги учнів,

чіткість визначення основних ідей, ефективність використання наочності і ТЗН, елементи проблемності навчання.

Організація самостійної роботи учнів. Активізація досвіду й опорних знань. Ефективність сприйняття й усвідомленість нового матеріалу, якість знань учнів.

4. Підбиття підсумків уроку.

Кінцевий інструктаж. Колективне обговорення якості виготовлених учнями робіт. Аналіз і оцінка учнівських робіт учителем.

5. Загальні висновки про урок.

- Досягнення освітньої, виховної та розвивальної мети уроку.
- Культура мови вчителя і учнів на уроці.
- Врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів.
- Поведінка вчителя на уроці, вимогливість, витримка, вміння організувати пізнавальну роботу учнів.

– Загальна оцінка проведеного уроку з урахуванням його пізнавальних, розвивальних і виховних задач та рівня психолого-педагогічної майстерності вчителя. Самооцінка вчителем власного уроку.

Студентам надається більше самостійності в підготовці та проведенні навчально-виховної роботи в класі, тому вони самостійно розробляють і проводять уроки з усіх предметів початкової школи без попереднього консультування.

По закінченню педагогічної практики здати таку документацію: а) щоденник із дисципліни; б) план-конспект залікового уроку, завірений методистом; в) наочність до залікового уроку; г) аналіз уроку вчителя.

Зразок плану-конспекту уроку

Тема уроку (назва загального розділу та конкретного об'єкта праці).

Мета уроку (навчальна, розвивальна, виховна).

Обладнання (матеріали, інструменти, приладдя, наочність).

Хід уроку

I. Організація класу (перевірка готовності учнів до уроку).

II. Актуалізація опорних знань учнів (вступна бесіда, розповідь, повідомлення).

Користуючись методом бесіди, вчитель організовує учнів на самостійне визначення корисності виробу, який буде виготовлятися на уроці, пригадує з учнями властивості, будову й застосування інструментів.

Характерною ознакою бесіди є те, що вчитель звертається до учнів із

різними запитаннями. Вміння учня дати правильну та повну відповідь залежить від характеру та способу постановки запитання. Тому запитання повинні бути тісно пов'язані з раніше вивченим матеріалом, бути зумовленими ним, їх слід формувати просто, ясно, чітко.

Бесіда, що проводиться на початку уроку, допомагає дітям встановити зв'язок із раніше вивченим матеріалом, закріпити його, визначити матеріали й інструменти, необхідні для роботи, уявити послідовність трудового процесу.

Розповідь – метод усного викладу матеріалу, який має описовий або розповідний характер, відзначається науковістю, логічною послідовністю, образністю повідомлення відомостей теоретичного характеру. Розповідь повинна бути короткою, змістовною, не обтяженою великою кількістю прикладів із використанням загадок, віршів, прислів'їв, художніх та музичних творів і викладена зрозумілою дітям мовою з урахуванням їхніх вікових особливостей.

III. Повідомлення теми і мети уроку.

IV. Аналіз зразка виробу.

Аналізуючи виріб, учитель ставить учням ряд питань у такому порядку:

- Як називається цей виріб?
- Чи подобається він дітям, чим і чому?
- З яких деталей він складається?
- Яку форму має або якої форми та чи та його деталь?
- З якого матеріалу виготовлено виріб чи окремі його деталі?
- Яка його дія?
- Для чого його потрібно виготовляти і де його можна використати?

V. Вивчення нового матеріалу (вступний інструктаж, планування послідовності трудових дій учнів, показ прийомів).

Вступний інструктаж – це повідомлення учням вказівок із виконання трудових процесів, операцій і різних завдань, що супроводжується демонстрацією об'єктів, які вивчаються, і відповідних наочних посібників; демонстрація прийомів поводження з інструментами, прийомів виконання операцій, аналіз креслень, ескізів, технологічних карток. Головне завдання вступного інструктажу полягає в тому, щоби з його допомогою організувати й спрямувати діяльність учнів.

VI. Інструктаж з техніки безпеки.

VII. Самостійна практична робота учнів (поточний інструктаж, індивідуальна допомога учням).

Самостійна робота учнів над виготовленням виробу не позбавляє вчителя керівної ролі на уроці. Учитель стежить за діяльністю всього класу й окремого

учня, надає додатковий фронтальний або індивідуальний інструктаж, якщо в цьому виникає така потреба. Поточний інструктаж проводиться для виправлення помилок, що виникли в процесі виконання практичної роботи. Поточний інструктаж проводиться індивідуально, а якщо однакові помилки допускають кілька учнів, то проводиться фронтальний поточний інструктаж для всього класу.

VIII. Підсумок уроку. Аналіз й оцінка учнівських робіт.

Підсумовуючи урок, учитель організовує колективне обговорення якості виробів, виготовлених учнями. Для цього він бере 2–3 вироби, показує учням, а вони висловлюють свою думку, що в ньому зроблено добре, а що неякісно. Потім вчитель підсумовує це обговорення. Навчає учнів об'єктивно оцінювати якість виробу.

На даному етапі також проводиться заключний інструктаж у формі бесіди, в ході якого розглядаються й аналізуються допущені помилки, їхні причини, способи виправлення. Заключний інструктаж будується так, щоби виховати в учнів навички самоконтролю, оцінки й аналізу своєї трудової діяльності й діяльності своїх товаришів.

Критерії оцінювання

Високий рівень, якщо студент:

- показав глибокі знання фактичного матеріалу з дисципліни, уміння використовувати їх у нестандартних ситуаціях, правильно пояснив технологію виготовлення виробу, при підготовці творчо використовував наукову та методичну літературу;
- правильно і чітко визначав навчальну та виховну мету уроку, яка би відповідала вимогам програми й особливостям матеріалу, що вивчатиметься;
- провів урок на високому науковому та методичному рівні, досяг поставленої мети;
- забезпечив активність учнів на уроці, розвивав їхні розумові сили: пам'ять, уяву, увагу, логічне, абстрактне та образне мислення;
- правильно розподіляв час уроку, дотримувався потрібного темпу;
- підтримував дисципліну на уроці за рахунок зацікавленості учнями роботою, здійснював індивідуальний та диференційований підхід до школярів.

Середній рівень, якщо студент:

- забезпечив достатньо високий науковий та методичний рівень уроку;
- загалом правильно побудував структуру уроку, підібрав доцільні методи і методичні прийоми, але допустив при цьому незначні помилки;
- допустив на окремих етапах уроку спад активності учнів, не зумів включити в роботу учнів всього класу;

- допускав незначні помилки в усному мовленні;
- досяг поставленої мети.

Достатній рівень, якщо студент досяг поставленої мети, але:

- допустив ряд помилок у методиці проведення уроку;
- не зумів належним чином організувати навчальну діяльність учнів, не зацікавив їх темою уроку;
- провів урок невиразно, не використовував або недостатньо використовував наочність під час проведення уроку, допускав помилки при поясненні технології виготовлення виробу;
- допускав помилки у знанні фактичного матеріалу;
- не виправляв помилки, допущені учнями;
- не забезпечив потрібну дисципліну на уроці;
- допускав грубі помилки у власному мовленні, не виправляв мовлення учнів.

Низький рівень, якщо урок проведено на низькому науковому та методичному рівні, що призвело до поганого засвоєння учнями навчального матеріалу.

При оцінюванні проведеного уроку також враховується:

- оформлення конспекту уроку;
- зразок виробу;
- вміння студента триматися в класі;
- зовнішній вигляд студента.

Рекомендована література

Основна:

1. Денисенко Л. І. Трудове навчання (методика навчання). *Навчання і виховання учнів 2 класу*: Методичний посібник для вчителів / Упор. Савченко О. Я. Київ : Початкова школа, 2003. С. 344–377.
2. Денисенко Л. І. Трудове навчання (методика навчання). *Навчання і виховання учнів 1 класу*: Методичний посібник для вчителів / Упор. Савченко О. Я. Київ : Початкова школа, 2002. С. 344–377 с.
3. Котелянець Н. В., Агеева А. В. Трудове навчання: підруч. для 4 кл. Харків : Сиція, 2016. 144 с.
4. Котелянець Н. В., Агеева А. В. Уроки майстерності. Альбом-посібник для 2 класу. Київ : Грамота, 2019. 48 с.
5. Котелянець Н. В., Агеева А. В. Уроки майстерності. Альбом-посібник для 3 класу. Київ : Грамота, 2020. 48 с.
6. Котелянець Н. В., Агеева А. В. Уроки трудового навчання у 1 класі Харків: Сиція, 2012. 64 с.

7. Котелянець Н. В., Агеева А. В. Уроки трудового навчання у 2 класі Харків : Сиція, 2013. 64 с.
8. Котелянець Н. В., Агеева А. В. Уроки трудового навчання у 3 класі Харків : Сиція, 2014. 72 с.
9. Котелянець Н. В., Агеева А. В. Уроки трудового навчання у 4 класі Харків : Сиція, 2016. 72 с.
10. Котелянець Н. В., Агеева А. В., Андрусенко І. В. Я досліджую світ: підруч.інтегрованого курсу для 1кл.: Частина 2. Київ : Грамота, 2018. 112 с.
11. Котелянець Н. В., Агеева А. В., Вдовенко В. В. Робочий зошит до підручника «Я досліджую світ» для 2 класу Харків : Ранок, 2019. 64 с.
12. Котелянець Н. В., Агеева А. В., Вдовенко В. В. Я досліджую світ: підруч.інтегрованого курсу для 2кл.: Частина 2. Київ : Грамота, 2019. 112 с.
13. Котелянець Н. В., Агеева А. В., Вдовенко В. В. Я досліджую світ: підруч.інтегрованого курсу для 3кл.: Частина 2. Київ : Грамота, 2020. 112 с.
14. Котелянець Н. В., Агеева О. В. В країні Майстрів. Робочий зошит-альбом: навч. посібник для 1 кл. Київ : Освіта, 2012. 80 с.: іл.
15. Котелянець Н. В., Агеева О. В., Котелянець Ю. С. В країні Майстрів. Робочий зошит-альбом: навч. посібник для 2 кл. Київ : Освіта, 2012. 80 с.: іл.
16. Котелянець Н. В., Агеева О. В., Котелянець Ю. С. В країні Майстрів. Робочий зошит-альбом: навч. посібник для 3 кл. Київ : Освіта, 2013. 80 с.: іл.
17. Котелянець Н. В., Агеева О. В., Котелянець Ю. С. В країні Майстрів. Робочий зошит-альбом: навч. посібник для 4 кл. Київ : Освіта, 2015. 56 с.
18. Котелянець Н. В., Агеева О. В., Котелянець Ю. С. Пізнаємо світ професій. Зошит із профорієнтації: навч. посібник для 1 кл. Київ : Освіта, 2012. 32 с.; іл.
19. Котелянець Н. В., Агеева О. В., Котелянець Ю. С. Пізнаємо світ професій. Зошит із профорієнтації: навч. посібник для 2 кл. Київ : Освіта, 2012. 32 с.; іл.
20. Котелянець Н. В., Агеева О. В., Котелянець Ю. С. Пізнаємо світ професій. Зошит із профорієнтації: навч. посібник для 3 кл. Київ : Освіта, 2013. 32 с.; іл.
21. Осовська Г. Л. Уроки трудового навчання. 3 клас. Тернопіль : Астон, 2002.
22. Сидоренко В. К., Котелянець Н. В. Трудове навчання: підруч. для 1 кл. Харків : Сиція, 2012. 128 с. : іл.
23. Сидоренко В. К., Котелянець Н. В. Трудове навчання: підруч. для 2 кл. Харків : Сиція, 2012. 128 с. : іл.
24. Сидоренко В. К., Котелянець Н. В., Агеева А. В. Трудове навчання: підруч. для 3 кл. Харків : Сиція, 2013. 128 с.

25. Тименко В. П. Безперервна система загальної дизайн-освіти: стан і перспективи розвитку. Зб. наук. праць. Київ : Науковий світ, 2002. С. 108.

26. Тименко В. П. Наукове обґрунтування змісту художньо-трудової діяльності учнів 1 класу. Зміст і технології шкільної освіти. Звітна наукова конференція 6 березня 2002. Київ, 2002. С. 32.

27. Тименко В. П. Підготовка помічників вихователя у МНВК. *Палітра педагога*. 2002. № 3. С. 23.

28. Тименко В. П. Пластичне мистецтво у науково-виробничому і освітньому центрі «Еліта» *Пластичне мистецтво*. 2002. № 1. С. 23.

29. Тименко В. П. Сенсомоторна цілісність як ознака дитячої природності. *Початкова школа*. 2003. № 5. С. 17–19.

Допоміжна:

1. Веремійчик І. М. Майстер і Майстринка. Київ, 2000.

2. Веремійчик І. М. Стежинка до майстерності. Київ, 2000.

3. Корзинова О. В. Детское прикладное творчество. Ростов н/Д, 2005.

4. Котелянець Н. В. Пошукова діяльність на уроках трудового навчання *Учитель початкової школи*. 2016. № 7. С. 38–41.

5. Котелянець Н. В. Реалізація міжпредметних зв'язків в змісті трудового навчання. *Учитель початкової школи*. 2016. № 11. С. 20–24.

6. Котелянець Н. В. Розвивальні можливості ручної обробки матеріалів на уроках трудового навчання в початковій школі. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Київ : Міленіум, 2016. Вип. 253. С. 107–115.

7. Котелянець Н. В. Теорія та методика формування технологічної культури молодших школярів: [Монографія]. Харків : Мачулін. 2017. 357 с.

8. Котелянець Н. В., Агеева О. В. Уроки трудового навчання в 1 класі. *Учитель початкової школи*. 2013. № 3. С. 21–27.

9. Котелянець Н. В., Агеева О. В. Уроки трудового навчання в 3 класі. *Учитель початкової школи*. 2014. № 4. С. 13–15.

10. Котелянець Н. В., Агеева О. В. Ці техніки, і давні, і сучасні, допомагають світ створити власний. *Учитель початкової школи*. 2015. № 6. С. 7–9.

11. Котелянець Н. В., Агеева О. В. Творимо дива власними руками. *Учитель початкової школи*. 2014. № 7–8. С. 25–27.

12. Котелянець Н. В., Дубинський І. В. Скриннік С. С. Скарбничка паперових чудес. Київ : Світич, 2005.

13. Твердохлеб Е. Мягкая игрушка своими руками. Харьков : Книжный клуб, 2005.

ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Педагогічна практика студентів є завершальним етапом навчання й проводиться на випускному курсі з метою узагальнення й удосконалення здобутих ними знань, практичних умінь та навичок, оволодіння професійним досвідом та готовності їх до самостійної трудової діяльності, а також збору матеріалів для магістерської роботи.

Метою практики з природознавства: формування та розвиток у студентів-практикантів професійних умінь та навичок на базі отриманих теоретичних знань у реальних умовах діяльності початкової ланки освіти, створення умов для самореалізації та самовизначення особистості студента як майбутнього фахівця.

Основні завдання педагогічної практики:

формування свідомого ставлення студента-практиканта до педагогічної діяльності;

поглиблення і закріплення теоретичних знань, одержаних студентами під час навчання;

вдосконалення педагогічних умінь, закріплення практичних навичок у розробці конспектів уроків різних типів, позакласних заходів при вивченні природознавчого матеріалу;

формування й розвиток умінь і навичок у доборі форм і видів роботи, що активізують пізнавальну діяльність учнів;

формування творчого, дослідницького підходу до педагогічної діяльності.

Проходження виробничої педагогічної практики в школі забезпечує формування відповідних *компетентностей* майбутнього вчителя початкової школи закладу загальної середньої освіти:

– здатність навчатися й оволодівати сучасними знаннями, зокрема, інноваційними методичними підходами, сучасними системами, методиками, технологіями навчання, розвитку й виховання учнів початкової школи; чинним нормативним забезпеченням початкової освіти;

– здатність ефективно діяти, розв'язуючи стандартні та проблемні методичні задачі під час навчання учнів математики;

– володіння змістовим аспектом комунікації, термінологією, мовленнєвими конструкціями, що притаманні всім предметам, визначеним навчальним планом початкової школи, та здатність до розв'язання певного кола питань у конкретній ситуації педагогічної діяльності вчителя початкових класів.

Завдання виробничої педагогічної практики:

1. Організувати спостереження за об'єктами живої та неживої природи (об'єкт на вибір студента).

2. Провести один пробний та один заліковий урок.

3. Щоденні спостереження за зміною температур у природі (ведення

календаря погоди).

4. Розробити конспект-план екскурсії.

5. Виготовити демонстраційну наочність до залікового уроку.

Після завершення практики студент у встановлений термін здає на кафедрі відповідну документацію:

1. Конспекти пробного та залікового уроків.

2. План-конспект організації спостереження за об'єктами живої та неживої природи (об'єкт на вибір студента).

3. Конспект-план екскурсії.

4. Наочний і методичний матеріал у «Скарбничку студента-практиканта».

Загальні критерії оцінювання практики:

Високий рівень – всі завдання практики з методики природознавства виконано в повному обсязі, виявлено вміння студента застосовувати та творчо використовувати педагогічні та методичні знання, пов'язані з особливостями і засобами педагогічної діяльності. Виявлено вміння проводити уроки з застосуванням інноваційних технологій педагогічної діяльності, будувати стосунки з учнями та батьками. Грамотно, згідно зі встановленими вимогами складені конспекти з усіх залікових форм роботи у початковій школі. Звіт, який містить всі структурні елементи, подано у встановлений термін.

Достатній рівень – завдання виконані правильно, але недостатньо повно. Виявлено вміння студента застосовувати педагогічні та методичні знання, пов'язані з особливостями й засобами педагогічної діяльності. Виявлено вміння проводити уроки, але уроки шаблонні, не виявлено творчого, індивідуального підходу. Вчасно подана на перевірку звітна документація, однак у її оформленні трапляються незначні недоліки.

Середній рівень – завдання практики виконано в неповному обсязі, в ході виконання завдань допускалися помилки. Звітна документація оформлена з помилками.

Низький рівень – завдання виконано з помилками. Всі завдання практики виконувалися, але допущені неточності. Документація оформлена неповно, з помилками.

Рекомендована література

1. Волощенко О. В., Козак О. П., Остапенко Г. С. Я досліджую світ: підручник інтегрованого курсу для 1 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Київ : Світич, 2018.

2. Гільберг Т. Г., Тарнавська С. С., Грубіян Л. В., Павич Н. М. Я досліджую світ: підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Київ : Світич, 2019.

3. Грушинська І. В., Хитра З. М. Я досліджую світ. Підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Частина 1. Київ : Оріон, 2020. 160 с.

4. Інноваційні технології в початковій школі / Упор. О. Кондратюк. Київ : Шкільний Світ. 2008. 112 с.

5. Ломаковська Г. В., Єресько Т. П., Проценко Г. О. Я досліджую світ. Підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах) / за ред. М. С. Вашуленка. Київ : Освіта, 2020.

6. Луцик Д. В., Стахів Л. Г. Методика викладання природознавства. Дрогобич : РВВ ДДПУ імені Івана Франка, 2007. 117 с.

7. Чекіна О. Ю. Інтегровані уроки у початковій школі. Харків : Основа, 2007. 192 с. (*Початкові інновації. «Майстерня»*)

8. Шейко Г. К. Інноваційні методи роботи в початковій школі. Харків : Ранок, 2008. 208 с.

Інформаційні ресурси

http://autta.org.ua/ua/resources/ya_doslidzhuyu_svit/1klas

http://autta.org.ua/ua/resources/ya_doslidzhuyu_svit/2klas

http://autta.org.ua/ua/resources/ya_doslidzhuyu_svit/JADS_3_klas

<http://xn----htbboaltok4a8b7l.xn--j1amh/catalog/29608/1329225/>

<https://edpro.com.ua/shop/ua-rnk-44214/yadoslidzhuyusvit>

Додаток А

ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОЇ СТОРІНКИ:

До проведення заняття допущено

« _____ » _____ 20__ р.

Вихователь: _____ (_____)

КОНСПЕКТ

Залікового заняття

з _____

назва дисципліни

Заняття проведене: _____

дата

у _____

назва ЗДО, вікова група

Студентом- практикантом __ курсу

факультету педагогіки та психології

Спеціальності _____

Прізвище, ім'я, по батькові.

Оцінка: « _____ » _____

Підпис вихователя: _____

Підпис методиста: _____

Кропивницький, 20__

ЗРАЗОК-СХЕМА НАПИСАННЯ ЗВІТУ

Звіт здається в рукописному варіанті

Звіт

з педагогічної практики студента-практиканта

ПІБ студента

У звіті студент зазначає термін проходження практики, дані про заклад загальної середньої освіти та вчителя-класовода, який здійснює безпосереднє керівництво практикою. В звіті висвітлюються такі аспекти проведеної роботи:

1. Навчальна робота (кількість проведених уроків (залікових і пробних із кожного предмета), допомога вчителю в проведенні навчальної роботи: перевірка зошитів, виготовлення наочності, індивідуальна робота з дітьми тощо).

2. Позакласна робота з предметів (перелік проведених заходів із зазначенням тем, ГПД, тощо).

3. Виховна робота (перелік проведення виховних заходів із зазначенням тем, проведення групової та індивідуальної виховної роботи з учнями та роботи з батьками). Ознайомлення з системою виховної роботи в ЗЗСО.

У звіті зазначаються вміння й навички, якими оволоділи студенти під час педагогічної практики, труднощі, які вони мали, та висловлюються побажання й пропозиції щодо вдосконалення педагогічної практики.

Звіт підготував студент-практикант (підпис) ПІБ

Зі звітом ознайомився вчитель-класовод (підпис) ПІБ

Титульна сторінка (заголовок):

Щоденник
з педагогічної практики
«У закладах дошкільної освіти»
студента(ки) ____ групи
факультету педагогіки та психології
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

(Прізвище, ім'я, по батькові)

Друга сторінка:

Назва здо _____
посилання на сайт(и) здо _____
Тип здо _____
Форма власності здо _____
Директор здо _____
Вихователь групи _____

Наступні сторінки:

1. Якими нормативними документами керується ЗДО у своїй діяльності?
2. За якою/якими програмою/ами працює ЗДО? У чому особливість вибору конкретної програми закладом? (Оформіть інформацію як буклет у програмі Canva.)
3. Як здо здійснював реалізацію освітньої програми, за якою працював в умовах дистанційної діяльності. Опишіть і проаналізуйте цей досвід.
4. Які типи груп є у ЗДО згідно віку дітей та специфіки надаваних послуг? Які особливості режиму дня у ЗДО для дітей різного віку? Як організований простір для перебування дітей дошкільного віку у ЗДО (ігрові кімнати, спальні, вітальні, музична зала, зала для організації занять з фізичної культури, хореографії, басейн, тощо)
5. Ознайомтесь із документацією, яку веде вихователь ЗДО, опишіть особливості її оформлення й рівень звітності.
6. Які види занять і масових заходів проводяться з дітьми в період осені/зими у ЗДО? Опишіть одне заняття детально: форма, відповідність програмі, методи, що використовує вихователь, реакції дітей, ефективність впливу на емоційну сферу дитини, її розвиток та здоров'я.
7. Наведіть приклади організації ігрової діяльності для дітей у різних вікових групах (по 2 приклада до кожного періоду).
8. Зробіть детальний запис конспектів двох занять різної спрямованості з дітьми дошкільного віку.
9. Дізнайтеся про особливості прийому новеньких дітей і способи покращення адаптації дошкільників до нових умов, опишіть отриману інформацію й зазначте позитивні й негативні наслідки різних способів. (Якщо ви проходите практику в очному режимі, то поспілкуйтеся з вихователями груп різного віку дітей і запишіть їх досвід; якщо ви проходите практику дистанційно, познайомтеся з вихователями ЗДО через соц.мережі чи пошукайте інформацію у форумах вихователів, запишіть отриману інформацію.)
10. Як відбувається співпраця ЗДО з родинами дошкільників?
11. Знайдіть у мережі приклад одного заняття за технологією «Логіки світу»(STREAM), автори І. Стеценко і К. Крутій. Проаналізуйте його.

ЗМІСТ

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	3
2. ВИДИ ТА ТЕРМІНИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИК	7
3. БАЗИ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК	8
4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАКТИКИ	10
5. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ.....	13
6. ЗМІСТ ПРАКТИК	14

*Практична підготовка студентів
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*

6.1. НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА «ПОЛЬОВА».....	14
6.2. НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА В ГРУПАХ РАННЬОГО ВІКУ.....	17
ЗМІСТ ПРАКТИКИ.....	18
6.3. ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА «ПЕДАГОГІЧНА В ГРУПАХ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ»	21
ЗМІСТ ПРАКТИКИ.....	22
ЗАВДАННЯ З ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ	22
ЗАВДАННЯ З ПСИХОЛОГІЇ.....	24
ЗАВДАННЯ З ДОШКІЛЬНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ	32
ЗАВДАННЯ З ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ	46
ЗАВДАННЯ З ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ ТА ОСНОВ ДИЗАЙНУ	54
ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДОВКІЛЛЯМ	62
ЗАВДАННЯ З МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	64

*Практична підготовка студентів
другого (магістерського) рівня вищої освіти*

6.4. НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА В ЗДО.....	67
6.5. НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА-ТРЕНІНГ «ІКТ В ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЗДО».....	70

6.6. НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА «НАВЧАННЯ ЧЕРЕЗ ГРУ»	72
6.7. НАВЧАЛЬНА «ОЗНАЙОМЛЮВАЛЬНА»	74
6.8. ВИРОБНИЧА «ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»	77
ЗМІСТ ПРАКТИКИ.....	79
ЗАВДАННЯ З ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ	79
ЗАВДАННЯ З ПСИХОЛОГІЇ.....	80
ЗАВДАННЯ З ДОШКІЛЬНОЇ ЛІНГВОДИДАКТИКИ	85
ЗАВДАННЯ З ТЕОРІЇ ТА МЕТОДИКИ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТАРНИХ МАТЕМАТИЧНИХ УЯВЛЕНЬ	100
ЗАВДАННЯ З ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ ТА ОСНОВ ДИЗАЙНУ	107
ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З ДОВКІЛЛЯМ	112
ЗАВДАННЯ З МУЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ.....	115
6.9. ВИРОБНИЧА «ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА В ШКОЛІ»	117
ЗАВДАННЯ З ПСИХОЛОГІЇ.....	138
ФАХОВИЙ МОДУЛЬ.....	141
ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРНОГО ЧИТАННЯ	141
ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ МАТЕМАТИКИ.....	164
ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ.....	177
ЗАВДАННЯ З МЕТОДИКИ ПРИРОДОЗНАВСТВА	184
ДОДАТКИ	
ДОДАТОК А	187
ДОДАТОК Б.....	188
ДОДАТОК В	189

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

ДОШКІЛЬНА ОСВІТА

Наскрізна програма практик:
навчальні матеріали, методичні рекомендації,
схеми занять

Навчально-методичний посібник
(для спеціальності 012 Дошкільна освіта)

КНИГУ ВИДАНО В АВТОРСЬКІЙ РЕДАКЦІЇ

Видавець «ФОП Середняк Т.К.», 49000, Дніпро, 18, а/с 1212
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 4379 від 02.08.2012.
Ідентифікатор видавця в системі ISBN 7822
49000, Дніпро, 18, а/с 1212
тел. (096)-308-00-38, (056)-798-04-00
E-mail: 7980400@gmail.com

Підп. до друку 18.11.2020 р. Папір офсет.
Цифровий друк. Умовн. друк. арк. 9,7. Тираж 300.

Віддруковано: ФОП Озеров Г.В.
м. Харків, вул. Університетська, 3 – 9
Свідоцтво про державну реєстрацію
№ 818604 від 02.03.2000

